

პ რ ი ლ ი

№4 [149]

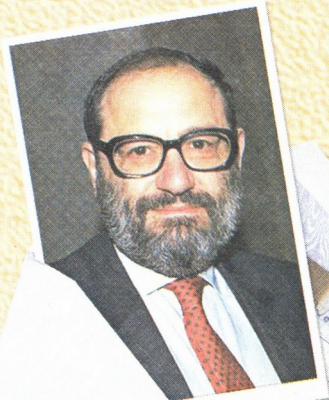
საზოგადოებრივ-ლიბერალური ჟურნალი

30 პაგინი

ფასი 50 თეთრი

1134
2000

#4 2000

“თუნდაც ქრისტე მხოლოდ ამაღლებული ლეგენდის გმირად ჩავთვალთ, თვით ის ფაქტი, რომ ასეთი ლეგენდა შეთხზეს და შეიყვარეს ორფეხა არსებებმა, რომლებმაც მტკიცედ არაფერი იციან, არანაკლებ იდუმალი და სასწაულებრივია, ვიდრე ლმერთის შვილის რეალური ხორცშესხმა. ამ ბუნებრივ, მინიერ საიდუმლოს შეუძლია მარად აღელვებდეს და აკეთილშობილებდეს მათ გულებს, ვისაც არ წამს.”

სუბპარტო აპო

პ რ ი ლ ი
საზოგადოებრივ-ლიბერალური ჟურნალი

პრილი

საზოგადოებრივ-ლიბერალური
ასოციაცია "პრილი" გამომევა

პრილი - დასასვენებელი სემინდეთა(ნი)
სულხან-საბა

პრილი - მზის შუქი, რამეზე დამდგარი
ქართული ენის,
განმარტობითი ლექსიწი

მთავარი რედაქტორი შადიშან შამანაძე

სარედამცეო სბჭქ
მალსაზ ხარბედია
(მთ.რედამცეორის მოადგილე)
ლევენ აბაშიძე
ია ანთაძე
ირმა არჩუაშვილი
ანდრო ბუაჩიძე
გია გორგოძე
თამაზ ვასაძე
ნინო ზურიაშვილი
ზაზა თვარაძე
ვახტანგ კომახიძე
დავით ნინიკაშვილი
(პასუხისმგებელი მდივანი)
ზვიად რატიანი
ირაკლი სამსონაძე
სოზარ სუბელიანი
ზაზა ფარუაშვილი
ზაზა ჭილაძე

დირედამცერი
მიხეილ ჩიბაძე

კომპიუტერიული უზრუნველყოფა
თამაზ ჩხაიძე

ტელ: 93-40-35, 93-52-96;
ფაქსი: 98-67-90;
e-mail: kharbedia@yahoo.com
მისამართი: პ. ინგოროყვას ძ. №5

ფურნალი იბეჭდება გაზეთ
"კავკასიონის" სარედამცეო ბაზაზე

№4 ხუთშაბათი, 30 მარტი, 2000
ბამოლის ორ კვირაში ერთხელ

ლიბერალურა

ბურამ დოჩანაშვილი:
"მწერლის დანიშნულებაა ბიბლია მიიტანოს ხალხამდე".....1

ზაზა თვარაძე
ქველით ახალ ნელს, თორმეტ საათზე.....3

ანდრო გუაჩიძე
ლექსები.....10

ნუზარ ზაზანაშვილი
წრეები წრეში.....12

ირვინ სტატნარი
სიმღერა: საპრეზიდენტო არჩევნები.....15

იუჰან გორგანი
პეტი და ლისე.....17

იტალო კალვინო
სიმსუბუქე.....19

რელიგია

უგაერტო ეკო
როცა სცენაზე გამოდის სხვა.....23

სოზარ სუბარი
მოჩვენებითი აღმსარებლობის საფრთხე.....35

პუბლიცისტიკა

დავით ზურაბიშვილი
ედუარდ შევარდნაძის უკანასკნელი არჩევანი.....26

ვასილ მაღლაფარიძე
რაც დავინახე.....31

ვახტანგ კომახიძე
ნატოსკენ მიბავალ გზაზე.....36

გვარამ ღონანაშვილი:

“მწერლის დანიშნულებაა გიბლია მიიტანოს ხალხამდე“

26 მარტს გურამ ღონანაშვილს 61 წელი შეუსრულდა. ბესო ხვედელიძემ “არლის” სახელით დაბადების დღეც მიულოცა და “სარგებელსაც” გამოირჩა, ინტერვიუზე დაითანხმა. კიდევ ერთხელ ვულოცავთ ბატონ გურამს ამ არასაიუბილეო თარიღს და ჯანმრთელობას და შემოქმედებით დაულღელობას ვუსურვებთ.

- ყოველი მწერლის ცხოვრებაში, ალბათ დავაბა მომენტი, როცა თავს ყველაზე მნიშვნელოვან კითხვას უსვამს: რატომ ვწერ? თქვენ თუ გაეცით ამ კითხვას პასუხი?

- სიბართლე გიხსრათ, არც კი მასსოვს წერა როდის დაიწყე ერთი მოგონება შემომჩნა: ერთხელ, მავშოვანში, ავად ვიყავი და სათამაშოდ არ მიშვებდნენ - მაინც გადავწყვიტე წარმოემდგინა როგორ დავხტოდი, დავრბოდი გუბებში. შემომჩნა ეს წარმოსახვა. შემდეგ პირველივე კლასიდან, წერა-კითხვა რაც ვისწავლე - ლექსებს ვწერდი. პროზაზედ ბევრად გვიან, სტუდენტობის პერიოდში მივედი. თუმცა მანამდე მჭირდა ორი ძალიან კარგი საქმე: ჯერ მუსიკოსობა მინდოდა, მუსიკალური აინლედოც დავაინაოვრე, შემდეგ არქეოლოგიამ გამოიტყვა. საოცარი მოგონებები მაქვს, თვებით მინედა უცხო ხალხში, უცხო გარემოში ცხოვრება - ამ დროს, სხვადასხვად იხსენებ ადამიანს! - ბოლოს მაინც პროზამ გადაძლია.

- თქვენს შემოქმედებით კონცეფციას როგორ ჩამოაყალიბებდით?
- ყოველი მატერული ნაწარმოების მიზანი ერთია - ადამიანი რაღაცით უკეთესი, თავის თავზე მეტი გახადოს. ხელოვნება ამისკენ უნდა ისწრაფოს, დანაწინი ყველაფერი სულიწმინდის მიერა ნაშუქარა: ნიჭიც, შრომისუნარიანობაც - არ მეფერა ადამიანზე რომ ამბობენ ნიჭიერია, მაგრამ ზარმაციო - ნამდვილი ნიჭი არ მოგასვენებს.

- მუსიკა ასხენით, ლიტერატურას მუსიკასთან შედარებით ერთი ნალი აქვს - ენაზეა დამოკიდებული. მუსიკის ენა კი ყველა ეროვნებისთვის ერთია. ლიტერატურის თარგმნის დროს რაღაც მაინც იკარგება, იცვლება. თქვენი რომანის “სამოსელი პირველი“-ს რუსულ თარგმანში სათაურიც კი შეცვლილია. კმაყოფილი თუ ხართ ამ თარგმანით და საერთოდ, როგორ თვლით - საჭირო თუა ლიტერატურის თარგმნა?

- მართალი გითხრათ, რუსულად ნათარგმნი ვერც წავიკითხე - იმდენად უცხო გახდა ჩემთვის. აქ მხოლოდ თარგმანის ხარისხზეც არ არის - უნის საკითხია. ტყუილია, რომ ამბობენ პოეზია პროზაზე რთული სათარგმნოა - პროზასაც აქვს თავისი რიტმი და თარგმნისას ამ რიტმის ხელშეუხებლად გადატანა ძალიან ძნელია. მიუხედავად ამისა, მისკოვში “სამოსელი პირველი” მაინც დადებითად მიიღეს... ჩემი წიგნები ნათარგმნია ბულგარულად, ესტონურად, სუთი წიგნი რუსულად, აქედან ყველაზე მეტად ერთი პოლონელი ქალბატონის თარგმანი მომწონს. ალბათ იმიტომ, რომ თბილისში ცხოვრობდა და ჩემს ყოველ სიტყვას ხუთნაირად თარგმნიდა, მერე ერთად ვაჩვენებდი საუკეთესოს. ისე, როცა ვწერ, უცხოელი მკითხველი სულაც არ მარტუნდება, პირველ რიგში მე ჩემი ხალხისთვის ვწერ.

- იქნებ ამის ბრალიცაა, ქართულ ლიტერატურას ასე ცუდად რომ იცნობენ საზღვარგარეთ - ქართველი მწერლები ზედმეტად “ქართულად” ხომ არ წერენ?

- შეიძლება. თან ეს ალბათ, პატარა ერის სინდრომიცაა: რომელი უცხოელი ფლობს ქართულს იმდენად სრულყოფილად, სრულფასოვანი თარგმანი რომ გააკეთოს. რუსული, ინგლისური ყველამ იცის - რა შედარებაა, ამ ენებთან თარგმნა ადვილია. ალბათ ჯობს ქართველებმა თვითონ თარგმნონ თავისი ლიტერატურა... ქაბუა ამირეჯიბმა ხომ თარგმნა თავისი ნაწარმოები. სხვათა შორის, ლიტერატურულ თარგმანს მე მაინც ბნარედი მირჩევნია - პრეტენზია არ აქვს მატერულობაზე, სამაგიეროდ, აზრი მაინც არ მაინჯდება.

- თქვენ ამბობთ, რომ ქართველებისთვის წერთ, მაგრამ მოქმედება ხშირად უცხო ქვეყნებში გაეცთ გადატანილი, აი, თუნდაც “სამოსელი პირველი”...

- “სამოსელ პირველში” ყველა სახე, ხასიათი ქართულია. გაკვირო, კოხთური ხასიათებიც კი იგრძნობა. ძველი ქართული სახელებია გვეგვეც, ნანდუ, სიტყვებიც - ზოგი ისეთი სიტყვა მაქვს გამოყენებული მჭერბოძებზე სააკულის შემდეგ რომ აღარავის უხმარია. არადა, სიტყვათმწოდობაზე ბევრი მედღეობდა. ადამიანები, რომლებიც ჩარჩობი ჩასმულ გრამატიკულ ნორმებზე არიან გაზრდილი, გააღიზიანა ამ რომანმა. ისე, ბევრი ამ რომანს კოსმოპოლიტურს უწოდებდა.

- თავად თუ ფიქრობთ ასე? “სამოსელი პირველი” მართლა

21702

საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

კოსმოპოლიტიური ნაწარმოებია?

- საერთოდ, მიყვარს მოქმედების სხვა ქვეყნებში, ზოგჯერ არარსებულ მხარეებში გადახვევა. მაგრამ აქ მანერ სულ საქართველო იგულისხმება. ბოლისადაბოლოს რუსთაველიც არაბთებუ წერს, მაგრამ წუთუ ნიშნებს, რომ "კუფისტიკოსანი" კოსმოპოლიტიური ნაწარმოებია... ისე, ყველაფერს მინდა ისეთი ნაწარმოები დანერ, ყველა ერისთვის ერთნაირად ახლებული რომ იქნებოდეს...

- თქვენი ნაწარმოებები არაერთხელ იქნა დადგმული სცენაზე, ეკრანიზებულიც. როგორ მოგონით მაგალითად ფილმი "ხუასამე"?

- არ მომწონს. საერთოდ, მოთხრობას რომ ვწერ, იქ ყველა წერტილსა და მძიმეს ჩემთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს... კინოში მე ვერ ჩავერევი, ეს ჩემი სამე არ არის. ყველაზე მეტად ჩემი ნაწარმოებების დადგმებიდან მანერ ყველაზე ბაგარტიონის მომენონა, მანერ "ვატერ(პო)ლო, ანუ აღდგენითი სამუშაოები" დადა. ძალიან ბუნდერი ვიყავი რომ ენახე. დარბაზიც აღფრთოვანებული იყო. ნეტავ ეგ დადაც გადავლით დიდი მადლობელი ვარ ბატიონ ერისოს - მან ტელესპექტაკლებში ითამაშა, მთელი გული ჩადო.

- თქვენი ნაწარმოებების დიდი ნაწილი საბჭოთა პერიოდში შეიქმნა. ცენტრალისტანზე ვუკრინად შეხება?

- ნაკლებად. არ ვიცი, როგორ ვთქვა - ცენტრალ კარგი იყო! - მაგრამ ცენტრის არსებობა, ადამიანს სხვა გზების ძიებას აიძულებს, ახალ საშუალებებს გამოაჩინებებს. მისთვის, "სამოსლმა" ძალიან დაეჭვება, რატომ არის მთავარი გმირი არაქართველი. მე უფროარი, მომეცდება უფსოვლი ნებდა და უზრუნველი იქ სასტუმროს დისახლისს მთავალა დადარქვა, შევიცარსა კი მივიყო-მითქო. ზოგჯერ მართლს სახელილო ამბები ხვდებოდა. ერვანა როსინიზე დადარქვა, იტალიურ ლევისი წერუადა-მეთქი. შემომიზდნენ - რატომ იტალიურსო. მაშინ ქართველი ლევისი დადარქვა, აბა რომ არ ვიყუდი - როსინი "წინადადს" სვამდა-მეთქი.

- თქვენს შემოქმედებაში ლათინური სამყაროს სიყვარული იგრძნობა...

- არა მბატო ლათინურისი. ძალიან დიდ სიხალეებს ვგრძნობ გერმანულ სამყაროშიც. მოთხრობაზე მამქეს დახერული იოანს სებასტიანს ხახუ.

- ლიტერატურულ გაღვინაზე რას იტყვი?

- გაგვალა - არ ვიცი, მაგრამ რამდენიმე მწერალმა ჩემზე მართლაც უზარმაზარი შთაბეჭდილება მოაღწინა. ახლა ვწერ რომანს და იქ ხუთი, ჩემი აზრით უდიდეს მწერალზე ენახებრებ. პირველი სალტკოე-შედრინია. საბედნიეროდ, გვიან ნავითხებ ადრე რომ ნამეკეთია - ნადვილად გამსრეებ. ეს არის კაცო, რომელიც ნერვეით აშენებს. ტოლსტოი მაგალითად, შენებთი აშენებს, სალტკოე-შედრინი კი ლმხებ, ანერვეს, მაგრამ რანდენი სიყვარული აქვს... ფოლკანრზე საერთოდ ვაფრენ... ძალიან მიყვარს მთელიერი, ან სერვატებო კი ჩემთვის ყველაზე ბუმბერაზია. დიდ პატივს ვეძენ კოპონებს, მეღვალას, აღარაფრას ვიტყვი შექსპირზე... ჩემს სათავყვანებელ კომპოზიტორებზეც ვწერ. ამ რომანში ჩვენი ცხოვრება ასახული - ეს აუტანელი ყოფა, სიმბინიურ, ნავაგი, მაგრამ ისევე ხელოვნება, ყოველივეზე რომ აგამაღლებს.

- ქართულ ლიტერატურაში ვინ არის თქვენთვის ასეთი ახლობელი?

- ყველაზე დიდი სიმპატია მანერ გურამ რჩეულიშვილის მიმართ მამქეს. პოეზიაში 26 წელი წორმაღალურია, მაგრამ პროზაიკოსისთვის ეს ძალიან ცოტაა. ძალიან დიდ ფიგურად მიმაჩნია ჯემალ ქარმაძე. მისი მოთხრობა "იგი" ამერკაში ან ინგლისში რომ დაწერილიყო - მთელს მსოფლიოს მოსდებდნენ. ასევე ლეონიძის "ნატერის ხე". ძალიან დიდ პატივს ვეძენ ქაბუა ამირჯვანის როგორც მწერალს და როგორც პიროვნებას - მუდამ ისეთი გაუტყებელია, როგორც თავად საქართველო. მისი ახალი რომანი "გორა მთორგალი" მე "დათა თუთაშიახე" ნაკლები სულ არ მგონია. დიდი მწერლები ზეზუო ინანიშვილი, რეზო ქვიციანი, გურამ გეგეშიძე, თამაზ ქილაძე, ნაირა გელაშვილი... სხვათა შორის ამჟამად ვკითხულობ მის წიგნს - ძალიან დიადი ნაწარმოებია. დიდი პროფესიონალია ოთარ ქილაძე. ანა კალანდაძე და შოთა ნიშნანიძე - ჩემი სალცოვეები. საოცარი შთაბეჭდილება დატოვა თამარ ჯავახიშვილმა, ძალიან მოკრძალებული ქალბატონია და ამიტომაც არის უცნობი.

- ახალგაზრდა თაობის მწერლებზე რას იტყვით?

- ვიცნობ ზაზა ბურჭულაძეს (გრეგორი ზაზა), ლაშა ბულაძეს, არის კიდევ ხუთი-ექვსი ახალგაზრდა, რომლისთვის ძალიან მწერს. ჩემს დროს ამდენი კარგი მწერალი არ იყო.

დაღეს კი ესენი იმედის მომცემი კი არა, უკვე შემდგარი მწერლები არიან.

- საკუთარი შემოქმედებიდან რომელი ნაწარმოები გიყვარება ყველაზე მეტად?

- "თავგარანცხელი ქაბუკი" - ალბათ იმიტომ, რომ იგი ყველაზე უკრე შერევა ქართულ პოეზიას. ეს კი ჩემთვის ყველაზე ძველრეფანია. სულ სიმბოლოებია - ცალი ხელით დოლაბი მი მოაქვს... დამაინყდა მეთქვა, რომ მწერლის მთავარი დანიშნულება ბილია პიროვნის მეთხებლამდე. რუსთაველისთან ვინ გვიას მოთხოვებს, მაგრამ იქაც ყოველი აფორიზმი ბილილითა გაუღწერილი. კიდევ იმიტომ მიყვარს პირსაველი, რომ ქართული ენა მოკრეგანა, გადაგვირჩინა. ხომ არის ხალხი, საკუთარი ენა სულაც რომ ამ იცის, რუსულად ლაბარობს. ეს იმიტომ ხდება, რომ უშუშინი და ლერნოზტოვი ურჩევნია საკუთარ ვესსტ მწერალს. ისე ე, ყველა შემოქმედი თავმდაბლობით ფასდება - ვინც მართლს მაგარია, იმას არდერეო აქვს დასაკარგი, გაბუნძელში კი არაფერია შემოქმედებითი.

- ისევ თქვენს შემოქმედებას შევხვობ - ყველაზე მეტად რომელი ნაწარმოების შექმნა "გაგანაღალა"...

- მე პირიქით ვიპასუხებ, ყველაზე ადვილად, ყოველგვარი დაბადების გარეშე "კაცი რომლსაც ლიტერატურა ძალიან უყვარდა" დაწერე. მზე კვერნაქებზე მოთხრობების წერა ვაცილებლი რთული იყო...

- როგორ ფიქრობთ, ქართველი მწერლები მხოლოდ რეკონსული მასტაბიბით არიან "დიდები" თუ მართლს აქვთ ასეთი წონა?

- რა თქმა უნდა, აქვთ. იმის თქმა კი არ მინდა რომ გაქრეგება კარგია, მაგრამ ქართველი რომ სულ დასაბოლი იყო, ეს უბიძგება შემოქმედებისაკენ. ახლა უზრუნველყოფილი სახელმწიფოები რომ არიან, რა ფასი აქვს მათ ლიტერატურის, შევიცარსა, პოლანდია აილეთ, მათი ყველაფერი ხომ სულ თითადან გამოწვილი და გადამტერებულია. სულ სხვაა მაგალითად, ლაიონური ამერკა, იქ სულ ომები, რვეულიშვილი იყო და შეხედეთ რა დიდოსტატები ნაწი დაბაბულბა ამბოვრებს წებებს... მხარეთიშუე ვამოკორებულა, გამაღარა კაცს ხელოვნება რად უნდა. ამიტომაც დაღეს საქართველოში ვაქრები, ჩარჩები ხელოვნება რომ დასკინები. გაქრეგებდაც მიდის ხელოვნება. ერხებულ ფრანგებმა გადაწყვიტეს სერვატესისათვის სასურველი მერიტობით რომ ჩავედნენ, ესანებში მისი კოშკი მოიკითხეს. იქაურებს გაუკვირდით - კიბის ქვეშ ექნა სერვატესის მთელი ცხოვრება. მაშინ ფრანგებმა თქვეს - ამ კაცმა კიბის ქვეშ თუ ასეთი რამე დაწერა, ჩვენი სასურველი აღარ სჭირდებაო.

- და ბოლოს, ბატონო გურამ, ფუნდანი "არილი" დაბადების დაღეს მოგილოცავთ და უამკითხოვდ ვერ დაგემუშავდებოებით, ქართველი მკითხველი რა ლიტერატურულ სიხალეს უნდა ელოდოს თქვენაკ?

- ეს იქნება, ზემოთ ვთქვი უკვე - რომანი დღევანდელბაზე. მასზე საწორად ახლა ვეზუაბო...

- რამდენად შექმელა საშუალება ამ საწინელ სოციალურ პირობებში. მის დასრულებას მანერ სადღაც აპრილისთვის ვვარუდობ.

- დიდი მადლობა.

საქართველო ბიპი სემპლინგი

სტილი

ზაზა თხარაძე

ქველით ახალ წელს, თორმეტ საათზე

ჩემი ცოლის ძმა ლევან ნაპა-შიძე ერთ-ერთი საინტერესო ადამიანია, ვისაც კი ცხოვრებაში შეგვეხვედრივარ. საინტერესო ამბების მოყოლაც იცის. მიყვარს ზამთრის გრძელი საღამოების მასთან გატარება. ვზივართ, ესაუბრობთ უცნაურ და თავსამტერვე ამბებზე. მას ყოველთვის მოეძებნება რაიმე საიდუმლოებით მოცული ისტორია. თებერვლის იმ ნილიან საღამოსაც მასთან ვიყავი სტუმრად კლანდაძის ქუჩაზე ვისხედით ძველ სანერ მაგიდასთან და ნითულ ლეინის ენრუპავდით. ეს ამბავი მაშინ მომიხსრო.

მაგურამ ჯერ ორიოდე სიტყვა თვით ლევანის შესახებ.

ეს არის უალრესად პუნქტუალური ვინმე. აქვს დაკვირვების არაჩვეულებრივი უნარი. იცის ყველაფერი ამქვეყნად და ბევრი რამ - იმქვეყნადაც. დამთავრებული აქვს ფიზიკის ფაკულტეტი მისკოვის უნივერსიტეტში და საფთხის-მეტყველო ფაკულტეტი თბილისის სასულიერო აკადემიაში. უცოლშვილოა. ცხოვრობს მარტო, ორითიხიან ბინაში, კლანდაძის 7 ნომერში. ტანად საკმაოდ მაღალია - ექვსი ფუტი და სამი დუმი. სმელ-ხმელი, გრძელი კიდურების პატრონი, აქვს გამჭირვანი ქროლა თვალები, ცხვირი ცხვირი, ნებისყოფიანი ნიკაპი, სწორი შავი თმა, შუბლის ძლიერი მეტისმეტად განვითარებული. გარეგნულად მძევითენება ცერებროტორული ეკტორიოზის ტიპს. როგორც უკვე ვთქვი, მისი შობა უჩვეულო და საიდუმლოებით მოსილი ისტორიები და თავსატეხებია. საერთოდ სიტყვაძუნია, მაგრამ ასეთი ისტორიების მოყოლის დროს სასვეთი გარდაიქმნება - თვალები უშლავს და აზარტით ყვება ამბავს, ისე რომ უმცირეს დეტალებსაც არ ტოვებს - ყოველთვის მაცვიფრებდა დეტალების შემწვევის მისი უნარი. მას კი თავის შრივ აცვივებდა ჩემი განუმორყვებელი ოატმიზმი, დაღუვდებოდა და ლეინის სიყვარული. იმ დროსაც საუბარი იმად დაივიწყეთ.

- ჩაი, ვთვა თუ ლეინი? - მოკლედ მკითხა მან.

- ლეინი.
- კატლუტი?
- კატლუტიც.

ლევანმა სანერ მაგიდას პატარა სულრა გადააფარა და ზედ დადგა საფერავის ბოთლი, ორი ჭიქა და თევშები.

- აბა - უფთხარი მე, როდესაც კატლუტებს მუსრი გავაველ და სიგარეტსი გავაბოლე - რაიმე საინტერესო ამბავი გეტყება ჩემთვის.

ნამით ჩაფიქრდა, შუბლი შეკრა.

- ოთარ ბარაბაძის თუ იცნობდი? - მკითხა მერე.

- აბა თვენანგერის წინ რომ მოკლეს?

- მოკლეს არ ჰქვია. დაფლითეს.

- დაფლითეს?
- შო. ავაზამ დაფლითა. მეგობარი ქალის ბინაში.

- ეს უკვე საინტერესოა. რა, ქალს სახლში ავაზა ჰყავდა?

- ავაზა ზოიპარკიდან იყო გამოქცეული.

- აა მასხოსს ავაზა მგონი გასული წლის ბოლოს გამოექცა ზოიპარკიდან, მაგრამ კაცი თუ დაფლითა, არ ვიცოდი.

- ეს ამბავი არ განმარებულა - კმაყოფილებით გადმომხედა - იყო მასში რაღაც საჩითიო მომენტები. ავაზა ველარ იპოვეს. მისი გაქცევის შედეგი კი ფრიად ტრაგიკული აღმოჩნდა: ორი მკვდარი ძაღლი, ორი დაფლითი კაცი და ჭკუაზე შემცდარი ქალი.

ექვთი შეზეფე - ერთი ცნობილი ნოველის პერიფრაზირებას ზომ არ აკეთებს-მეთქი. - მაგრამ, ვიცოდი, ზუმე-რობა საერთოდ არ სწყვიდა. მის სახეზე ვერაფერი ამოვიცხე - მხოლოდ თვალები უღვავდა, როგორც ყოველთვის თავსატეხის ამოცნობის დროს.

- გაინტერესებს? - ლევანმა სიგარეტი საფერავლს დაასრისა.

- მაინტერესებს. მიდი - საფერავის დიდი ყლუპი მოვსვი და სენება ვიქეცი.

- ეს ამბავი ორი თვის წინ დაიწყო, თუმცა პრეისტორია გაცილებით უფრო ხანგრძლივი აქვს. ოთარ ბარაბაძის ჰყავდა მეგობარი, უფრო სწორად, ამფსონი, გელა ნაფეტვარიძე. ინსტიტუტი ერთად დაამთავრეს. მერე ერთად შევიდნენ გვარდალაში. ბოლოს მისამე ამხანაგთან, ზურაბ ჩულბაშვილთან ერთად საბაროკოში ფირმა გახსნეს. გარდა ამისა, შემოჰქონდათ ბენზინი. კარგა ბლომად ფული გააკეთეს. მაგრამ კეთილდღეობამ დიდხანს არ გასტანა. აქვს, როგორც თითქმის ყველა ტრავმა და მძიმე აღმოჩნდა გარეული. თანაც - ლამაზი ქალი. ეს იყო ნაფეტვარიძის მეუღლე ნელი გ. გელამ იგი სა-მი წლის წინ ითხოვა. შვილი არ ჰყოლიათ. როგორც ირკვევა, ნელი ქვარს ლალატობდა - მასა და ოთარს შორის უკვე აწ წელიწადნახევრის წინ გაბიარალაც ძაფები. აქ წინწინდობა გელამ და ოთარის დაამოკლებულება, ოთარი ყოველთვის ლიდერი იყო, გელა - მიმყოფი. უფრო მეტიც - მათ შორის შეიმჩნეოდა ერთგვარი პატრონი-ყმირი და მოყოლებულება. ეს დამოკლებულება ჩამოყალიბდა და ვერ კიდევ ინსტიტუტში სწავლისას. ოთარი იყო უფრო გონიერი და მიზანსწრაფული. ყოველთვის ყველაფერი საუკეთესო მას უნდა რე-

ბოდა. გელა კი მის გამოწვევას სდევდებოდა. გინახავს ოთარის ლურჯი "ბუბუქი"? იმ მანქანა გელამ ჩამოიყვანა მაგნაზიონად, მაგრამ ოთარმა იმდენი ქნა, რომ თავის "დაცუნში" გაუცვალა. განა არ შექცდი, თვითონაც ისეთივე "ბუბუქი" ყვიდა? მაგრამ არა. რალაც აუხსენელი კანონზომიერების თანახმად, ოთარს ყველაფერი გელაზე უკეთესი უნდა ჰქონოდა. მუშაობდა იყო, თუნდაც, ორივეს ერთნაირი მანქანები შეყოლიდათ. ოთარს აუცილებლად უკეთესი, გელას - ოდნავ უარისი. ასე იყო ყველაფერში და უხედილია ორივეს სასვეთი ბუნებრივად ეცივნებოდა. არც გელას, არც, მით უმეტეს, ოთარს ეს ოდნავაც არ ანუხებდათ. პირითი, გელა კმაყოფილი იყო იმით, რომ ყველაფერი საუკეთესო ოთარისთვის დაფიქრო. მისთვის ოთარი მისამდგენად შემეფსებულს და სარეიტორი თანრიგის მიმცემს. გელა ოთარის ფონზე მოძრაობდა. შენც იცი, არსებობს ამგვარი ტიპის მეგობრობა და, სხვათა შორის, ეს მეგობრობა ხშირ შემთხვევაში უფრო ძვირად, ვიდრე სხვაგვარი. შესაძლოა აქ სადომანზონის გარკვეული ელემენტები იყოს გარეული, შესაძლოა - ადამიანთა ბუნებრივი მიდრეკილება ბატონობისა თუ მონობისკენ. შესაძლოა - კიდევ სხვა რამ. ასეა თუ ისე, ამგვარი მეგობრობა, როგორც წესი, ხანგრძლივი და მტკიცეა და არ ირღვევა, სანამ რომელიმე პარტნიორი თავის უფლებებს არ გადააჭარბებს. ოთარს და გელას მეგობრობასაც ალბათ არაფერი დაარღვევდა, რომ

თავისდა საუბედუროდ გელას ლამაზი ქალი არ მოეყვანა ცოლად გინახავს ნელი?

- ნელი სად უნდა მენახა. მე ეგ გელაც არ ვიცი ვინ არის - მივუგებ. - ნელი ამ ქუჩაზე ცხოვრობს, ზუსტად ჩემს პირდაპირ. ტრაველიც სწორედ მაგ სახლში გათამაშდა. მაგრამ ეს - ბოლოს. არ შეგიშინვია ამ ქუჩაზე ლამაზი მაღალი ქალი, ქერად შედბილი თმა აქვს, შავები აცვია, ზაფხულობით მშის სათვალეს ხმარობს. ძალიან მოშიშობლავია. სწორედ ეს ნელი შეიკრივო გელამ ცოლად. ეს იყო მისი პირველი შეცდომა.

- რად იყო მეორე შეცდომა? - თვალეზმონკურულმა ვკითხე.

- მეორე შეცდომა ის იყო, რომ გაუთვებლად ელპაპარკებოდა ცოლს თავის სათავადად მძაკაცზე. არც კი ცდილობდა დაეხლა ითარისსადმი თავისი დამოკიდებულება. შესაძლოა ამაში ვლინდებოდა მისი არაცნობიერი მისწრაფება იმისკენ, რომ მისი ცოლიც, - ასე ლამაზი და უნაკლი, ისევე როგორც ყველაფერი საუკეთესო, ითარისს კერძი გამხდარიყო. ასეა თუ ისე, როგორც რეკვეთ, სწორედ ამ აღდროივანებულმა საუბრებმა გაუღებდა ქელს ინტერესი ითარისსადმი. ითარიც თავის მხრივ განზობდა, რომ ამ მდგომარეობა რაღაცით არაბუნებრივია. განა შეიძლება გელას შვილიადა ასეთი ქალი და მას - არა? ეს დაუფიქრებელი იყო, გამორჩეული - თავად მათი ურთიერთობის ხასიათიდან გამომდინარე. არ ვიცი, რომელმა გადადგა პირველი ნაბიჯი. - ალბათ ორივემ ერთდროულად - ამას არცა აქვს გადაწყვეტი მნიშვნელობა. ფაქტი კი ის არის, რომ ქორწინებიდან თერამტი თვის მერე ნელი ითარისს საყვარელი გახდა. ეს იყო მათი პირველი შეცდომა, თუმცა, კაცმა რომ თქვას, ეს წყვილი იდეალურად შეესაბამებოდა ერთმანეთს: ნელი - ასე ლამაზი და არციაონალური. ითარი - მაღალი, ბრგე, მედის ნებიერი, ამ ცხოვრების ნაშვლილი ბატონ-პატრონი. მათ გვერდზე გელა უზარლო დამატებასავით გამოიყურებოდა.

მათი ურთიერთობის შესახებ გელამ არაფერი იცოდა. არადა ეს ურთიერთობა იმდენად თვალსაჩინო იყო, კაცი ბრმა უნდა თვალდევნიყო, რომ ვერ დაგინახა. და გელა იყო კიდევაც ბრმა. უფრო სწორად - განზრმა დაბრმავებული. პარადოქსულია ადამიანის ფიქტიკა. როგორც ვთქვი, სადაცა, გულის სიღრმეში, გელას შესაძლოა შჰონდა ფარული მიხსნარაფება, რომ მისი ცოლი, ისევე როგორც ყველაფერი საუკეთესო, ითარისს კუთვნილება: გამზადარცხო. ეს ფარული მიხსნარაფება მას ცხადია, არასოდეს გაუცნობიერებია. ცნობიერად ვერაფერი დაუშვებდა ამას. არადა სწორედ ეს მიხსნარაფება გახდა მიზეზი იმისა, რომ, მომავლაც ნელი მართლაც გახდა ითარისს კუთვნილება,

გელამ ვერაფერი დაინახა. ვერ დაინახა ის, რასაც ყველა ხედავდა. არამცხოვრებ ვერ დაინახა, გუმანიოთაც ვერ იგრძნო, ოდნავი ეჭვიც კი არ გაუჩნდა. ცნობიერად მას არ შეეძლო დაეშვა, რომ მისი ცოლი მისი მეგობრის საყვარელი გახდებოდა. მისი ფსიქიკის იმ შრეებში კი, სადაც ინტუიტური ეჭვი და გუმანი იბადება, გაბატონებული იყო ეს არაცნობიერი მიხსნარაფება ნელის ითარისს კუთვნილებაზე გახდომის შესახებ. ეს არაცნობიერი მიხსნარაფება მოქმედებდა თავისივე თავის ანტაგონისტურად და საფუძველშივე ახშობდა ყოველგვარ ინტუიციასა და გუმანს. შესაძლოა სწორედ ეს იყო გელას სიბრმავის მიზეზი, შესაძლოა - მსგავსიც არაფერი ყოვილა და გელა, უზარლოდ, ზედმეტად გულმურყვილი და მიმნდობი იყო - თუმცა ეს ნაკლებად საყვარულდებოდა.

სწორედ აქ დაუშვეს ითარმა და ნელიმ თავისი მეორე შეცდომა: მათი თავი დაიწრმუნეს, რომ გელამ მათი ურთიერთობის შესახებ უკვე იცის და მორჩილად ურიგდება ამ მდგომარეობას. ანკი როგორ უნდა ეფიქრაო, რომ ნელიანდანებურის მანიბლზე გელა ვერაფერს მიხვდებოდა. ჯერ ერთი, შეყვარებულთა ურთიერთობა უკვე თავისთავადაც ზედმეტად თვალსაჩინო იყო, მეორეც - თვითონ ითარი და ნელი, შეთქმულთათვის დამახასიათებელი აზარტითა და კანდიერებით, ყოველდღიურად აგრძობიბინდენენ გელას ამას. - ორპირივანი სიტყვებით, მინიშნებებით, გამომსიტყველებით. ამით კიდევ ერთობდნენ და ნიდავსაც სინჯავდნენ. მათ უკვე დასკვნას, რომ გელა უკვე ყველაფერს იცის, და ახლა მორჩილად ელოდება, რადის მივა ითარი და პირდაპირ, მოიარების გარეშე გაუშვებს - შენი ცოლი მე მომყვება და კორნილში ხელისმომკიდე იყავიო.

ეს გამეფლა მართლაც მოხდა, მაგრამ არა ითარისს, არამედ ნელის მიერ. ეს იყო ამ თვენახვერის ნინ, 29 დეკემბერს. ნელი და გელა სახლში რაღაცაზე წაეკრკვავდნენ და ნელიმ პირდაპირ მიიხალა, რომ იგი ითარისს საყვარელია.

- კაცი არა ხარ! შენი ცოლი შენიც უახლოესი მეგობრის საყვარელია და შენ ეს ამბავი ოდნავაც არ გაუღლებს. პირიქით, ცსიამოვნებს კიდევ! შე არაკაცო! - შესახა მას.

გელას სახეზე მკვდრის ფერი დაეფი. და აქ ნელი მიხვდა, რომ დაეშვა ითარისს უზიარესი შეცდომა. რომ გელას მათი ურთიერთობის ამბავი ეჭვად არ შჰიონია. ენაზე იკებია, მაგრამ უკვე გვიან იყო. მესიე სახით გელამ უსიტყვიოდ დაეალო პალტის ხელი, დაიხურა თავისი განხურელი შავი ქუდი და კარი გახსნაო.

- გელამ - ისტერიულად იკვლია ნელიმ. მისი კვილი გელას არც გაუგონია.

ეს მოხდა 29 დეკემბერს, საღამოს,

დაახლოებით 8 საათზე. მეორე დილას გელა დიღობს ტრასაზე იპოვეს მკვდარი.

- თავი მოიკლა? - გამოთქვი ვარაუდი.

ლევანმა ჩაიციანა.

- ვერ გამოიციანა. ცტედარს სამი ტყვია შჰიონდა მოხვედრილი. სამიდან ერთი ზურგში. ორი სხვადასხვა იარაღიდან. ხელში შერჩენილი შჰიონდა კიდევ სხვა, ალბათ ითარისი პისტოლიც, რომლიდანაც ერთი ტყვია იყო ხსაროლი. პოლიცია, ცხადია, ვერაფერი დაადგინა. ნელის არაფერი უთქვამს იმდღევანდელი ჩხუბის შესახებ. მე ვფიქრობ, ნელის მიერ მოულოდნელად მიხლილი სიმართლე გელასთვის იმდენად თავზარდაცემი აღმოჩნდა, რომ მეგობრის მოკვლა გადანწყობა. ალბათ სასწილში მიიპათებს ითარს და მანქანით გაიყვანა დიღობს ჰიკვ. თან ახლადთ კიდევ ვიღაც. საფარაულოა - მათი შესახებ კომპანიონი, ზურგან ჩუთლაშვილი. მანქანა უკაცრელო ადგილას გააჩერეს. გადმოედნენ. გელამ ითარი ნინ განატარა. თვითონ, იარაღით ხელში, მანქანისკენ ზურგსტყვეული იდგა. სწორედ ამ დროს ესრელო ჩუთლაშვილმა მანქანიდან გელამაც გაისროლა და მანქანისკენ შებრუნდა. ჩუთლაშვილმა მეორედ ესრელო. გელა დაეცა და წაქვეულს უკვე ითარმა დაახალა მესამე ტყვია.

- რაღაც დაუფერებელს შჰავს.

- არ ვიცი. ეს მხოლოდ ჩემი ვარაუდია. ამ ამბის მომხსნრითავან არცერთი აღარ არის ციცხალი. მაგრამ ჩემს ვარაუდს ერთი ფაქტი ამაგრებს - მკვლელობის იდეალი თვითონ დავათვალდირე და გზის განაბრის ვიპოვე საბურავების კვლი, რომელიც გელას "დაცუნის" საბურავების იდენტური იყო. როგორც ვითარია, გელას შჰავდა ითარისს გამოჩნავალი "დაფუნი". ეს მანქანა მოკვლეობის ღამეს ვიღაცამ ალბათ ითარმა - ნელის სახლთან მო-

აყენა. მოკლულს ძალადობის სხვა არავითარი კვლი არ აჩნდა. არც გაბარებული იყო. დიაკარგა მხოლოდ მისი ფართოფარდებიანი შავი ქუდი, რომელსაც განუყრელად ატარებდა. სახლიდან გასვლისას, როგორც ნელი ამბობს, ქუდი თავზე ეწურა, მაგრამ გვამის სისპილვის ვერ აღმოაჩინეს. უფრო სწორად, არც უძებნიათ. ეს ქუდი დაიბასსოვერ, როდგან მეტად მნიშვნელოვანი დეტალია მთელ ამბავში.

ლევანს ლეონი მოსვა. მეც მოვსვი, ჭქია ისევ შევივსე და ვთქვა:

- კი მაგრამ, ავაზა რაღა კავშირშია ამ ყველაფერთან?

ლევანს თვალეში რაღაც კვიმატი ცმცხლი აუვლიდა.

- ახლა იწებება ამ ამბის ყველაზე უცნაური და დაუგუერებელი ნაწილი. გელას გარდაცვალებიდან ზუსტად დცხრა და დასაბუღლებიდან სამი დღის შემდეგ ზოოპარკთან გაიქცა შავი ავაზა, სახლად ვაფრე.

- როგორ გაიქცა?

- კარგი შეკითხვაა - ლევანმა მიწონებით შემომხედა - ეს ასე მოხდა: იმ დღეს, რვა იანვარს ზოოპარკში მიიღეს სამი ახალი ცხოველი - ორი ბაკუსკაჩი და ერთი ხბოგორი.

თვალეში შუბლზე ამიციოდა. რაღაც ირეალობა ვგრძენი.

- რაო, რა მიიღესო?

- ორი ბაკუსკაჩი და ერთი ხბოგორი.

- ბაკუსკაჩი რაღა ჯანდაბაა, თუ ძმა ხარ?

- ბაკუსკაჩი მომცრო ბუკემითის მსგავსი აფრეკული ცხოველია.

- კაი, და, ხბოგორი რაღაა?

- რა ვიცი მე, რა არის ხბოგორი - ცოტა გაღიზიანებით შესძახა ლევანმა. ყოველივს დიზინფიცირდა, როცა რამე არ იციოდა - მოიყვანეს თუ არა, მესამე დღეს მოუკვდათ, თვალათია, მე მინახავს. რაც მომკვლევამა მიხიხრეს, იმას გაუზუნები. განავარძო?

- განავარძე.

- მაშასადამე, მ იანვარს ზოოპარკში მიიღეს სამი ახალი ცხოველი. მათი დაბინავებისას მომკვლევებს იფედგრობით თუ უთაობით გაიქცა იქ მყოფი ერთადერთი შავი ავაზა, სახლადან ჯანჯო. როგორც მომკვლევები ირწმუნებიან, ატაცვესას მან გამოავლინა წარმოდგენელი ეშმაკობა და საზრიანობა.

- ველარ დაიჭირეს?

- დღესაც არ იციან სად არის.

- რაღაც ამ ბოლო დროს ჩვენი ზოოპარკიდან ხშირად გარბიან ცხოველები.

- რამე სხვა შემთხვევაც იცი? - სწრაფი ინტერესით მკითხა ლევანმა.

- შარშან შემოდგომაზე ელენე მუგადა ზოოპარკში და გალიოდან დათვი გაიქცათ. დღისით, შუისით. მაგრამ ის ძალიან უწყინარი დათვი იყო.

- ისევ შეაბრუნეს გალიაში?

- კი - მივუტეე მე.

- როგორ?

- პოლიციელი მივიდა ხელში მანვინის ბოთლით. არ ვიცი, რად უნდოდა დათვის მანრი, მაგრამ მასწინებ ჩამოართვა და დასწნა. მერე ცოტა ნაიჭორავეს აქეთურზე, იქითურზე, სივარტე გააბარეს და ამის შემდეგ დათვი თავაზიანად დათანხმდა გალიაში დაბრუნებულზე. ახლა ავაზას ამბავი განავარძე.

- მომკვლევებს ვესაუბრე. მათი თქმით, ავაზამ ატაცვესას გამოავლინა ქუშმარტივად ზებუნებრივი საზრიანობა. კერძოდ რა - ვერცერთმა მათგანმა დალაგებით ვერ ამისხნა. მხოლოდ ერთხმად გაიძიხოდნენ, რომ მშევი მოქმედება როგორც ძალიან მოხერხებული ადამიანი. ისინი ამას განსაკუთრებით უსვამდნენ ხაზს, რომ მშევის მოქმედება ადამიანისას შვავდა. საერთოდ ეს ცნობილია, რომ ზოგჯერ ავაზები სრულიად წარმოდგენელ ამბებს სწავლიან. მაგალითად, სასუქუნის დასაწყისში ინდოეთში, ბუნჯაბის ოლქში კაციჭამია ავაზამ რაღაც მანქანებით გაალო ჩაკეტული შერობის კარი, გადაიარა იატაკზე მძინარე ოცამდე ადამიანის სხეულებზე, ყელი გამოადარა მინც და მინც ოთახის სულ ბოლოში მწოლარე ქალს, მერე გვემი აიტაცა, ამ მძიმე ტვირთთანად ისევ უკან გადაიარა და ნარჩენ მძინარეთა სხეულებზე - ისე, რომ ძეხორციელს არაფერი გაუფტა - და გაუწინარდა.

- თუ არავის არაფერი გაუფტა, როგორ დასკვენეს, რომ სწორედ ავაზა იყო?

- ძალიან მარტივად. დილას მინაზე ნახეს ავაზას კვალი, სადგომის კარზე - მისი რტყვალების ანაბეჭდი. ოთახის ბოლოში - დაკარგული ქალის სისხლი. სისხლის ზოლი მისდევდა მთელ ოთახს, სახლის წინ ეზოს და მიიღოდა ტყისკენ. ამ კვალს მიჰყვნენ და ტყეში წაანყვნენ ნახევრადშეჭედილი. ქალის გვამს.

დაიქვებით შევხედე.

- ეგ ამბავი სად ამოიკითხე?

- ეს სწრაი ჯემ კორპეტის წიგნში "შავი ავაზა შივინაპოლდან". იქ აღწერილია კიდევ სხვა მსგავსი შემთხვევები. საერთოდ ინდოეთში ავაზას საღმრთო ცხოველად აღიარებენ. განავარძო?

- განავარძე.

- მამს ჯე. ჩვენი ავაზა გალიოდან გაიქცა და დიდი სისწრაფით გამებრთა საზრდით დასაბუღებით, მდინარე ვერეს ხეობის გაყალიბებით. ზოოპარკის ადმინისტრაცია სრულიად დაიბნა. გამოიძახეს მხებანძრეთა რაზმი. გადააწირეს მთელი ხეობა, თითქმის ბეთიანბეგ, მაგრამ ავაზას კვლივც გაჭრა. აი კიდევ ავაზას გამტრიაბობის ერთი მაგალითი: როგორც ვთქვი, ავაზა მამინე ბეთიანბისკენ გაიქცა. მაგრამ ეს მხოლოდ ხრიკი იყო. როცა მას ვერეს ხეობაში ეძებდნენ, იგი თურმე აქვე ყურის ძირში იმალებოდა.

- სად იმალებოდა?

- ვერის ბაღში. საბავიროსთის განკუთვნილი ბტორის ქაფრის ქვეშ. იქ იმალებოდა მთელი ზეთი დღე-ღამე.

- რით იკვებებოდა?

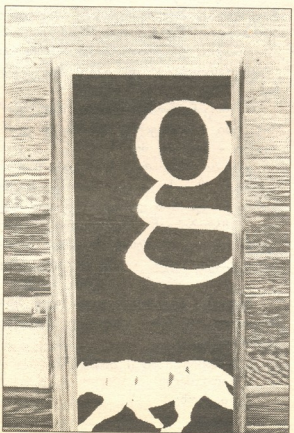
ლევანს დაიხარა. საწერი მაგიდის უფერა უწინაა. რაღაც ფურცელი გამოიღო. უფრო ისევ მიკეჭა. ფურცელი წინ დამიღო.

- ეს რა არის?

- ნაიკითხე.

ფურცელი დაგვხედა. ეს იყო ჩვეულებრივი ხელწაწერის ქაფრისა. ზედ გაკრული ხელით, აჩხაბაჩხა ასოებით წერა შემდეგ:

"მე, ვალერიან სერგის ძე ალავიძე, 42 წლის, ვადასტურებ, რომ 1994 წლის 11 იანვარს, ღამით, დასაბუღებით 2 საათსა და 30 წუთზე ვერის ბაღის სიასპილვის ვნაზე მოზრდილი შავი მშევი, რომელიც ჩემი აზრით იყო ზოოპარკიდან გაქცეული ავაზა, ჩემი შეხვედრა მსვლიან მოხდა შემდეგ გარემოებაში. მე იმ ღამით მოვდებე მაგობრის ბინიდან, რომელიც ცხოვრობს მთაწმინდის უბანში და მივდილი ჩემს ბინაზე, დიდუბეში. რუსთაველის მეტროს ვერ მივუსწარი. შინისკენ ვეხით მივმართობიდი და გზად ჩაუფრე ვერის ბაღს, სადაც სინებლიდან გამოიჭირდა მანანა-ნლა ძალღების ხროვა და ყველი მიტრილიდნენ რამდენიმე ხანს. მე დავიხარე, რომ ჯოხი ან ქვა მენახა, მინაზე დაგდებულ, მაგრამ ამ დროს ძალღებმა ყვეო შევკვალეს ნკმტუნზე. მათ კუედები ფტქვემ ამოიძიეს და დაიწყეს ძურწვა ქაჩაელის ქუჩის მიმართულეებით. ვიფიქრე, რომ მათ ჩემი შეშინდათ, გავიმართე და ის იყო მიტრიალებას გაბიერებდი, რომ ბაღის სიღრმეში ისარკობი გამოვარდა მოზრდილი კუნაპტი შავი მშევი. იგი დავცა ხროვამი მყოფ ერთობლი ძალღს, რომელმაც მიმაღვა ვერ მოსწრო და თვალის დასაშაბებამი გამოიღდრა ყელი."

მერე სისხლიანი დროსნი ასწია და მე შემომამხერდა. შემინებული მოფტრიალი და რაც ძალი და ღონე მქონდა, გამოვიქეცი თავდადებარბოზე. საბავშვოდროდ მხეცი აღარ გამოდევნებია”... ტექსტს თან ახლდა თარიღი - 25 იანვარი და ხელისმოწერა.

- ეს არის ასლი ერთ-ერთი მონუმის ჩვენებისა. აქედან ნათლად ჩანს, რომ ავაზა იკვებებოდა მანანანაშლა ძალეებით. ევერის ბაღის სიღრმეში, ზემოსხეხებული საბავშვოს კონსოლის ქვეშ აღმოჩენილია ძაღლის ორი ნახევარადშეჭმული ლუმი. აგრეთვე ავაზას შავი ბუნეი და ეუსკრემენტები. როგორც ჩანს, იქ იმალებოდა დღისით და მხოლოდ ღამით გამოდიოდა სასადიროდ. გაიცვებას ინვესტის ფაქტი, რომ ავაზა ტრაგედიის ღამემდეგ არცერთ ადამიანს არ დასხმია თავს. აგრეთვე ფაქტი, რომ გალიდან გაქცეულმა მხეცმა ტყეს ეს არ შეაფარა თავი, რაც ბუნებრივი იქნებოდა, თუკი გაიქცეოდა თავმარბეული მიმართულებით, მდინარის სეობის გაყოლებით, თრიალეთის ქედის კალთებისკენ, არამედ უკან დაბრუნდა და მთელი ხუთი დღე-ღამე იმალებოდა ქალაქის ცენტრში. რჩება შთბეჭდილება, რომ იგი რაღაცას ელოდა.

- ვის ან რას უნდა დალოდებოდა შუა ქალაქში ავაზა?

ლევანმა უცნაურად შემოხმედა.

- მაგალითად, ძველით ახალ ნელს. შეეცბი.

- რას მზნოუმბი.

- სრულიად ან გრზუმბი - თქვა მან - გსმენია რამე მეტემფსიქოზის შესახებ?

- მეტემფსიქოზის? სულთა გადასახლების? მაგის მებტი რა გამიგია ჩენი ანთროპოლოგებისგან.

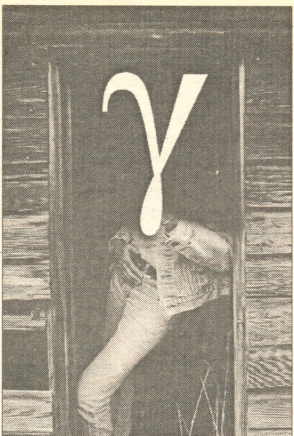
- ის თუ გასსეს, რას ამბობს პლატონი ფედონში?

- რას ამბობს?

- რომ ყოველი ადამიანის სული გარდაცვალების შემდეგ იბადება ისევ დედამისაზე, სხვა სხეულში. და ეს სხეული მას ეძლევა იმის მიხედვით, თუ როგორ გაატარა წინა ცხოვრება. მაგალითად, თუ კაცმა ცხოვრება ძალეურად გაატარა, მომავალ ცხოვრებაში ძალედ დამბედავ, თუ ღორულად - ღორად და ა.შ. თუკი ასეა, რატომ არ შეიძლება, რომ კაცი ავაზად განსხრულეულიყო?

- რატომაც არ შეიძლება, მაგრამ ეგ მხოლოდ პლატონის თეორიაა.

- მხოლოდ პლატონის თეორია? - ლევანმა წარბეზი ავიძა - ამასვე იმეორებს მიმგრმბის სამთოაკული, ამასვე იმეორებს ირინეოს ყრუ-მუნჯი და ათობით სხვა ძველი და ახალი ფილოსოფოსი, ამასვე ამტკიცებს ძველი ინდურ ერთ-ერთი სიმბრძნე - განა რ სმენია, რომ გაუტამა ბუდა თავისი ერთ-ერთი ადამიანური ინკარნაციის შემდეგ ლენწმად განსხრულეულიყო? - მერედ რა? რატომ უნდა დაეუშ-

ვათ, რომ მაინც და მაინც ეს ავაზა გარდასხეულეული ადამიანი? ამის აუცილებლობას სრულადაც ვერ ვუბდე - ვიციკი მე.

- სხვის რას იფიქრებ, როცა კარზე ზარს დიგრიკავენ, გამოიღებ და შენს წინ აღომარბება ორ ფხვზე მდგარი უზარმაზარი ავაზა, რომელსაც თავზე ფრფლელიანი ქუდი ასურავს და ცალი თათით უდარდედად ეყრდნობა კედელს? - მკითხა ლევანმა.

- ვიფიქრებ, რომ გუშინდელი ღვინო ზედმეტად დასპრტული იყო.

- მართალია. - სერიოზულად მიპასუხა მან - შეიძლებოდა ეს ყველაფერი ამ ამბის ერთადერთი მოწმე ქალის შერყეული ფსიქიკით აგვეხსნა. რომ არა ერთი დეტალი.

- რა დეტალი?

- ამას მბოღის გაიკვებ. ახლა უზარალოდ ცველიობ გაგარკვიო, რით შეიძლებოდა აგვეხსნა ავაზას არაბუნებრივად გონიერი და გამიზნული მოქმედება. მეტემფსიქოზის თეორია არც მე მებრძობა დამაბერებულად. ამ დეტეტების ახსნა უფრო მარტვიდაც შეიძლება. მაგალითად - ლიკანთრობით, ცნობებით "შავი ძაღლებისა" და მიქციების შესახებ.

- ლიკანთრობია, "შავი ძაღლები", მიქციები - პირველად შესმის ეს ტერმინები - შევასხე მე.

ლევანი მფუმრედ წამოდგა, წიგნის კარდას მიუახლოვდა, რაღაც წიგნი გამოიღო და წინ დამიღო. ეს იყო ძველი, სმარებისგან დაბეჭდილი წიგნი. "ჯონ მიჩელი, რობერტ რიკარდი. აუსხენი ისტორიები" - ეწერა გარკვებზე.

- ეს რა არის? - ლევანს ავხმედე.

მაგიდის აღმამიდან დაცეპული მისი ჩრდილი ითაბის კედელზე ჭერამდე აღმართულიყო.

- გადავაყოლე 53-ე გვერდზე.

- გადავაშლიე. - წიაკითხე.

"შავი ძაღლები".

"თუკი მოჩვენება ასეთია - დაგნახებდა და ხელს ვერ შევალბე - მაშინ აქ ნამდვილად მითხე იქნება ლაპარაკი. ფოლკლორის შესწავლამ გვიჩვენა, რომ ბრიტანეთის კუნძულებზე ძნლად მოიძებნება კუხები, სადაც თავისი ტრადიციული მოჩვენება არ შვავდეთ. თანაც მოჩვენებანი, ისევე როგორც ყველაფერი, დროის მიხედვით იცვლებიან. თუკი წინათ ადამიანებს უთავო ცხენებზე შემბრალი ცხლი ეჩვენებოდათ, რომელსაც უთავო მეტელე მიპროლედა, ახლა "მოჩვენება ავტომობილები" უფრო გახშირდა. მაინც ყველაფერი ისევ ისეა - მოჩვენებათა რაოდენობა არ მცირადება.

"სარეის ბუმბზე მონათბრობში ტრადიციის სახეზეა. აქ ლაპარაკია დიდ შავ იდუმალ ცხენებზე, რომელიც ინგლისის სოფლებში დამრჩის. ნორფოლკში მას "შავ ძაღლს უწოდებენ", სომერსეტში - "დიდ ძაღლს" და ა.შ. მაგრამ რაც არ უნდა უწოდონ, ლაპარაკია ერთსა და იმავე მოვლენაზე: რაღაც საშინელი არსება დამრჩის სხვადასხვა ადგილას, უფრო ხშირად ძველ გზებზე და მის დანახვაზეც კი ადამიანს ძარღვებში სისხლი ეყინება.

"ითხებება ურბული, შავი, საცრი-სოფელი თეატლი" - ასე იხსენიებს "შავი ძაღლითარ" შეხვედრას 1907 წელს, ბუდელი შიღის მახლობლად სომერსეტის სარგავის ერთ-ერთი მცხოვრები. "რაღაცამ მიბრძინა იმ ადგილამდე, სადაც ზღვის ჩაღბს ნაკლები წაღის. ამ მხეცებს გამდინარე ნყალი ყველაზე ნაკლებად უყვართ და ვერ გადალბავენ. ამიტომაც ის მუტბა, ცუცხლად აბრიალდა და პირში გაჯინიარდა".

"ი ერთი დვეწნელი ფერმერის მონათბრობი, რომელიც იმ წიგნიდან მოგვყავს, სადაც "შავ ძაღლზე" მითების, ლევანების და ნამდვილი ამბების უმეტესობაა შეტრებული (პატრიცია ფიელი-გარნი, "ძაღლი"). დარტმურში ყოენისას ამ ფერმერმა ზურგსუკინდან რომელიღაც შუკის ფეხისმა გაგორა. მას მოუწებია, რომ ეს დიდი შავი ძაღლი იყო და მათზე ხელის გადასმა მოუწედა, მაგრამ სტიპირული წანაყდა. ძაღლი ამასობაში გაიქცა, თან პირიდან გოჯრდის კვამლს აფრქვედა. ერთხანს ფერმერი ძაღლს მისდევდა, მაგრამ გზაჯვარედინზე ის უწედა აფეთქდა და ფერმერი მისზე აღმოჩნდა.

"ეს ისტორია შეიძლება იმ მონათბრობთა რიცხვს მივაკუთვნოთ, ჭიჭე მგრნდის გადაკვრის შემდეგ რომ ყვერბიან. მაგრამ "შავ ძაღლითარ" შეხვედრის იმდენი ცნობა გვაქვს, რომ დაფიქრება გვმართებს - რუთ ყველა მოგონილია? "შავი ძაღლი" საბინა მოჩვენებას ბვერი საერთო აქვს წყნეს წიგნში მოთხრობილ ამბებთან. თუნდაც შავი ძაღლის გაქრობის უწარი ავილოთ, თანაც აფეთქებთ, რაც მას ასე ამბავებებს სდერულ ელვას, ჭაბობის და სასაფლა-

ოების ცეცხლს. როგორც ისინი, "შავი ძაღლიც" ყველაზე ზნორდ სასაფლაო-ოთან, გზაჯვარდინებზე, მდინარის კალაოტების განსწვრივ და უპარკონოდ მატოკრეფე გზებზე წნდება. დაბოლოს - "ძაღლიან" შეხვედრას სიკვდილის მაცნედ მიიჩნევენ.

- საკმაოდ შთაბეჭდილება - ვუთხარი ლევანს, როდესაც კითხვა დავაშთავრე.

- ეს ჯერ კიდევ ყველაფერი არ არის. გადაშალე 179-ე გვერდზე.

"მაქციებს" - ეწერა ქვესათარად.

"მაქციებს ეძახიან ადამიანებს, რომელთაც უნარი შესწევთ, ჯერ მგლებად გადაიქცნენ, შემდეგ ისევ ადამიანის სახე მიიღონ. თუ ამას ექმნის თვალთი შეხედვავე - ფიზიოლოგიურად ეს შეუძლებელია. მეორე მხრივ, როგორც იურისტებმა - ეს უნდა დაიჯეროთ, ვინაიდან იურისტპროფესიის ისტორია სახედა სასაბარლოო საქმეებით, რომელშიც მაქციებს სიკვდილს უსჯიდნენ. თანაც მოწმეთა ჩვენებები, როგორც წესი, ერთსულოვანია და უმნიშვნლო რეპუტაციის ადამიანებს ეკუთვნის.

"ყველაზე პირდაპირი საშლილი იმ ათვან მთელს, ვინც საკუთარი თვალთი იხილა ეს საოცარი მეტამორფოზა. ერთი ასეთი თვითმთვლეელია შუატიეს უნივერსიტეტის რექტორი პიერ მაჰორი (XV ს.). მისი ჩვენება მოჰყვას მამა მონტეგიუ სამეურს თავის წიგნში "მაქცია". იგი მოგვითხრობს ლორეინელი გლეხის მუფლოოს შემზავან ისტორიას. ქაღმა დაიხანა მაქციებთან შედარა მისმა ქაშამმა როგორ ამოაჩვენა ხელის მტეკანი და მერე მთელი ხელი იმ ბავშვისა, რომელიც ბაშინ შეჭამა, როცა მგლის სახე ჰქონდა. მაჰორი ამას "მონორი ილუზიით" ხსნის, ვინაიდან იგი თვორის თანახმად, მაქციებს მგლები არიან, რომლებიც ადამიანთა სულებშია ჩასახლებული, მათი სხეულები კი ამ დროს უსაფრთხო ადგილასა შენახული. და ყველაფერი ეს ბოროტი დემონების ნამოქმედარია.

"ეს თეორია არ გამოადგება ასეთი მაგალითის ასახსნელად, როგორც ოლავუს მაგნუსის მოჰყავს თავის "ნრდილოეთის ხალხთა ისტორიაში". ერთხელ მონამ გაიგარა, მისი ბატონის მუფლო ადამიანის მგლად გადაქცევის შესაძლებლობას როგორ უარყოფდა. მონა ქალბატონს შეურდვა და კიდევ დაუმტკიცა - ეს ტრანსფორმაცია მის თვალწინ ჩაბატრა. "მონას" ძაღლები მიუსიცი, მგლადქცეული უკანმოუხედავად გაიქცა, ორიამბროლაში ერთი თვალთი დაკარგა. მეორე დღეს ადამიანის სახით დაბრუნდა, ოლონდ - ცალთვალა.

"თითქმის ახალი შემთხვევაა მოყვანილი ს. დივინს ნიგეში "ოკულტიზმი ადმოსავლეთში". პაროლდ იანგი, ბირმის ადმინისტრაციის ყოფილი ჩინოფნიკი, ლუფს სტეში ნადირობისას მოულოდნელად ჯუნგლის მაქცის წანაწედა, იქაურები "ტაოს" რომ ეძახიან. სოფელში რომ დაბრუნდა, მეტყეო, "ტაო"

სადაღე აბლო-მასლო იყო. უტებე ყვიროლი გაისმა. იანგმა ქიხიან მიირბინა, სადაც მთვარის შუქზე ნათლად გაარჩია: "ტაო" კბილებით ყელში მავრეწინადა და ქალს, რომელიც სისხლსამ იღვებოდა. იანგმა იარაღი აღმართა და მტეცს გულში ესროლა. ნადირი ჯუნგლებში შევარდა, თან სისხლიან კვებს ტრეებდა. დილით იანგი და სოფლის მეცოფრებნი ნაკვალეფს გააყვეწენ. ყველი ჯერ უჯუნგლებში მიიღოდა, იქიდან - უჯან, სოფლისკენ, და წყებოდა ქიხიანს, სადაც გულ-მკერდში ტყეით დატყერილი მამაკაცი იპოვეს.

მაქციების ფენომენი პირველად ასხანა ჩენ. ა.დ.1111. რომელმაც ექიმმა მარციუსმა სიტყვიესმა. მისი ბრთი ლაბარკია ძალიან არასასიაბოროტი ფენომენზე - ლეკანტროპიაზე. მისი მსხვერპლი თავს მგლებად წარმოიდგენენ და შესაბამისად იტყვიან, ვინა საქცეა რითი იხსნება თეთონ ლეკანტროპია. იწვევს თუ არა მას მელანქოლიის განსაკუთრებული სახეობა, როგორც მარციუსული თვლიდა, ან იქნებ საქცე "უმბაკის ჩახსლებამაშია", როგორც ირმწინება სამერსი და ბევირი სხვატ". - რას იტყვი?! - მკითხა ლევანმა, კითხვა რომ დავაშთავრე.

მხრები ავიწეე.

- ვერაფრის ვიტყვი, ძალიან შეგიტოპავს ოკულტიზმში.

ლევანმა ჩაიციხა.

- შმ. ოკულტიზმში. მართალი გითხარა, ამ ყველაფრიდან სიტყვაც არ შედარა. მაგრამ სხვანიარად როგორ უნდა აფხსნათ დაქცეული ავაზას მოქმედება?!

- მაქცე რა ქნა ამ ავაზამ, აღარ იტყვი?

- მომისმინე და ექლავ გაიტებე. გელას დასაფლავებიდან უჯვე კვირახ მტეტი გავიდა. 13 იანვარი იყო. დავბოეს და ძველით ახალი წელი. წელი თვისის ბინაში ივდა. სუფრა ჰქონდა გაშლილი. სტუმრებს ელოდა. უნდა მოსულიყვნენ გელას ყოფილი მამაკეტი, ამჟამად კი - მისი მკვლელები - ოთარი და ზუარი. მეგობრები გელას სიცოცხლეშიც, როგორც წესი, ძველით ახალ წელს ეროლად ზედმოდუნენ წელისთან (ამ უშობილოდა და უანწყოო ქვეყანაში ხომ ყველაფერი ძველით ხებდა). გატყდა ათი საათი, თერთმეტის ნახევარი. სტუმრები არ ჩანდნენ. გახდა თერთმეტე. კარებზე ზარი. მაგრამ წელიმ იგრძინო, ეს ოთარის ზარი არ იყო. ოთარი ყოველთვის გაბმით რეკავდა ზარს. ეს იყო მოკლე წყვეტილი ზარი. კართან მივიდა, სატერტიში გაიხედა და გული გადაუქუნდა - მისი სადარბაზო კარის წინ, პარამაზე, იდგა უკანა ფეხებზე წამოპართული შავი ავაზა. მარჯვენა წინა თათით - ალბათ წონწანორობისთვის - კარის ამყოლს ყვრდნობოდა, კბილებით კი შავი ფარდნობიანი ქუდი ეჭირა. - წელი ძალიან კარგად იცნობდა ამ ქუდს. საქვერტიან ნაკუზულ ქალს ხასა გაუშრა, ელდისგანვე ველარაფერი მოსასწრა. წამით იფიქრა, რომ ეს ვიღაც ნაცნობი

იყო ნიღბით. იქნებ ოთარი მაჭირებოდა. დააბირა დავებმა: "ნუ ზუმობო, ოთარი", მაგრამ ამ დროს მტეცმა მარცხეწეა თათი ასწანა - წელიმ კარგად გაარჩია ცხოველის თათი - და საქვერტი მიაფარა. თავზარდაცმული კბიტი ფეხსაკრეფით მოშორდა კარს, თავის თიხანში შევიდა და ჩაიკეტა. "ფაფრინად არ შემომივარდეს!" - გაიფიქრა წამით. მაგრამ გაახსენდა - ყველა ფაფარა მგლებად გისობებით იყო აჭყლები. გარდა ერთისა - სამზარეულოში. წელი მამოხტა, ცხახტებით მიირბინა ამ ფანჯარასთან და დარაბები მჭიდროდ ჩაკეტა, ისე რომ ეზომი არც გაუხვდავს. შესდებ ამ სახლს, სწორედ ამ სახლზე მატქეს ლაპარაკი - ლევანმა დაიბარაზე ფარდა გადასწანა და ქუჩის მამორდავე მზარეს მდგარ ერთსართულიან აფურის შერობაზე მიმითათა. ნისლას და სიბნელეში სახლი სრულიად მტოკრეფულად და უკაცურად გამოიყურებოდა.

- ეს არის წელის სახლი? - ვკითხე და ჩავახველე.

- ეს არის. მანდ გათამაშდა ტრაგედიის დასკვნითი სცენა. - ყრუდ წარმოიქცა ლევანმა - უახსნელი ვიზიტადან ორმოციოდე წუთის შემდეგ - თუცა წელის ევანა, რომ საუკუნე გავიდა - კიდევ ერთხელ გაისმა ზარი - აშვერად გაბმული ზარი. მაგრამ წელის ძალა არ ჰქონდა, კართან მისულიყო და გარეთ გაეხედა. ზარი. კიდევ იყო მერე ძბილი - "წელი წელი" - ოთარის ხმა. წელი ზეზე წამოიჭრა და კართან მიირბინა.

- შენ ხარ, ოთარი?

- ჰო, მე ვარ. რას აკეთებდი, გეძინა?

- მალე შემოიდი! მალე, მალე!

წელიმ კარები ჯაჭვებით გადაარაზა.

და ოთარს კისერზე ხელები შემოხაზა.

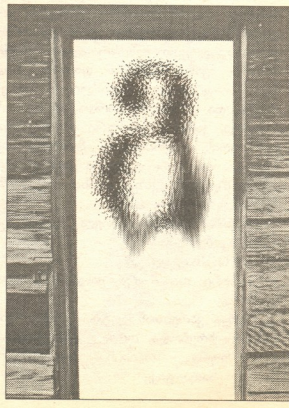
- რა მოგივიდა, წელი, რა მოხდა!

- რა, სამზნელედა ვნახე!

- რა ნახე ასეთი! დაწწწარდი,

ჩემი გოგო, რამ შეგაშინა!

- ზარი იყო. გავიხედა და რა

ლაც უზარმაზარი შავი ცხოველი დაეჩინა. ორ ფეხზე იდგა და გულს შლიდა ვეცირა.

- რა ცხოველი, ქალო, რას ლაპარაკობ!

- არ ვიცი. პანტერას ჰგავდა. გული გადამტრიალდა. პირში... ოჰ... გელას შავი ქუდი ვეცირა.

- კაი ერთი, მოგეჭყენებოდა რაღაც - ოთარის გაეცინა.

- შეიძლება... შეიძლება მომეჭყენა... მაგრამ არ მომეჭყენებია - ნელის ცრემლები წასად - ნამძვილად ის იყო, ის!

- ვინ ის?

- ქუდი. გელას ქუდი. და მცეცის საბე.

ოთარი უსაბამოდ შეიჭმუნა.
- გაგაშაყრებდა ვიღაც ბოროტებით სავსე ხალხი. ერთი გამაგებინა, ვინ იყო და მტერი არავფერი არ მინდა. კაცდი არ ვიყო, თუ მასეთი ხუმრობა ვინმეს შევაჩინო.

- შენი ჭირიმი, ოთარ, თავი დაანებე. ნეტა მართლა ხუმრობა ყოველიყო და მტერი არავფერი.

- არ შევიარჩენ-მეთქი. ეგლა მაკლია, ვიღაც ნაბიჭვრებმა მასწრადა აგვიცდონ, მაგათი იდეა... ზურა სად არის ამდენ ხანს! არ დაურეკია?

- არა.

- სად მამაჩემის მამასთან დადი ამდენ ხანს.

იხეე ზარი.

- არ გაალო ოთარ!

- კარგა, ნუ გაბამხებ! - ოთარი კარისკენ გაემართა.

- გალაზოკი გაიხედე! ვინ არის ვინ არის?!

- შეჰკვილა ნელიმ.

- ზურა იქნება, სხვა ვინ უნდა იყოს - სემცებარმა ოთარმა მაინც გაიხედა და გაჭყერებო. პარმალზე ზურა იდგა. ხელები შამპანურის ბოთლებით და მოკლადგებით შქინდა დატვითული.

- აქა მშვიდობა!

ზურამ ლიბილით შემოაბიჯა.

- სადა ხარ ამდენ ხანს, შერემ!

- რა იყო, ჯერ თორმეტია, რო?!

- არავფერი. ნელი ნერვიულობს რაღაცას.

- ოთარმა კარი მოიქონა, მაგრამ მიხურავა ვეღარ მოასწრა. გარდაცდი ვიღაცა მძლავრად მოაფე კარს და ღრიჭოში გვევლინა შემოხრალია ზურამაზარი ავაზა. ვერავინ დაინახა, სად იყო ჩასაფრებული. შესაძლოა - სახურავზე, და პარმალზე პირდაპირ იქნადა ჩამოსტყ. კარი - უნებურად მოძრაობით თუ ქარის დატვითვით, მიიხრდა და ჩაიკეტა. თავზანადცემული კაცები უკან მიანყდნენ. ავაზა მათსა და კარს შორის აღმოჩნდა.

- ეს არის, ეს! - ინილა ნელიმ და იატაკზე ჩაიკეტა.

აქ სცენა გატყავდა.

ოთარი და ზურა ქანდაკებებით გაიყინნ.

მცევი კარებთან დარჩა. კუდი რკალებით ეხრებოდა, ღრმად სუნთქებდა.

- ზურა - დაბისინა ოთარმა - იარაღი სადა გაქვს.

- მანქანაში დატვითე - წარმოთქვა გაფთვებულმა ზურამ.

ოთარმა ჩუმად შეივინა. მერე ნელისკენ მიატრიალა თავი.

- ნელი. გესმის, ნელი. გელას იარაღი სად არის?

- უფერაშია, ზემო უფერაში - სლუკუნით თქვა ნელიმ და უღონოდ გაიწოდა ხელი მორე ოთახისკენ.

ოთარმა ფრთხილად გადადგა ნაბიჯი. მაგრამ მხეც მისი მოძრაობა არ გამოპარვია, დაღირინა და ბეჭებზე ტყავი აუთამაშდა.

ოთარი შეჩერდა. შუბლიდან ოვლი მოიწმინდა.

- რა ვწნა...

- რივიკო რო გააკეთე, ოთარ?!

- ვერ მოვასწრებ. საიდან გამოტყვრას ეს შობეძალი...

- ღმერთი გესვრის... ღმერთი გესვრის - მოისმა ნელის დაგულები სლუკუნე.

- მოკეტე! - დაღირინა ოთარმა.

მოულოდნელად ზურამ ბოთლები და პარკები დაყარა, ისკუბა და მორე ოთახისკენ, სადაც გელას იარაღი ინახებოდა, გაეტანა. მაგრამ ავაზას ნახტომი უფრო სწრაფი იყო. გონს მოსვლაც ვერცხრ მოასწრა, ზურა უკვე იატაკზე ეგდო. სახეზე ხელებს იფარებდა და იკლანებოდა. მხეცმა სახეში ჩაასო ბრჭყვალები და მხაკების თვანდინ ყელი გამოვლადრა. შემავრზენი ხავილი. მხეცმა სისხლიანი დინგი ასწია და დაიროლა. სწორედ ამ დროს დაიწყო სწრა - ეს ბედნიერი ქართველი ერთი ეგებებოდა ძველით ახალ წელს. ისმოდა პისტოლეტების ტყავუნი, რაღაც მიმეტი იარაღის ქუხილი, მამხალღების წეული.

- ააა! - თითქოს შორს და ჩუმად გაისმა ნელის კვილი.

“გაპოვდა” - უნდოდა ეცვირა ოთარს, მაგრამ ხმა არ დაემორჩილა. შეჭალარვებული თმა ვალვზე დასდგომდა. ნაშით გახედა სისხლან მხეცვრ-

პლმენივას, მერე ანახდა სადარბაზო კარისკენ შტრიალდა და მოწყვეტილ გაეგარდა. უკვე კართან იყო მიყვლი, როცა ზურაზე მხურვალეობა და ტკივილი იგრძნო. რაღაცამ უკან გახადსძალა. გულაღმა დაეცა. იგრძნო ხახეზე უზარმაზარი ქანგების დასმა. სისხლმა იფეთქა.

- ააა! - იღრილა ოთარმა, მაგრამ მისი ხმა, მიოლი თბილისის არსენალის კანონდამი არავის გაუგია. მცევი უწყალიოდ ფლვდა. ოთარმა ძალა მოიკრიბა, ყელში ჩაადრინდა ხელეული, ცდლობდა როგორმე სახიდან მოეშორებინა, მაგრამ შავი დაღრევილი დინგი ნელ-ნელა უახლოვებოდა და ბოლოს კიდევ სწვდა. გაისმა ძლის ყრუ ქსანია. ავაზა - კბილებით ყელში ჩაფრენილი მოიწვა და გაიარინდა.

- ააა... - ოთარი სროტინებდა. მერე გაიწვდა.

ნელი ძლივს წამოდგა იატაკიდან. ერთი დახედა ოთარის გავსს, რომელსაც მცევი მეუღლესავით მისწოლოდა, და გაბმით დაიკვილა. ვეცლავერს - ნელის კვივლაც, მცეცის ღმუხლსაც - ახშობდა გაუთავებელი სწოლის ხმაური. ოთახი სისხლით მოიწნყო. სისხლის შეფები იყო კედლებზე ავევზე დანჯარაზეც კი. სისხლმა ცურავდა შავი ქუდი, რომელიც არავის დაუწინაია როდის აღმოჩნდა ოთახში.

ნელი კედელს აეკრო. მონუსხულივით უყურებდა, როგორ მიუახლოვდა მცევი ელექტრონის სინათლეზე ბზინვარე სხეულით, უკანა ფეხებზე აიტრატა და შავი ქანგები მკვრად დაუსვა. ნელის გაეტეტ შემოება, კახაც შემოვიფოთა. ცოტა ხანიც და ნელსზემით შიშველი დარჩა. მკვრელზე და მუცელზე კლმა ქორილობები აჩნდა ავაზას ბრჭყვლებისგან. სისხლი სცილიდა. ტკიოდა და ამვე დროს ტკიოვს ვერ გრძნობდა. ავაზა მის წინ აყალყულებდა და თვალდში უყურებდა. უყურებდა, უყურებდა და ნელი თვალს ვერ ამოიწვდა ამ ყვილით თვალეს.

მერე მოხდა ვეცლავზე საშინელი.

ნადირი რიზლად დაეშვა ოთხ ფეხზე, მოუახლოვდა სისხლის ტბაში გართობული ოთარის გავსს, თათი სისხლში ამოალოდა და კედელზე ჩამოუსვა, რაღაც მოხაზა. მერე შავი სხეული ქალის გვერდით გაიკლავნა და ისე რომ მისთვის თვალში არ მოეშორებია, რაღაცნაირი ღრუნიც და კრუტუნით, გახხლტა გარეც.

ნელიმ შეხედა კედელზე სისხლი ნანგრის - იქ ერთადერთი ასო იყო ოკროპორედ გამოყვანილი - “გ”. გელას სახელის პირველი ასო - და უფარმონლად დედაც იატაკზე.

სწორედ ამ დროს კანონად შეწყნდა. როგორც წესი, ეს სახალწლო სროლები ხუთ-შვიდ წელს გრძელდება. ამჯერადაც ასე მოხდა.

ჩამოწვა მკვდრისებრი სიწმე. ნელის სახლის გამოლეული კარიდან სინათლე სცემდა უპატრონოდ დარწინილ

მანქანებს. ნელი თანდათან გონს მოვიდა. თავი ასწია. დახედა ორ დაფლულ სისხლს, სისხლს, ქუდას. კედელზე სისხლით მივლანნილ ასოს, და იქვე ჩაყვდა სისხლი, უაზრო ღიმილით.

ხანგაძარი საათის შუგეფზე, როგვაც პოლიცია შევიდა სახლში, ქალი ისევ იყო ივდა - მაშველი, დამაბნელებელი მკერდით. ხანგამოშვებით ტირიდა და ისტერიაულად უაზროდ ლაპარაკობდა. სულ ეს არის.

ლევანმა დაამთავრა და ჭიქიდან მუქი ნითელი სითხე მოსვა.

- ავაზა? რა მოუფიქრა? - ვკითხე, როცა გონს მოვეცე.

- ავაზა არავის უნახავს. ჩაფიქრები. დიდხანს ფიქრობდი. მერე თავი აწვიე.

- აბა როგორ დაასკენი, რომ ავაზამ ჩაიღინა ეს ყველაფერი? იქნებ ნელი თვითონ დაჩქარა კაცები დანიო. - ჯერ ერთი, ყველგან ამჟღავნებ ჩანდა ავაზას სისხლიანი თათებისა და ბრჭყალების კვალი - იატაკებზე და ადამიანთა სხეულებზეც. მეორეც და რაც მთავარია, ავაზა მე თვითონ დავინახე, როდესაც სახლიდან გამოდიოდა. სწორად რომ ატყდა, ფანჯარა გამოიფულა ქუჩას გაეყურებდი. სწორად შეწყდა თუ არა, მოპირდაპირე სახლის კარი გაიღო, იქიდან ავაზა გამოსხლტა და ზეითუნე გაიქცა.

- უცნაურია - ვთქვი დაფიქრებით. - რა არის უცნაური?

- მწელი დაფიქრებელია. როგორ მოხდა, რომ ისეთი ამბავი მიტელს თბილისს არ მოელო.

- ეს შემთხვევა საგულდაგულოდ მიაწუშეთეს. სანამ ვინმე რამეს გაიგებდა, ბინაში პოლიცია შევიდა. ნელი საავადმყოფოში გადაიყვანეს. ცარი მაშინვე დალუქეს. საბოლოოდ პოლიციამაც კარგად ვერ გააკვია, რა მოხდა. შუბლი იწორის ლაპარაკიდან მწელი იყო რაიმე დასკვნის გამოტანა.

- პოლიცია ვიღამ გამოიძახა?

- მე გამოვიძახე - მშვიდად თქვა ლევანმა - როდესაც სახლის ღია კარი და იქიდან გამოსული ავაზა დავინახე, მაშინვე ვიფიქრე, რომ რაღაც განსაკუთრებული უნდა მომხდარიყო. სწრაფად გავედი და სახლში შევიჩვიე. ნელი ისევ გულწასული იწვა, ყველაფერი სისხლით იყო მოთხვრილი. კედელზე ოკრობოკრიდ მიველანნით სისხლით ნაწერი დიდი "გ".

- ის როგორღა გაიგებ, რომ ეს "გ" ავაზამ დაწერა და არა, ისევ და ისევ, ნელიმ?

ლევანმა შუბლი შექმუნა.

- სწორედ ეს არის ამ ამბის ყველაზე გაუგებარი და საიდუმლოებით მოცული დეტალი. ტრაგედიიდან ორი კვირის მერე მე თვითონ ვინახულე ნელი ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში. მასთან უკვე შეიძლებოდა ლაპარაკი. მთელი ეს ამბავი მაშინ და მომდევნო დღეებში მიაბო. მის ნაამბობში, რა თქმა უნდა, არის დაუჯერებელი დეტა-

ლები, და შესაძლოა, ბევრი რამ მისი ავადმყოფური წარმოსახვის ნაყოფი იყოს - თუნდაც კარის წინ მდგარი ავაზა, ქუდიანი კბილებში, ან ეს კედელზე მიწერილი სისხლიანი "გ". როგორც ვთქვი, ნელიმ მცვის გამოწვევა ღვთის მიერ მოუწოდებლად სასჯელად მიიღო. ცხადია, შეიძლებოდა, ისტერიაში ჩაყვარდნის თვითონ გამოიყვანა კედელზე სისხლით "გ". თავისუფლად შეიძლება, გელას ქუდიც თვითონ შექმნა სახლში შენახული და მერე დაეგდო ტრავმების ადგილას, როგორც ერთგვარი სიმბოლო, ასევე შეიძლებოდა ავაზა სრულიად შემთხვევით აღმოჩენილიყო იქ. მაგრამ აქ ორი დეტალია მნიშვნელოვანი. ჯერ ერთი, თუკი ყველაფერი შემთხვევით დამთხვევა იყო, რით აისხნება ის ფაქტი, რომ ნადირი მთელი ხუთი დღე-ღამე იმპლემბა ქაღალტის ცენტრში, არავის დასმბა თავს, მაგრამ სწორედ იქ და იმ დროს გამოცხადდა, სადაც და როდესაც გელას სიკვდილში დამნაშავე სამივე ადამიანი ერთად იყო. და მეორეც - როცა მე შევედი ნელის ბინაში, სისხლიანი "გ" კედელზე უკვე ეწერა, ნელი კი ჯერაც გუროვდ ეგდო იატაკზე. მასა და წარწერანი კედელს შორის სისხლის მთელი ტბა დგდა. ნელი, ისე ვერ გადაკვეთდა იოთას, რომ კვალი არ დაეტოვებინა. იქ კი მხოლოდ ავაზას კვლი იყო. სისხლის დაღვრის მომენტდანი ჩემს შესვლამდე ნელის არცერთი ნაბიჯი არ გადაუდგამს იოთასში - სადაც დგდა, იქვე ჩაიყვია გულწასული. პირველად მეგდარი მეგონა. მოგასულიერე. ლაპარაკი რამდენიმე დღის მერე შეძლო. მიხვანი გავიქე ამ ამბის პრესტიჟობრივ. გაგვიმარჯოს. - ლევანმა ნითელი სითხე მოსვა.

ღვინო აღარც მახსოვდა. მეც გამოვლდე ჩემი ჭიქა და ისევ შევიყე.

- საინტერესოა - ვთქვი - მაგრამ შენი ვერსიის გარდა არსებობს კიდევ ერთი ვერსია.

- რა? - გამჭოლი მზერა მომაპყრო.

- ხომ შეიძლება, შენი გამოგონილია ეს ყველაფერი?

- შეიძლება! - მშვიდად დაძეიანბნა იგი - მაგრამ არსებობს დეტოუმეტრი, ფოტომასალა. გარდა ამისა, - მანი ჩაიციანა - არსებობს კიდევ ერთი ვერსია.

- რა? - ამჯერად მე მივაყვანი გამჭოლი მზერა.

- შეიძლება ზოოპარკის თანამშრომლებმა იცრუეს და სინამდვილემ არავითარი ავაზა არ გაქცეულა.

- შენ თვითონ არ თქვი, ავაზა დავინახეო? თანაც - კლანჭების კვლიც იყო კედელზე.

- დავინახე, მაგრამ სინამდვილე იყო, ნისლი - დაფიქრებით შემომხედა - გასსოვს, საუბრის დასანყისში ვახსენე, ზოოპარკში იმ დღეს სამი ახალი ცხოველი მიიღეს. მათ შორის ერთი ხმოგარი, რომელიც თვალთ არ მინახავს და არ ვიცი, როგორია. - მახსოვს.

- ჰოდა, ხომ შეიძლება, ძველით ახალ ნელს, ღამის 12 საათზე სწორედ ეს საიდუმლოებით მოცული ბზოგორი დავინახე და არა ავაზა?

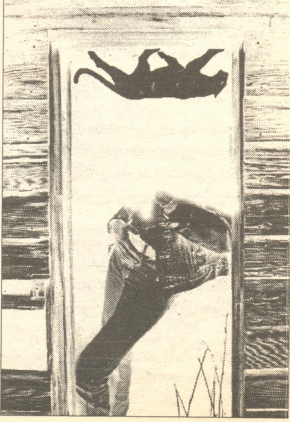
- შეიძლება - მიუვდე. მეცერ ხანს დღეობი ჩამოწვა. იოთასის კუთხიდან დადი საათის მონოტონური ძვერა ისამოდა.

- კარგი - ვთქვი ბოლოს - შენ თვითონ რითი ახსნი ამ ამბავს? ლევანმა მზრები აიჩქრა.

- რა ვიცი. არის ამქვედან ბევრი რამ ისეთი, რაზედაც არავის წარმოდგენა არა აქვს. იქნებ მოკლედი კაცის სული რაღაცნაირად შევიდა მცევის სხეულში. გალიიდან გამოაპარა, და ჩაადგინა ეს საშინელი დანაშაული - "დანაშაული" ცხადია ადამიანის და არა მცევის გაგებით. ხომ განცხადია ისეთი მეგონარობა, მაგალითად, ჩაიწინების მომენტში, ან სიცხიანს, როდესაც შენს შიგინთ ვილაც სხვაც არის - შენ შენას ფიქრით, ის სხვა კი, თითქმის ძალით, თავის აზრებზე და წარმოდგენებს გაფარებს თვალწინ. შეიძლება ასე იყო ის მცეცი. - ერთი მხრივ მარტოვი ცხოველოვს ფსიქში, მეორე მხრივ კი - მასზე ბევრად აღმატებული, შურისძიებით შეპყრობილი გონება. ეს შურისმაძიებელი გონება დროებით დაეპატრონა ცხოველის სხეულს და არ მოუშვია, სანამ სანადღეს არ მიადგნა. წარმომიდგენია, როგორ იწვა ბნელ ღამეში ბეტონის კონსოლის ქვეშ, თვალეში ნაკვერჩხლებითი უღვადა და შურისძიების მომენტს ელოდა. იცოდა, რომ არსადენიმე დღეში ეს მომეტეტად დაფიქრებოდა - სწორედ ახალ ნელს. ძველით ახალ ნელს, როდესაც მისი მკვლელები ერთად იქნებოდნენ მის სახლში თავმჯდომარე, ირვლევი კი ყურისწამლები სწორად იქნებოდა ატეხილი, ისე რომ მსხვერპლის სასიკვდილო კვილს ვერავინ გაიგონებდა.

15.V.1994 E.

სტილი

ანდრო პავლიჩი

* * *

შუბლზე როგორი შუქი მოვფინა
 რა ჩაგჭურჩულა ყურში დილომმა?
 შენი ბედი და სვე რა ცოფილა -
 იღბლიანობა თუ უიღბლობა?

დაწვიქი ისევ შენს სარეცელზე
 შენი ერთგული ჯავრის ამარა,
 რასაც ეძებდი, ისევ ეძებე
 გაცხოველებით და წარამარა.

და თუ ჩაგიჯდა გულში წვედიადი,
 მტკვრის ტალღასავით თუქი ეღინე,
 თუ უპესავით მოუწყვლიანდი
 ამ დიღმისიულ გზაჯვარედინებს, -

რას იზამ მაშინ, ეს აღსარება
 გადაანეღე თეთრი მთვარეთი,
 გაფანტულები გზებზე მაგზარებად
 საით მიდიან ბნელში მთვარალები?

პე, დაუბაზე, სად მიეთრევით,
 სად მილასლასეთი შეუსვენებლად,
 რომ აიკვლით ღამე ვეკვდრებით
 ბნელში მდგომებმა და მიმფრთხილებმა.

მაინც როგორი შუქი მოვფინა,
 რა ჩაგჭურჩულა ყურში დილომმა,
 შენი ბედი და სვე რა ცოფილა
 იღბლიანობა თუ უიღბლობა?

ადექ, დაწვერ რამე წერილი,
 ბინებში უკვე შუქი ინთება,
 შენს ფანჯარასთან ამოწვერილი
 სინათლე მაინც გაგიკვირდება.

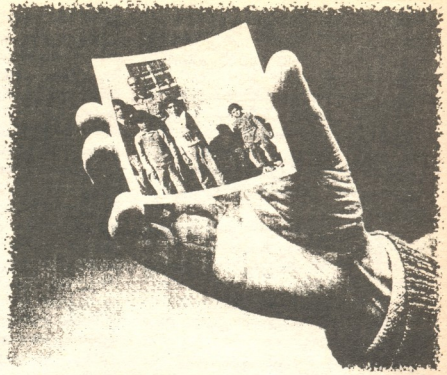
ნუთუ არავეს აღარ მოებზრდა
 ყოფნა ამგვარად მუდმივ მდგომარებად,
 სივანლი ვასცდა რკინის ღობეს და
 ამოიქმინეს ელსადგურებმა.

* * *

თუ მონღოზე ლექსის დაწერა
 და ვერ იპოვე ბნელში კალამი,
 და სანთებულა და ალმაცერად
 არ გაიფანტა ირგვლივ წკვარამი.

თუ მონღოზე ლექსის დაწერა,
 რაღა თქმა უნდა, ნაშუალამევის,
 ნერვი თუ გტკივა, გტკივა სამწვერად
 და ვერ იპოვე ბნელში ქალაღი.

ქალაღი - შენი ჯავრის მარაო,
 ანდა კალამი დარდის ამკრეფი,

უამაღლოდ და უამწკვარამოდ
 და უამლექსოდ დაიკარგები.

თუ მონღოზე ლექსის დაწერა
 და დაესხეს ცეცხლი ნათქურას,
 ნუ გვეონება, რომ ბედისწერამ
 მუხანათურად გაგანადგურა.

ნუ შეგშურდება შენი ლექსების
 კარგახნის წინ რომ გამოასხივე,
 ნუ აენთები, ნუ აღეგზნები,
 გახედე კვარტლებს ბნელი მასივის.

გადაიხედ შენი ფანჯრიდან
 როგორ ეცემა წვიმა ჯიხურებს,
 ნუ იფიქრებ რომ უქმად გარჯილხარ
 და დარაბები უხმოდ მიხურე.

* * *

არ დამიჯერებ, შესსკენ მოვიდვარ
 უფრო ბნელში და ზოგჯერ ნათელში,
 დიღმის სერებზე ამ ჩემს ბოდილას
 შენ რას დაეძებ ანდა რას ეჩრა.

გაუკონარი რამე მგონია -
 მნათი ციმციმებს, როგორც შუქურა,
 ამ სხივებდაცრილ დიღმის გორიდან
 ამ ცის უფსკრულებს მტერმა უჭურა.

აბა, რა არის, მღვრიე უკუნეთს
 როცა ახედავ ამ წკვარამიდან,
 სხვას რას ვისურვებ: ამ საუკუნეს
 აქედან ვუმზერ, სხვა რაღა მიღა.

როგორ მინათებს გულს ეს ციმციმი,
 როცა მოვიდვარ შესსკენ საგზალით,
 ამ გოლგოთაზე ამ ჯვრის სიმძიმით
 ხომ ამოვდი. ხომ არ დაგზარდი.

არ დამიჯერებ, შესსკენ მოვიდვარ
 არ დამიჯერებ, უკვე მოვდი,

ამ კვიპაროსებს შორის ბოდიას
შენ შეუმჩნევლს არ დატკევედი.

პო, სიზმარ-ცხადის მივინა წავშალე
ჩემი ცხოვრების ბნელი დაფიდან,
გადავუფრინე შავ მთის ნაშალებს
და სოფელ დიდშის თავზე დაფრინავ.

და ვხედავ სიზმრად - ვველა კარიბჭეს
შუქივით უკლის წყნარად მლოცველი,
ის მეც შევასა და ნუგეშს მანიჭებს
და დარდი მახლავს წარუსოცელი.

ვხედავ ეზოებს ფანჯრის დიობით,
იქ, სადაც სხედან უნლო აზრებით,
და იქარვებენ ნაღველს ღვირითი -
ღვირო მწარეა, როგორც ნაღველი.

მე ვხედავ სოფელს როგორ გადასდის
თავზე ამაღა შავი ჭილვევაყის,
თითქოს ამქვეყნის მივინას გადავცდი
და იქ აგროვებს ლანდებს ჭოშკარი.

ვხედავ: ჩხუბია ბნელში დანებით,
დაჭრილს ტოვებენ პირქვე მოცელილს,
და პაერში დგას კვლავ დანანებით
შუქი ისევ იმ წყნარად მლოცველის.

ბოლოს შენც გხედავ, ჩემო ძმაცოცო,
ამქვეყნიური თიხით მოხელოლს
და უკვე დაშლილს... როგორც აგვაროხს
ჩრდილებს გაფენენ კვიპაროსები.

* * *

აი, მოვედი, რა გზით, საიდან, გადამაიწყდა, აღარ მახსოვდა,
საიდან მოვხვდი ჩემს შუქმინავლულ და უღიმღამო სადარბაზოსთან.
თითქოს უკემურ და უკერგილო, ცუდი სიზმრადან გამომეღვიბა,
ვინ გაივინა საფეხურებზე როგორ იძვროდა ჩემი ფეხისხმა.
წამით შევჩერდი სადარბაზოში და გაივინა ჩემი ცხოვრებაც -
მთელი დღე ასე რომ წრიალებდა და იბნეოდა და უცხორომელად.
როგორ მოვედი და როგორ მოვხვდი ამ შუქმინავლულ სადარბაზოსთან
დადილოლ-დატანცულს გადამაიწყდა, ძალაგამოცლილს აღარ მახსოვდა, -
როგორ დავტოვე სველი ქალაქი და მოშრიალე წვიმის მიჯნები,
გამოვიარე ქუჩა, გამზირი, ქაფენილები და შუქნიშნები,
და დავინახე უცადა დიდუბის მიფრუებული ელსადგურიდან
სინათლის წრელი საბურთალოს და ვაკის ფერდობებს როგორ უვლიდა,
მერე იქიდან თანდათანობით, სადაც მდორე და ბლანტი შუქია
ამაიხიდა ნაძალადევი, გრძელი მთის თხემი, ბნელი კუკია,
კარებთან უკვე ჯობებს ვისინჯავ ხელის ჩვეული აკანკალებით
ქეობე გასაღებს და ვადებ კარებს, გაიჭრიალებს ბნელში კარები,
და იმას უნატრობს, რომ შენ იცილე, რომ შენ მგლოდე, რომ შენ გახსოვდეს -
როგორ ვიარე მე დღიდან დღემდე, სადარბაზოდან სადარბაზომდე.

* * *

მე მოვალ მაშინ, როცა გადადმა
ქალაქის იქით ღრუბლის ხარისხებს
ამონიხეული შუქი დადალავს
და შენ მიმინაურ კარებს გამიღებ.

ქანცგაწვეტილი და ნამოთრალევი
დავაფრთხოებ ეზოს მდგმურებს ჩათვლებილს.
და დამტკრეული ძველი თარივით
ეგდება კართან სუსტი ნათელი.

მე ალბათ ვეტყვი რომ მეშინია,
როცა ვაკეკერი ღამის დიობებს,
რომ ესღა დარჩა ჩემი თინიდან
ფეხზე რომ ვივადე და რომ ვკვირიდე.

ეზოს კარები ფრთხილად იღება,
და მაგინებენ ბნელი მდგმურები,
მე მომაქვს ღამის გრძელი სიმღერა
და სინანული ელსადგურების.

გადამახურე თბილი საბანი,
რომ არ მეხმოდეს და არ მეცოდეს
და შეითხვება მწარე ზღაპარი...
სიტყვა თქმება სულ ორიოდ.

ცივი ქარი ქრის და მაძაძაძვებს
და შეშინა ჩემში ცხოველის,
თუ გინდა ქვემოთ ფერდობს გაემახებს
და დაფეთდება ისიც ცხოვრებით.

მოვიკაკუნებ, როცა გადადმა
ქალაქის თავზე დაფრთხილ ხარისხებს,
ამონიხეული შუქი დადალავს,
შენ კი მიმინაურ კარებს გამიღებ.

და ეს იქნება ჩვენი შეხვედრა
ცხოვრების პირქვეშ, ტრიალ მინდორზე,
როგორც ამაგო ან ბრმა შემთხვევა,
რომილიც მწარედ უნდა მინდოდეს.

შეგეზინებები უბირ მოთონენლად,
შენც გაბრწყინდები ცრემლის წვეთივით
და შეირხვევა შენში ცხოვრება
ნაშუადამებს თვალმწერტილი.

ტარმი

ნუგზარ ზაქაშვილი

ეს წერილი 20 წლის წინ დაინერა, გადაეცა დასაბეჭდად ერთ-ერთ ალმანახს, მაგრამ არ გამოქვეყნდა; შესაძლებელია იმბოტო, რომ ეს არის ერთი ნაწარმოების "გამოკვეთის" ცდა, რაც ალმანახის მესვეურებმა მკითხველისთვის საინტერესოდ არ მიიჩნიეს (ალბათ, არ შეიძლება, გამოირიცხოს ცენტრული მოსაზრებებიც). ახლა თითქმის უცვლელად წარმოგიდგინებ ამ წერილს: მკითხველის განსახველია - მიძევლდა თუ არა იგი.

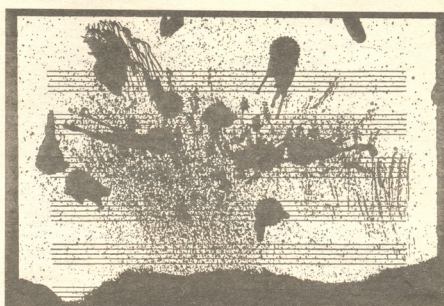
რომორც ჩანს, ლინა სტურუამ - მინი თაოვის ქართველ პოეტთაგან ერთ-ერთმა პირველთაგანმა - ირწმუნა ელიოტისეული "XX საუკუნის პოეზია ვალდებულია, იყოს რთული". "რთულ პოეზიას" შექმედებული მკითხველი ზღვის ნაირის ადამიართლი მწვერვალსაკენ მიმავალ მთასველეს შვავს: რაც უფრო მაღლა მიიწევს ის, მით უკან და უკან იხევს პორიზონტის ხაზი, ფართოვდება პანორამა. და თუ, უახლოვდება რა მწვერვალს, ერთი მეორის მიყოლებით, თვალწინ ჩნდებიან მშვენიერი ხომალდები, რაც ნამიბუ დარწმინილის, ან შუა გზაზე შეჩერებულისათვის უხელავია. და თუკი მთამივდელს მიზლი სჭარბდება ძლიერი, "რთული პოეზიის" მოყვარულს - შემოქმედებითად აქტიური, პროფესიული წარმოსახვის (გ. ბაშლიარი) დაბაბვა ესაჭიროება: ის განუწყვეტლვ უნდა ახდენდეს სიტყვებდა დანანერებული დიდიერთი ხატების წარმოსახვით რესტრუქციის, ანალიზის, დაკავშირების სხვა ხატებით და ამ გზით აღსკვარებულს წანარმოების მთლიან კომპოზიციურ სტრუქტურას და "შიფრავებს" ხატებით კოდირებულ შინაარსს.

სწორედ ასე, გავეცებით რა "ნაკადს", შევეცდებით, შეძლებისდაგვარად "გამოვიკლიოთ". პოეტის ერთ-ერთი ყველაზე ვრცელი ნაწარმოები - პოემა "მოტივი" (პირველი რედაქციით - "არწინის წრეში"). ამასთან, ხანდახან შევეყვანებით ლინა სტურუას პოეტისათვის დაბასახითად ზოგიერთ ნიშანზე ერთსაც ვიტყვი: პოეტური ტექსტი მუსიკალურ "ტექსტს" შვავს, პოეზიის მკითხველ მუსიკის შემსრულებელს; ან ტექსტის ნაკითხვა იმთავითვე ინტერპრეტაციის გულისხმობს და საბუნებო შესაძლებელია, რომ ინტერპრეტაცია ავტორისეული ჩანაფიქრის ადვკატური არ აღმოჩნდეს.

პოემის I თავი ექსპოზიციური - "შე ვდევარ დიდ მოედნის წრეში, ხელში დღვარე ბირთვით მიღვივის და ეძიბა მის მასურებელს - ყველას, ვისაც დაავიგინდა და ღვინის ფოთლები აყრია ქათქათა პერანგზე, ან ვისაც ოქროსფერი და უზაკველი ბაზი ავიწყებს ცირკის ბალაგანს, ხოლო მე უნდა ვიარო თოვზე, დღეს და ყოველდღე დღის მერე, ისე უბრალოდ, როგორც მინახე, უნდა ავიწროლო ჩანხიბა ბირთვები ცაში და ყველა ერთად დავიჭრიო, რადგან ერთდღე თუ დამიგარდა, აქვენი რწმენა ისე ჩაქრება, როგორც ღვინის მჭავი ფოთლები სუფრის ქათქათა სხეულზე ქრება. მე კი თოვზე ფხვი დამიდებდა, ჩამოვარდები და დავმიტოვე". ეს წინასიტყვაობა პოემის "ღერო-ღვივის" მინიშნებას შეიცავს ("თქვენი რწმენა ისე ჩაქრება"), რაც ხატების გასახის კვალდაკვალ განვითარდება, გამოიკვეთება, დაიტოვდება. აქვე ვხვდებით ცენტრული ხატ-ეპიტოპოსას ("შე"), რომლის შინაგან, დრამატულ მონოლოგსაც ფორმალურად წარმოადგენს პოემა.

"შე" გვეკვლინება თოვზე გასული ჯაბანხის - მუშაობის - სახით, რისი სტრუქტურული ამოხსნა (მუშაობით - ხელოვანი, პოეტი; თოვზე გასვლა - შემოქმედების სირთულე, რსკვი, მარცხის შიში, მარტოობა) ამ შემთხვევაში საკმარისი არ არის. "შე" ხელივინა, შესაძლებელია - პოეტი. ამის დასტურია - "თქვენ კრავთ დროშებს სუფრებისაგან, რომლებზეც წით-

წრეები წრეები

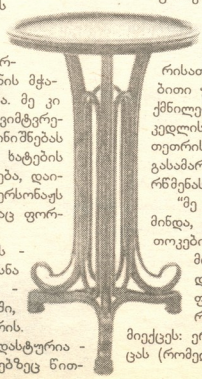

ლად ღაღღავეს ჩემი სახელი (ქალის, იდეალის)": პოეზიაც ზომ "ქალურია" და "იდეალური"; მაგრამ იქვე წავანყდებით "შეს" ასეთ განცხადებას - "მუშაობით არ ვყოფილობარ არც ხელობით, არც მონოლოგით"; ანუ "შეს" მუშაობითა გარკვეული სოციალური მისიონერობის ნიშნაცაა. მართლაც, პოეტისათვის რაიმე სოციალური მისიის ტვირთვა არც ხელობითა და არც მონოლოგით არ არის ნაკარანხვი (მონოლოგებითა პოეტი, ხელობით - ლექსმწერი); ეს არჩევინია - ამ მიმემ მისიას ნებით იტვირთავს, ან არ იტვირთავს ხელოვანი, რაც უშუალოდ უკავშირდება მრწამსის სფეროს; ხოლო სახელდობარ რისთვის გადის თოვზე მუშაობითის ხელნაშე გაუნაზღავი ("ცარიელი რწმენით") "შე", ამას თანდათან შევიტყობთ.

პოემაში ხატების დინამიკა უშთავრესად დაბირისპირების, კონტრასტირების გზით მიდინევა. პირველივე თავში წარმოინდება დაბირისპირებული სწავლი: "შე" - "მასურებელი", თავიდან "მასურებელი" ხატი დიფერენცირებულია: მასურებელი, რომელსაც "ღვინის ფოთლები აყრია ქათქათა პერანგზე", და რომელსაც "ოქროსფერი და უზაკველი ბაზი ავიწყებს ცირკის ბალაგანს"; მაგრამ შემდგომ ეს ორი ხაზი თითქოს ერთმანეთს ერწყმის. "ღვინისფოთლებიან" იქვე ამქვადებენ თავს, როგორც "საკომისო მალახმიდან გამტანალი" ძვირფასი ნივთებით გარემოცული, წამიერ ექსტაზს აყლილო ხალხის უსახო მასა ("ეს დროშები ექსტაზია და არა რწმენა (...) აღისფერი წარბოში დობა, რომელიც მალე გაიკლავა"), ხოლო "კაცი, რომელსაც უყვარდა ბაზი" იხსნება III თავში, სადაც იგი ისეთსავე სიშორეს ავლენს ქვეშაირი რწმენის მახასიათებელი უზაკველობისაგან, როგორსაც - "ღვინისფოთლებიანები".

ექსპოზიციის ბოლო სტრიქონებში მშვენიერი მირაფივით გამოიკვდება ხატი, "რომელსაც შვეტია ქართველი სახელი ხოუსუაი"; ამ ხატის ფუნქცია "შესა" და "მასურებელს" შორის არსებული ზღვრის გამოკვეთებაა. ხოუსუაი - როგორც ქვეშაირისათვის, მშვენიერი რისათვის თავგანწირვა, როგორც მუდმივი შემოქმედებით უპრობისის გრწმობა, როგორც სწრაფვა სრულქმნილებისაკენ - უპრობისორდება მათ, ვისთვისაც "თიხი კედლისა და მყუდროების და კიდევ ქალის ზომიერად ფართობს და თილის" მოპოვება საკმარისია არსებობის გასამართლებლად; უპრობისორდება და საკუთარი თავის რწმენას უფრავს "შეს".

"შე" დავიდალვ თოვზე სიარულით (-) და შეთან მოინდა, მომბერდა ფეხქვეშ ნახერხის ყვითელი ნიადაგი, თოვების წრე და უთვალავი წრეები: წრე ცირკის, წრე მოედნების, შხის წრე განურული ლომიერთი ეგრეთ თვალების წრეში, რომელიც უსასრულოდ ფართოვებოდა (-) II თავის ამ შესაძლებელ უწრადდება უშთავრესად ალბათ, ორ მომენტს უნდა მიექცეს: ერთი იმას, რომ დაღლილი "შე" მიმართავს ვიღაცას (რომელიც შემდგომ "ძუძუშეს" ხატად ინივთება), მო-

უთრობს, ასწენებს, თითქოსდა გაუფხავნელი წერილის კიბებას იწყებს. ვინ არის ადრესანტი?

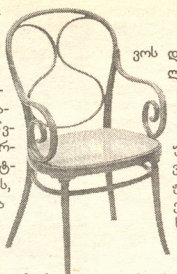
და აქ ლია სტურუას პოეტური ხელნაწერის ერთ თავისებურებას უნდა გავუსვათ ხაზი: პოეტის მკითხველს ძირითადი ხატებით კოდირებულ შინაარსს, ჩვეულებრივ, არასწორხაზოვნად, ხატების სატელეტური სახე-განსაზღვრებების მეშვეობით აწვდის. "ძუშუტეს" ხატის გასახსნელად უნდა დავვიყენოთ ისეთ სახეებს, როგორცაა "გახამბულ მტკლის სახინობა", ან "სინიფე ყვილიო ბიგის, რომლეიც მინაზე ეცვიან და არა სახერხში" და სხვა; რის წარმოსახვამაც ასეთ შინაარსთან შეიძლება მიგვიყვანოს - "ძუშუტეს" ხატი წინააღმდეგობის, თვით ბუნების, სადაც ყოველ წარმოქმნის თავის ადგილ უჭერავს - ბუნების რთულ პარამონიაში ზიასავით, ერთი უჭერავდით, უწმიშველი "პერსონაჟი" ვი არ იკარგება, თითქოს სულიერია, თუ ერთიანი სულის ნაწილია: ვაყვანერ თუ შავ მინაზე დაცეული ზია "ანათებს", ხოლო ყვილიო ნახსენს, ცირკის ხელნაწერს ნიადაგზე მოხვედრილი - ითქვიფება, ქრება, შთაინთქმება (კვლავ კონტრასტია: ბუნება - ცირკი, ცივილიზაცია; ბუნებრიობა - ხელნაწერობა). "მე" უზიარება "ძუშუტეს" ყველა სიკეთეს, მაგრამ გრძნობს (ასხენდება რა ხოლმას), რომ სამადლოდ მისთან დარწმუნებს უფლება არ გააჩნია. ასეთი პასაჟი შეიძლება გავშიგროო, როგორც შემოქმედის მიერ ბუნების პარამონიათან ზიარება, მისი შეთვისება, ამ პარამონიის მოქცევა საკუთარი სულის მიკროკოსმოსში - "დიდ ერმენის" მოსაპოვებლად (რასაც შემდეგ უნდა აზიაროს სხვა). პოემაში არ იციხება დაპირისპირება "მესა" და "ძუშუტეს" შორის, ამიტომ, ვფიქრობ, ხაზი უნდა გაუსვას არა იმას, რომ ბუნებას, პარამონია, ბუნებრიობა "მე" ძუშუტეტა (და არა - დედამისიშვილი), არამედ იმას, რომ ისინი ერთი წყაროდან საზრდობობენ.

მეორე რამაც განსაკუთრებით ყურადღება მიიქცია II თავის პირველ სტრიქონებში არის სახე "(...) თუკვალვი წრეები" ("..."), რაც პოემის შინაგანი, კომპოზიციური ქარგის ამოცნობის საშუალებას იძლევა. ქარგა ერთგვარ კონცენტრულ წრეებად შეიძლება წარმოვიხასიოთ. დანაშაულებით მხოლოდ თვით ავტორმა იცის, თუ რომელმა შთაბეჭდილებამ გამოიწვია ასეთი სახის წარმოსახვა; ჩემში კი იგი მინარეში ჩაეფარებოდა ქვის ალაგას წარმოქმნილ წრეებთან ასოკრებდებო: პირველი წრე თანდათან ფართოვდება და მოიცავს მის შიგნით წარმოქმნილ წრეებს, რომლებიც თავის შიგნით ფართოვდებიან და საბოლოოდ თითქოს ერწყმიან პირველ, ხელგრე წრეს (ამაზე უფრო დანერვილებით ქვემოთ ვისაუბრებთ).

III თავში, როგორც აღინიშნა, ისხნება "კაცი, რომელსაც უყვარდა ბაზი" - რომლის უნდობლობის თუ ურწმუნოების გამო "მე" II თავის ბოლოს მინაზე აღმოჩნდა. "მთხუცი მელომანი" ააშკარავებს თავს დიალოგში ბას შემდეგ, რაც იგი "მეს" დაუსვამს კითხვას - "თქვენ გვიყვართ ბაზი?" და "მე" სალოდარი ექსპრესიით "აუხსნის" ბაზს, ირკვევა, რომ "მთხუცი მელომანის" ბაზისადმი სიყვარული, ფაქტობრივად, ემოციონგან დაცლილი პოზაა, რითაც იგი "ღვინისფოლთბიანებს" ემიჯნება, მაგრამ ეს მიჯნა, როგორც უკვე ითქვა, გარეგნულია, ზედაპირულია.

ამ თავშივე ინაკეთება პოემის რამდენიმე სტრუქტურულ-შინაარსობრივი მომენტი. ერთი ის, რომ იკვეთება ხატების მეორე რიგი: თუკი ჩავთვლით, რომ ხატების პირველი რიგი მოიცავს ავტორის მიერ "მოგრონი" მოქმედ პირებს, მეორე რიგს კაცობრიობის კულტურის ისტორიის "პერსონაჟები" შეადგენენ: ეწინა - ხოუსაი, ბაზი (უსიერცი დრო, ამაღლებულობა, "უხაკვლობა"); გამოკრთება უფალი იესო ("შიშველი"), აბსოლუტური რწმენა). მეორე რიგის ხატებთან მიმართება, დამოკიდებულება კიდევ ერთი დამამხრ შიფრა პირველი რიგის ხატების ამოსახსნელად.

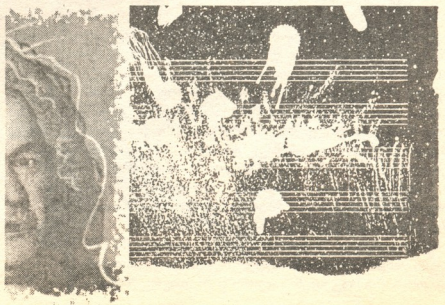
მეორე, რასაც ცალკე ყურადღება უნდა მიექცეს ლია სტურუას მთელ შემოქმედებაში, არის ფერი: იგი, როგორც სტრუქტურული ელემენტი, დეკორატიული და ემოციურ-ექსპრესიულია გააღა, მნიშვნელოვან შინაარსობრივ ფუნქციასაც

ასრულებს. ფერი ხშირად გვხვდება დამახასიათებელ სახეებში, რათა გაამდიდროს, გააღრმავოს და ინაგეროვდეს, დააზუსტოს ისინი. მაგალითად, ლია სტურუა "ხატავს" "მთხუცი მელომანს": "მელონი-ფერი თმები, თვალბეზი უწინა, ლურჯი მინაქარი" ("...") და წარმოსახავს არა აბას, მოდის შინაარსი: არაბუნებრივად, ემოციონგან დაცლილია, უხაკვლობისგან სიშურე, უწარღდება უნდა მივეციოთ ფერია სახალცივე-სიშურესაც: ფაღს, ფანჯიფერს, ალისფერს, ოდისფერს დაახლოებით ერთნაირი შინაარსობრივი დამტვირთვა აქვთ - სახეები, სადაც ეს ფერები ფიგურირებს, ძირითადად სიმატრეოთი, მიტოვებულით, სიცარებელით გამომწვეულ მძაფრ ტკივილს (შესაბამისი ნიუანსებით) გაამდიგვეცეს. გავისესნით თუნდაც "ტკივილის აღისფერი უდაბნო", ან "ფანჯიფერი პეკულების ნაკუნები" (ასოციაციურად: ფანჯიფერი - ფანჯი, ძველი, მიტოვებული; ფანჯიფერი პეკულები - დამის პეკულები, სიმატრეოვ; ამასთან, ფანჯი - ხორკლიანი, მკანრავი; ნაკუნები - ბგერწერულად - კანწრა, ტკივილი). ფერები მეორდება ხან ერთსა და იმავე, ხან კი სხვადასხვა საზღვრულ ელემენტებთან ერთად და ეს კარგე ორიენტაცია ცალკეული სახეების გასახსნელად, რაც საბოლოო ფაზაში ხელს უწყობს ძირითადი ხატების გამოფხვრას. გარდა ამისა, ფერებისა და ცალკეული სახეების გამოკრება პოემის სტრუქტურას თითქოს უზღლავი ძაფებით ერთ მთლიანობადაც კრავს.

IV თავი იწყება "მეს" ბავშვობის შთაბეჭდილებებს გადმოვივით, რაც შედეგო უკავშირდება როცავე ანემოს, ასევე "მეს" ბავშვობაზე გაცლებით შორეულ წარსულს - არქტიული მესხიერების სფეროს. ამასთან დაკავშირებით აღსანიშნავია, რომ დრო პოემაში ერთიანია - ანმყო, ნამყო, მყობად ერთმანეთშია გადახლართული - როგორც სიზმარში (რაც წინაშედობლივია ლია სტურუას შემოქმედებისათვის). ნაწარმოების დროის ასეთი "კონსტრუირება" თვითმწიფრად თუ უფუნქციოდ არ აღიქვამს: ეს, ალბათ, უფრო იმის ნიშანია, რომ შემოქმედი, ხელგანი - თუმცაღა არსებობს მოცემულ ნამში, იმდენად ითავისებს დროთა მავკვირბობის როლს, რომ მათილაც გადაიხვევებს დროის უწყვეტობაში: ეს არის მისი აზროვნების, წარმოსახვის, ქმედების (თუ შემოქმედების) წყარო, საფუძველი, გარემო, ამოსავალი თავის თავადობა, მოცემულობა; ანუ პოემისა და საერთოდ ქმშარქტიი შემოქმედებისათვის დრო, გარკვეული აზრით, აბსტრაქტია - დროს ზედრეალობის ჩანახატული (თუ მათ შორის ტოლობის ნიშანია დასმული); მეორე მხრივ, პოემის დრო თითქოს საესებით კონკრეტულია - ფორფორ მოქმედება მიმდინარეობს თანამდროვე დიდ ქალაქში. ამ "დამინებას" პოეტი აებრებს იმ პრიოდმატიკის წარმოჩინით, რაც სწორედ XX ს-ის ბოლო ათწლეულებში გაშწავდა (ლუსტრაციად გამოვიღება თუნდაც ის პასაჟები, სადაც მინაზე დაშვებულ "მეს" მავკვირბოლთან უხვება შეტაკება, მაგალითად - V თავის ფინალურ მონაკვეთში).

IV თავშივე გაბრწყინდება ძე-ღმერთის სახე, რაც პოემაში, პარადიგმად, შემოქმედების, ხელგინების მიზ-

პიტ-ჰაილის ამერიკელი პოეტის, უზუნაღ
 "სტროკერის" რედაქტორის, ირვინ სტეტინერის ეს ლექსი ასე
 სამაოდ წლის წინ ვთარგმნე, საქალაქულში ჩავდე და მოთ-
 მინებით დაეფუნე ლოდინი მორიგ ქართულ არჩევნებს და
 რაკი ასეთი ცეროპულ-ამერიკული ბედნიერება ჩვენთანაც ინ-
 ვისი დამკვიდრებას, რამენაირად ხომ უნდა შეგვიმანოს ხოლ-
 მე მას შემოქმედი ადამიანი!

ამიტომაც იყო 9 აპრილის მოახლოება რომ ვიგრძენი, ეს
 ლექსი ამოვიკმე და "არილისკენ" გავნე. მე და პოეტის სო-
 ფიკო კვანტალიანმა მტერო "თავისუფლების მოედნის" გვერ-
 დითა კიბეები ავიარეთ და "ქაჯეთის ციხის მოედანზე" გას-
 ვლა დავაპირეთ თუ არა, ხალხის ჯგუფი შეგვეფთა. თავი-
 და ვიფიქრეთ, რომ რაღაც აქციის ჩატარების მსურველთ
 გადავანყდით, მაგრამ მალე გაირკვა, რომ გზა პოლიციის
 შტორს გადააქტილი იმის გამო, რომ პრეზიდენტს (და ამა-
 ვე დროს, პრეზიდენტობის კანდიდატს) უნდა გაეკლა.

შეფერებულ მოქალაქე ბრაზობდნენ და პოლიციე-
 ლებს უსწინდნენ, თუ როგორ ექტარებოდათ - ვის სად და
 ვის სად - მაგრამ კონკრეტული მუწეტების დასახლებაც არ-
 ავცინს შევლავ. სხვათა ნაბაძით მეც ნამოვიძახე, რომ რე-
 დაქციაში მქტარებოდა, სადღე ლექსი მიმჭონდა დასაბეჭ-
 დად ნამოვიძახე და სწორედ ამ დროს გონება გამინათდა
 "სიმღერა: საბრეზიდენტო არჩევნები" ამაზე შესაფერისი რა
 ამოღებოდა ყოფილიყო ახლა და მეც მაშინვე მიმართე
 უნებურად შყერილ პუბლიკის შეკითხვით, სურდით თუ არა
 მოესმინათ აქტუალური ლექსი. უსაქმოდ მყოფნი დაინტერეს-

დნენ და მეტი რაღა დამჩრქნოდა, გარდა იმისა, რომ ირვინ
 სტეტინერის ლექსი ჯიბიდან დამძერო და მისი კითხვა და-
 მენყო!

აი, ასე მოხდა ამ ნაწარმოების პირველი პრეზენტაცია!
 იგი პრეზიდენტის მიერ დაბრკოლებულმა ამომრჩევლებ-
 მა მოისმინეს! მოდიო, და ამის მერე კიდევ თქვით, რომ სამ-
 ყაროს იფუშალი, მისტიკური, ირაციონალური ძალები არ
 განაგებებს!

სხვათა შორის, სანამ ლექსს ვკითხულობდი, პუბლიკამ
 იმბათა და ზოგს ხალხი ჩემი დეკლარაციის მოსასმენად შეკ-
 რებილც კი ეცნა, ერთ-ერთმა მოქალაქემ ჩემს გვერდით
 მდგარ სოფიკოს ჰკითხა: "შვილო, ლექსის კითხვა ხომ მორ-
 ჩა, ახლაც არ გაგვიშვებენო?"

მოკლედ, ასე იყო თუ ისე, ბატონმა პრეზიდენტმა და
 პრეზიდენტობის კანდიდატმა უნებურად პატარა პოეტური
 აქცია ჩაამტარებინა შუა ქუჩაში, თუმცა, ისიც ფაქტია, რომ
 ამ აქციამ პოლიციელების სიმტკიცე ვერ შეარყია და ამი-
 ტომ, "არილის" რედაქციაში მისვლა მაინც შემოვლით, თა-
 ვისუფლების მოედნის მხრიდან მოგვიწია მე და სოფიკოს.

სამალოოდ, "არლამდე" მშვიდობით რომ მივადინეთ, ეს
 პუბლიკაციაც ცხადყოფს. ჰოდა, რაკი ასეა, ნაკითხვით ჩემს
 მიერ გადმოქართულებული ერთი ამერიკელი შექცენული
 ამომრჩევლის ლექსი და იოცნებეთ საუკეთესოზე, საუკეთე-
 სო პრეზიდენტსა და აყვავებულ საქართველოზე!

მთარგმნელი

იკონ სკანავი

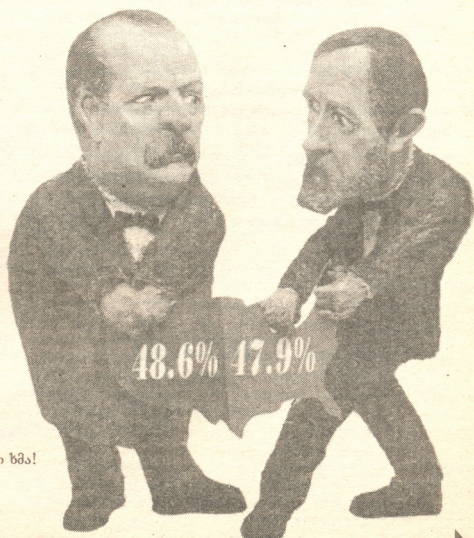
სიმღერა: საპრეზიდენტო არჩევნები

"ხმა მიეცით..." ცისფერი პალანკინი
 ნელა უვლის გარს ქუჩებს და
 მეგაფონი ღრიალებს: "ხმა მიეცით მაკოვერნს
 ჩვენს მოშავალ სენატორს იევისს!"

ბელურები ჰკვიციებენ tutti tutti
 tutti fruiti - tutti-tut-ti!
 ახლადგამოღვიძებული სამყარო,
 მისი ბრწყინვალეობა!
 ქუჩა სიმღერაა,
 აუსტრაილის მე-10 ქუჩა სიმღერაა
 მიხართული შხისკენ, რომელიც მივორავს და ოქროვანი
 წკირებიდან ნაპერწკლებს ყრის: tutti tutti ო მე ვმღერი
 სიყვარულზე ან სიცივეზე კამაო ღრუბლების
 ლივილივზე, ტერფსიქორაზე მე ვმღერი
 ჩემს სიყვარულზე, რომელიც მწველი კოცნებია
 მწიფე კომშების მსგავსი!
 ახლადგამოღვიძებული სამყარო, მისი ბრწყინვალეობა!
 ალილუია - ალილუია!

"ხმა მიეცით..." კვლავინდებურად
 ნელა უვლის გარს ქუჩებს ცისფერი
 პალანკინი: "მაკოვერნს!
 იევისს! ნიუსონს!"

ო'კეი, ფაწკვილებო, შეგვიღლიათ ჩათვალოთ, რომ მიიღეთ ჩემი ხმა!
 დღეს მე ხმას ვაძლევ - ვრის, მელრის, მეთეს!
 მე ხმას ვაძლევ მაკოვერნს, ნიუსონს, ენსაგს, იევისს,
 შმევისს! დღეს მე ხმას ვაძლევ დღევანდებობს!
 მე ხმას ვაძლევ ისტრაიდს (ამქვენიურ საითხეს),
 ეესტრაიდს, აბათუნს, დაუნათუნს, ქრისთათუნს!

დღეს მე ხმას ვაძლევ რბილი ავეჯით გაწყობილ ოთახს მე ხმას ვაძლევ ვველა ტრანკანას წყლის ბაცილას მე ხმას ვაძლევ აუტსაიდს ამ დილაუთუნია და დამჭყნარი ნემსიწვერების მსგავსად მე-3 ავენიუს ტურტლიან კედლებს აკრულ ვველა ტრიპირიანა მუძაძს მე ხმას ვაძლევ გაბრწყინებულსიფითიან ნიუ-იორკელებს სამუშაოზე რომ მიიჩქარიან მე ხმას ვაძლევ ვველას, ვინც გასასიერებლად გამოიფივანა თავისი ძალი და იმიაიც, ვინც გასასიერებლად გამოიფივანა საკუთარი სული; მე ხმას ვაძლევ ახალგაზრდა პუერტო-რიკოელების წვეილს გამჭვარტლულ ოთახში, ზუანიტას, კვლავ საზამთროსაივთ გაბებილს, მეორედ რომ ელოდება ფარფაცის ეიზიტს; მე ხმას ვაძლევ ჩემს მეგობარ კარამალოს, ევრანდაზე მჯდომ მოზუც ბერძენ დურგალს, მოტეხილს, მშვიერს, უმუშევრის ხელფასის მომლოდინეს, მე ხმას ვაძლევ ნაყინის ბურთულებს, და კიდევ უფრო მეტად ვველანარი ბობობებს, მოვარეუტ გაფურენებს, ხმას ვაძლევ ნავის გადსასურულ პოლიეთილენის პარკებს; ხმას ვაძლევ ეკოლოგიას, მქინიერებას, გურუ მაპარაჯა ვის; იოგას მედიტაციებს და შიზოფრენიულ ექვიანობას! მე ხმას ვაძლევ ზალხმრავალ მე-8 ავენიუზე მოსიერენე ვეილა ლაბას - მე მიყვარს სირიბილი და ბურთის თამაში! მე ხმას ვაძლევ პრინცესა ფატიმას და მის ზღაპრულ ვაგინას, განაყოფიერებულს ვარსკვლავური მტვრით, ქუნაში თოკზე მოხტუნავე ბავშვებს; მე ხმას ვაძლევ სიყვარულს - ცისფერი საფირონებით და მარწყვით! მე ხმას ვაძლევ სიყვარულს - მის სადღევრმელოდ ვსვამ ბრენდის! მე ხმას ვაძლევ ვარსკვლავთვალება ზიზილენის სიმღერას მამრ გულწითელაზე, ვარდების სიწითლეზე, მზის შუქზე, გულლიად მოციანარ დღეზე - დღეზე და ღამეზე, პო, ო, ღამე, მე ხმას ვაძლევ ნახ ქალურ ღამეს, მაღლა ვარსკვლავური ძვირფასი ქვებით მოლოჭვილს, დაბლა ჭუჭყში ჩაფულულს; მე ხმას ვაძლევ დღევანდლობას, წარსულს, მომავალს - მომავალ ოქროს საუკუნეს! მე ხმას ვაძლევ დიდ ტამერლანს, რემბოს, ვან გოგს, ფრანცისკ ასიზელის სულს, ბეიბ რუის, ჰუდინის, ნარიჩუებს, კრიშნამურტის, პენრი მილერს, ანტონენ არტოს, ჯექ მიპკელის და - დიახ, ღმერთო ძლიერი, ხმას ვაძლევ საკუთარ თავსაც: ირენ სტეტენერს!

დიახ, ბატონებო მაკოვერნ, ნიუსონ, ებსაგ, იევიც, როგორც დღეს ნახეთ, მე ვარ ერთი შეჩვენებული ხმის მიმცემი ამოჩრეველი! თუმც, თუ წინააღმდეგი არ იქნებით, მინდა ერთი-ორი შეკითხვა დაგისვით: როც ისე, როგორც ახლა, ბარში მჯდომი გიფურებთ ან გისმენთ ტელევიზიით, ადითი - მაინტერესებს, ერთი წამით მაინც თუ გჯერათ იმ ნების, რომელსაც აფრქვევთ? და მეორე შეკითხვა - ან რაც არის, ლექსი, ანტილექსი თუ უბრალო თავსატეხი, ოლნდ ისეთი რამ, რაც უსიკვდილოდ უნდა გავიგო:

ვითომ მართალია
რასაც ამბობენ?
ვითომ მართალია,
რომ ბეტიტ როსს(1) რეიტუზზე ცამეტი ვარსკვლავი

ჰქონდა?

ინგლისურიდან თარგმნა "შოისი იაიოაზშილაპ"

ბრილი

მე ვარ ერთი შეჩვენებული ხმის მიმცემი

1 ბეტიტი როსი - ქალი, რომელმაც შეკერა აშშ-ს პირველი დროშა. მაშინ ქვეყანაში 13 შტატი შეიღობდა და დროშაზეც 13 ვარსკვლავი ამოჭარგეს (მთარგმნელის შენიშვნა).

იპანე ბოგაშვილი

იმ დასასვლელაში ყველაზე

გონიერი ძალი, პუდელი პეტი, სადგურის უფროსისა და მის ოჯახს გუგუნიონი. ძალიერ მარტოკა დაიოიდა ფოსტაში, საიდანაც გაზეთები და წერილები მოპოქონდა. მოზომილი ნაბიჯი, ამაყად თაქანეული მოიყვებოდა ქუჩას. ოთფეხა ფოსტალონი შეკვრას აბაბალ მაგიდად დადებდა, მერე კი იდგა და უტყვრდა ოჯახის წევრებს, წერილებს რომ ხსნიდენს და გაზეთებს აპრობალებდნენ.

- ოთქქის ადამიანი, - ამბობდნენ ირგვლიეყმუნნი.

- ნამდვილად ადამიანი, - შეუსწორებდა ბოლქო მოქმდის სადგურის უფროსის ცოლი.

- ოთქქის ადამიანი, ოთქქა კითხვა არ შეუძლია, - ამტკიცებდა იქაური მასწავლებელი, და ოჯახის ხშირი სტუმარი. - ვი იცის, ვი იცის, - სევადანარევი ხმით გაგაპსუებოდა სადგურის უფროსის ცოლი. მას ადრე ორი შვილი ჰყავდა - ვიჟი და გოგონა. ბიჭუნა სამი წლისა იყო, თავს უბედურება რომ დაატყდებოდა - ბავშვმა ლინადგზე ნაიბორძიკა, დაეცა და ჩიქვრებულმა გაიტყანა.

კითხვა არც სადგურის უფროსის უმცროსმა შვილმა, ლისემ იცოდა, ოთქქ უკვე ცნრა წლისა სრულდებოდა, მასწავლებელი ყოველდღე აკითხავდა შინ და კერძოდ ამეკადნებდა. ლისე სადგურად, გონგნეასხნილი გოგონა იყო, მაგრამ კითხვა ვერა და ვერ ინსაველა.

- ლისეს არ ესმის, როგორ უნდა აანყოს სიტყვები ანანის მიხედვით, ამბობენ, არიან ადამიანები, კითხვა საერთოდ რომ არ ენებრებთათა, ამაზე მრავალი სქელტანინი წიგნია დაბეჭდილი, - ამბობდა მასწავლებელი.

- კითხვის სწავლა ყველას შეუძლია, უბრალოდ, შენ ვერ ასწავლი ხერიანიანად, - მოუჭრიდა პასუხად ლისეს დედა, - ჩვენი პეტერი ცოცხალი რომ ყოფილიყო, ხმამაღლა ნაკვირთხავდა ბოლქმ, ახლა უკვე დინდომიტი წლისა იქნებოდა და ყველაზე უკეთ ეცოდნებოდა კითხვა.

მასწავლებელი, თანმიობის ნიშნად, თავს უწინდებ, მას საჯეროდა ყველაფერი, რასაც პეტერზე ეუბნებოდნენ, ოთქქა ბიჭუნა თვალთ არასოდეს ენახა.

პეტი და ლისე

- პეტერი ცოცხალი რომ გვეყოლოდა, ლისესაც ასწავლიდა კითხვას, - განაგრძობდა სადგურის უფროსის ცოლი.

მასწავლებელი ამაზედაც ეთანხმებოდა, იგი, საერთოდ, იშვიათად ეწინააღმდეგებოდა ვინმეს.

სადგურის უფროსი ერთი გამხადარი, გულსაბორობილი კაცი იყო. მისი ქმუნვის მიზეზი შვილის გარდაცვალება გახლდათ. ბიჭუნა ხომ მის ლინადგზე დაეცა, მისმა მატარებელმა გაიტყანა. იმ სამედიცინური დღის შემდეგ გულს გამუდმებით უღრღნიდა დანაშაულის გრძნობა, შესხადდა რკინიგზელის პროფესია... სულაც არ იყო საჭირო ამ საზარელი ამბის ხშირ-ხშირად შესხენება და ქმუნის დადანაშაულება, მაგრამ ლისეს დედის ეს არ ესმოდა, დღედაღამ ამაზე ლაპარაკობდა, დაფიქრებით იმეორებდა ერისა და იმავს. ამ მძიმე ბრალდების გამო, კაცმა დაკარგა ანო მარტოკა მადა, არამედ სიკეთხლის ხალისიც, რამაც კიდევ უფრო გააღრმავა ცოლის უყმაყოფილება, ქმარს კი დანაშაულის გრძნობა მძიმე ტვირთად ნამოპკიდა ზურგზე.

პეტი ლისეს ძალიერ იყო, ლისე კი სადგურის უფროსის შვილი და როდესაც მასწავლებელი ამბობდა, პეტი ოთქქის ადამიანიეოთაა, შოლოდ კითხვა არ იცის, სადგურის უფროსის გული ეკუშუებოდა.

- ეგება ლისე სპეციკალურ სასწავლებელში მიგებარებინა, - უთხრა მან ერთხელ ცოლს.

- შენ რა, სულ უშვილოდ გინდა დამიტოვი? - დეუტყანანა ცოლმა.

ერთხელ კომაუნტატივის გამგეპ ლისეს დედას უთხრა, ყურადღება მიექცივა გოგონასა და პეტის უცნაური თამაშისათვის.

დღედილობით პუდელი პეტი სკოლისკენ მიაკლებდა ლისეს, გაკვეთილების დამთავრების შემდეგ კი იქვე ხდებოდა და ერთგევი ერად ბრუნდებოდნენ შინ. პეტს პირით მიპოქნდა საბები და როდესაც მებალეს გვერდით ჩაუვლიდნენ, გოგონა თავის მეგობარს ამ საბებულს ყელზე შეზამდა ხოლმე, ეს იმეტრომ, რომ მებალეს ლენმამინთვის არ ეთყვამ, დასახლებამში უპატრონი ძალი დანანავდებო.

სკოლიდან ლისე და პეტი სასეირნოდ მიდიოდნენ, რკინიგზის ხიდქვე ლინადგას გადმეტრდნენ და მოპირდაპირე მხარეს ერთ მომცრო გორაკის თემისკენ გარბოდნენ. ამ გორაკს დასახლების მტვირთვინი მოკვერცხილს ეძახდნენ. მთავრობა დიდი ხანია აპირებდა მის განსეირინებას, მაგრამ მოსახლეობა წინააღმდეგი იყო.

- აბა, ერთი შეხედვით, რა ხდება, - უთხრა ერთხელ გამგეპ ლისეს დედას, როდესაც იგი საცდლებს ისიყვის მდინხეამში შევიდა. დედა მუხუხუხავდა ფართო ფუნჯარს, მაგრამ შორი მხიდილის გამო, ვერაფერი გაარჩია. მაშინ გამგეპ ქაგრი-

ტი მიანოდა და ქალმა, როგორც იქნა, დინახა რაღაც უცნაურ თამაშში ჩაბუბლი ლისე და პეტი: უკანა თაბებზე აწვარიული პეტი ამაყად მიდიოდა გვერდით კი ოთხზე დამდგარი ლისე მიხუსუსებდა.

- ღმერთო ჩემო, ეს ხომ საშინებელია! - ნამოიბახა სადგურის უფროსის ცოლმა, - რა ურჯუული თამაშია...

- ეგევი ყოველდღე ამგვარად ერთობიან, - ოქვა მალაზის გამგეპ ერთხელ სადგურის უფროსმა სტუმრად მიიწვია მასწავლებელი, მისი მუელლე, ადგილობრივი ბებიაქალი და მეზობელი სადგურის უფროსის ოჯახი.

მასპინძლის ცოლი განთქმული იყო კულინარიული ნიჭით, ოთქქა მისი მუელლე მადით იყო დაქვეყნდა. ქალი გულთიადად მასპინძლობდა სტუმრებს, სუფრას სასიამოვნო ელვერი დამკრავდა, შეკრებილთა მყურდრობას არაფერი არღვევდა, ამ სათებში მატარებლები არ მომიდიდნენ და ტელეგრაფიც დუმდა. პეტი სტუმრებს თავისი ფოკუსებით აართობდა, ხან ბანიონისთან იჯდა და თათვის ოსტატურად დაპირებობდა, ხან რას გამოატყუნებდა და ხან რას... მერე მომავლდელი გავის ცვეკა შეასრულა, ეს ძალზე სასიკეთო და მოხენილი პაპოდი იყო, სტუმრები ხანასწორდნენ. მერე დაიტყვრდნენ, ვინ დასწავლა პეტეს ეს ორბიერი. დიასახლისმა ქმრისკენ გადამიწია თავი. მეზობელი სადგურის უფროსი გაოცებით შეაჩერდა თავის კუმტ კოლდას: "ამას ვინ წარმოიდგინდა, ვერსადღეს დაევიჯერებდი", - გაიფიქრა გულში, ხმამაღლა კი არაფერი უთქვამს, დღეობლი არჩია.

სწორედ ამ დროს ოთახში ლისე შემოვიდა.

- პეტის და ლისეს უშუქლით კიდევ ერთი მომერი გვიქვინდა, - ოქვა ადგდა.

- რა ნომერი, რა ნომერი? - დაინტერესდნენ სტუმრები.

- რა ნომრზე მუხუნები? - შეეკითხა ლისეც და სინთლემ ყურებამდე გადაპკრა.

- ძალიან კარგად იცი, - მიუტოვებდა, - გაისენჭე, როგორ ერთობით ხოლმე გორაკზე შენ და პეტი.

ლისეს თვალეში ცრემლით ავესს და ოთახიდან გავარდა. პეტმა მიიხედ-მიიხედა, კართან მივიდა და სანყალთლად ანჭუტუნდა.

◆
- მთლად ადამიანიეოთაა, - ოქვა მეზობელი სადგურის უფროსმა.

- ნამდვილი ადამიანი, - შეუსწორა ლისეს დედა.

- ეგ არის, კითხვა არ იცის, - ჩაურთო მასწავლებელმა.

- ვერაფერობით არ იცის, - შეესიტყვა სადგურის უფროსი, - არც კითხვა შეუძლია და არც ლაპარაკი.

- ლაპარაკი არც ჩემ ქმარს შეუძლია, - გაიოლა ლისეს დედა.

- სამაგერიოდ ჩემ ცოლს აქვს

21702

პირი მოხუცი, - ნაიბუზუნა სად-
გაურის უფროსმა.

მეზობელი სადგურის უფროსის
ცოლმა კი იცითა: "წენ, რა თქმა
უნდა, 22-07-ით წავალთ?"

კოპერატრების გამგემ დანიხაა ლისე
და პეტი სკოლიდან რომ ბრუნდებოდნენ,
მაცივარზე იაბონურ ქოგრიტს დასწვდა,
ფანჯარასთან მივიდა და ქოგრიტი მო-
მართა, რომ საგნები უკეთ გაეწვია. ხიდი
სულ ახლოს ჩანდა, აგურ გორაკზე, ქოგ-
რიტმა რკალი მოხიზა, გამომწნა გამგეჩა-
რი ბაღაბი, კუნძები, გორაკის თხემი და
ისევ ხიდი.

- საოცარია, - წაიდუღუნა გამგემ.
უფერად კარი გაიღო და მალაზიანი
სადგურის უფროსის ცოლი შემოვიდა.

- ლისე ხომ არ გინახავთ? - თიქოს
შემთხვევით იცითა.

- ეს-ეს არის, ხიდქვეშ გაიარეს, - მი-
უგო გამგემ.

- კი მაგრამ, რომ ვერ ვხედავ?
- სადღაც შემორჩებოდნენ, ისევ ხიდ-
ქვეშ იქნებიან.

- მერე?
- არაფერი, თუ გნებავთ, იქამდე მი-
გაცივლებთ.

როგორც კი ხიდქვეშ შევიდნენ, ლი-
სემ თქვა:

- აბა, პეტი, ახლავე ყველას გავაცუ-
რებთ.

- კეთილი, - მიუგო პეტმა.
- კიდევ კიდევ გაესტრებიო და ვე-
ლარ დაგვიხიხიან, - განაგრძო ლისემ.

პეტმა და ლისემ შემოუარეს ხიდის
მალაღ, რუხი გრანიტის ძეგლ საყრდენს,
რომლის ბზარებში მიტის ბუდეები მო-
ჩანდა.

- კიდევ გაცივებ და შემდეგ საბარ-
გო განყოფილებისთან მივივლი, - ლისეს
აღლევითი ხმით ხმა უთქოდა.

- მერე შენ როგორღა დაგბრუნდე-
ბით? - დაიტყუესდა პეტი.

- ლიანდაგს გაცივებო, - მიუგო გო-
განმა.

- არ შეიძლება, პეტერი გაიხსენ-
დეს. ლისე შერქნდა და ხანგრძლივად ჩა-
აცქერდა ძალის თვალბეში.

- ყველანი პეტერზე ფიქრობენ, მე კი
იგი არც მინახავს.

- არც მე, - მიუგო პეტმა, - თუცა,
სახელი მისი ხართი დამარქვეს.

- აბა, გაცივებო, - თქვა ლისემ.
საბარგო განყოფილების გვერდით,
პეტი უკან თათბერ დადგა.

- განა დღეს არ ვითამაშებთ?
- როგორც გნებობს, - მიუგო ლისემ
და ოთხზე დაეწყო.

- კი მაგრამ, რატომ არ ყფფ? - იც-
ითხა პეტმა.

- ამ, ამ! - შეაგება პასუხად ლისემ.
- ვერაფერი გამიგია, - უძსჩინდა
ქმარს სადგურის უფროსის ცოლი. მალა-
ზიის გამგემ დანიხაა, ხიდქვეშ რომ შე-
ვიდნენ, მაგრამ, როცა მივევით, თითქოს
მიწამ ჩაყალბაო, იქ აღარ იყვნენ.

- ჩემი აზრით, ჰამსენი უფროსმა
დევნებს თვალბებს, - თქვა სადგურის უფ-
როსმა და ლისეს მიუბრუნდა! - ლიან-
დაგზე ხომ არ დადიხარ?

- მე? არა! მასსოვს პეტერის სიყვდი-
ლი.

- პეტერი ვერც მე დამიხიწყებია, -

თქვა მამამ.

- ვიცი, - მიუგო ლისემ, - გულში კი
გაიფიქრა: მუდამ ახსოვს პეტერი, დედდა-
ლამ მასზე ფიქრობს, ალბათ, პეტეც ამი-
ტომ უყვიარს ძალ ძალიან, მაგრამ პეტი
ხომ მისი ძალი არ არის? - არა, შე-
ნი არ არის! - უნებურად ხმამალაა წა-
მოიხიხა.

- რა თქმა უნდა, პეტი შენია, - მიუ-
გო მამამ, - მე მხოლოდ ფოკუსებს ვას-
წავლი.

- ეთხვაც ასწავლე, რა! - შესხოვა
ლისემ.

- არაფერი გამოვა, ძალელებს კითხვა
არ შეუძლიათ.

- მაინც ეცადე, მერე ეგება პეტმა ხეც
მასწავლოს. პეტერს რომ ეცობდა, მამა-
მალა წაგვიკითხავდა ხოლმე წიგნებს და
გაჩვენებდა.

- ეც ვინ გითხრა?
- დედა ამბობს ასე.

სადგურის უფროსმა დროსა აიღო
და ჩქარი მატარებლის დასახვედრად გაე-
შურა. მერე დიდიხანს იდგა და გასცქე-
როდა ლიანდაგზე გასწარფებულ ვაგო-
ნებს და მოლაპლაპე რქებს. ასე ეგო-
ნა, რქებსებოც წინ მიქრიან და, სადღურ-
სა და ჩემს გარდა, ყველაფერს თან მიხ-
ვეტავენო. ბოლოს მატარებელს მზერა
მოაცილა, დაბლა დაიხედა და პეტი და-
ინიხა. ისიც იქვე იდგა და გზას გასცქე-
როდა. "წამდელი ადამიანია, - გაიფიქრა
სადგურის უფროსმა, - ალბათ, არ გამი-
ჭირდება ვისაველო, მის მოაქცივის ყვე-
ლას თავი, თითქოს ძალელებს კითხულობ-
დეს".

- მიდი ჩემთან, პეტი, - დაუხაზა
ძალეს და ჯებიდან უწერალი "Der
Beste" აიძოლი.

- პე-ეტ, - თქვა მასწავლებელმა და
ნაბეჭდა თითი დადაო, - აბა, ნაიკითხო,
რა წერო...

ლისე დაეცქერდა მასწავლებლის ფა-
ლი ბაღნით გაბანგველულ ფართოფრ-
ჩილიან თითს.

- წერია, პეტერი, - თქვა.
- როგორ შეიძლება, პეტი პეტერად
იქცეს? აქ მხოლოდ სამი ასოა, ხომ ხე-
დავ, "პეტი" გამოდის.

- პეტი და პეტერი ერთი და იგივეა,
აბა, მამას ჰკითხეთ! - შეგასუსხა ლისე.
- მთავარი ის კი არ არის, ლისეს
კითხვა რომ არ შეუძლია, უფრო საუ-
რადგებოა, მუდამ სხვა რამეზე რომ ფიქ-
რობს, - უფროსა მამას მასწავლებელმა.

- მერედა, რაზე ფიქრობს? - ჰკითხა
სადგურის უფროსმა.

- პეტერზე.

სადგურის უფროსმა ქაღარაკის დაფას
თვალი მოაცილა.

- მეც პეტერზე ფიქრობ, - თქვა და-
კონებით.

- მართალი ხარ, - დეთიანხმა მასწა-
ლებელმა გაიტხაბა, - ამბობენ ერთი,
სხვები კი ჩურჩულით დასიძინენ.

- ისევე, როგორც მისი მიტყუნა პეტე-
რი, მაშინ თქვენ აქ არ იყავით, ეს ბე-
დისწევია!

- ადამიანები სულ უფრო ხმაჩაქრობით
ჩურჩულით და ეს უნბო ჩქამი კიდი
კომფიდე ურბუნს დასახლებას, სადაც ყვე-
ლამ ყველაფერი და ყველაფერზე მეტეც
იცის.

- დიასახლისი, ჩვეულებრივად, სალა-
მოს სასიეროდ გამოსულა და ძალეც
გამოუყვანია. საბარგო განყოფილებისთან
ლიანდაგის გასწვრივ იდგნენ თურქე-

ზოგ-ზოგი კი, ვინც სხვაზე მეტი იც-

პეტი ტაბურეტზე წამოსკუპულიყო,
წინ გახვითი ედო და გვერდს სტრიქონ-
სტრიქონი ავლებდა თვალს. მასწავლებლის
გაბიჯებოა, როცა ძალით ზოლიმდე ჩა-
ვიდა და გვერდს გადაშალა, - პეტი შაქ-
რის ნაჭერს ეძებდა.

- ისღა აკლია, ლაბარაკი ისწავლის,
- თქვა მოგუბუნებელი ხმით.

- ლაბარაკი იცის, - შეაგება ლისემ,
რომილც შეუმჩვენლად შემოსულიყო და
კართი იდგა.

- ტყულის თქმა არ ვარტა, ლისე, -
შეინიშნა მასწავლებელმა.

- მე არ ვტყუო, თქვენ უბრალოდ არ
გესმით...

- რა არ გვემისი, რომ სიმართლეს
გვეუბნები?

- დიას, და ისიც, პეტმა ლაბარაკი
რომ იცის.

- მაშინ ეგება შენც იცი კითხვა და
ჩვენ ვცდებით?

- რა თქმა უნდა, პე-ეტ, პეტერს
წინახს.

სადგურის დასახლებას სვედის ღრუ-
ბელი დასწროლი, უკვე ყველამ იცის, რაც
მთხა.

- სადგურის უფროსის ძალიე მატა-
რებელმა გაიტხაბა, - ამბობენ ერთი,
სხვები კი ჩურჩულით დასიძინენ.

- ისევე, როგორც მისი მიტყუნა პეტე-
რი, მაშინ თქვენ აქ არ იყავით, ეს ბე-
დისწევია!

- ადამიანები სულ უფრო ხმაჩაქრობით
ჩურჩულით და ეს უნბო ჩქამი კიდი
კომფიდე ურბუნს დასახლებას, სადაც ყვე-
ლამ ყველაფერი და ყველაფერზე მეტეც
იცის.

- დიასახლისი, ჩვეულებრივად, სალა-
მოს სასიეროდ გამოსულა და ძალეც
გამოუყვანია. საბარგო განყოფილებისთან
ლიანდაგის გასწვრივ იდგნენ თურქე-

ზოგ-ზოგი კი, ვინც სხვაზე მეტი იც-

ბა გამოსატოს პერსეცი საზარელი თავით მანაპოლორებს იმბრტო ასერებს, რომ იგი შეფარვით დანახულია, ისევე როგორც ადრ - როცა გმირი სარკემ უშურდა გორგონას, - როცა მოიპოვა ეს თავი. პერსეკის ძალა სწორედ იმ-აშია, რომ იგი თვალს არ უსწორებს მედუსას, მაგრამ სრულდებით არ ნიშნებს, რომ პერსეკს არ სწამს საზარელ არსებითა რეალობისა, რეალობის, სიადვი იგი ცხოვრობს და რომელსაც თან დატარებს, როგორც ტვირის.

პერსეკისა და მედუსა ურთიერთობის შესახებ თეოდოსის "მეტამორფოზებიდანა" შევიტყობთ. გმირმა ზღვის მივიღ დაამარცხა, გათავისუფლა ანდრომედა და ყველაფერი ამის შემდეგ აპირებს (ახვევ მოიქცეოდნენ ნებისსიერი ჩვეთვაგანიც) ხელში დაიბანოს. აღწერილი სიტუაციაში მედიუფორი პრობლემა წიდება: პერსეკსმა არ იცის, სად დადოს მედუსას თავი. და თეოდოსის რამდენიმე სტრიქონში (IV, 740-752) ქმნის, ჩემი აზრით, სრულიად გასაჯარი სიტუაციის, საიდანაც ჩანს, თუ უსწავს როგორი დელეკატურობაა საჭირო იმისთვის, რომ იგი უპერსეკის, მტვითა შემსუბერელა.

გველფავარანი თავი რომ ქვიშით არ დასეროდა (anguihurumque caput dura ne laedat harena), მან მინახე ვერ ფოთოლები და წყალმტენარები დაფარა და თავი შემეხე დალო, ისე, რომ სახე ქვეშ მოქცეოდა". მე მგონი, შეუძლებელია ამაზე უფრო სრულად გამოძლეადვებს სიმსუბუქე. პერსეკის შთავაზრების წყარო, ვიდრე ამ თავაზიანი ექსტით გამოსატა, რომელიც საზნელ, საზარელ, მაგრამ ამავე დროს, ფაქტრ არსებას შეუქმნა და მძარბოთ. და ვეგაფაფერი ეს საოჯრად მოულოდნელ განვითარებას პოოლობის წყალმტენარები, მედუსასთან შეხებისთანავე, მარჯვად გადაიქცევა და ნიშნები უკვე ახალი შტეტიონი და წყალმტენარებით ხელამშვენიებულები მიიდან საზარელ თავთან.

და სახეთა ამგვარი წყობა, როცა მარჯნის ფაქტრ გრაცკისთან უხეში და პირქუში გორგონა შეფარებული, იმდენად აღსაქვე ფრული საზრისებით, რომ არ მიწოდდა კომენტარებითა და ინტერპრეტაციებით "დამესხინჯებინა" იგი. ერთადერთი, შემოძლია თეოდოსის სტრიქონები თანამედროვე პოეტის ეუფერი მონტალეს ლექსებით დაეკავებო. "შვირი ანდროში" ასეთივე უნატოესი სიმეფეება, თითქმის ემბლემატი მისი პოეზიისა, რომელზე ვოკოხიოთის საზნელ ბრანდარს, დასვალეთის მეგაპოლიტანზე გამეფებულ ახვალტისფრთიან ლექსფერს უპირისპირდება. 1953 წელს დაწერილ ამ ლექსში, მონტალე საიერად ამკალიტურ სახეს ქმნის; ის, რაც მის ლექსებში პირველ პლანზე გამოსტული, მხოლოდ მსუბუქე სინათლის თანითაა, რომელიც კატასტროფის უკუეს უპირისპირდება. ნათუ შეიძლება გადავარჩინოს იმან, რაც ყველაზე მსუბუქია? დიას, შეიძლება; და მონტალეს ლექსი - ესაა ალიარება იმისა, რომ ყველაზე განწირული

და სუსტიც კი საყრდენად შეიძლება იქცეს, ესაა რწმენა იმ სურდორი ლარბებებისა, რომელიც ყველაზე ეფემერული შტრინებითაა დახატული.

სიმ უხევეთ, ჩვენი ეპოქის დასასხათობლად, იხილებული გაუტენ, გრძილ გზა გამარჯა და გამომტემო თეოდოსის ფაქტრ მედუსა და მონტალეს ახვალტის ლექსფერი წარმონტისტივის ძნელი გადმოგვეტეს სიმსუბუქის შესახებ თავისი ნარამოდგენები, რომელიც ყოველდღიურ ყოფასთან იქნება წინადაზარი. ეს მოლოდ მხოლოდდელი იმიტების დასურბულიტობა ძიებითაა შესაძლებელი. სწორედ ეს განახორციელა და თვალახლოვ დაგვაგანა მილან კუნდრამ. მისი რომანი "სიფიქსების აუტანელი სიმსუბუქე" სინამდვილში არსებობის აუტანელი სიმძიმის მწარე კონსტატაციის წარმოდგენს და ეს არამოლოდ უნიველ ზაგარის გამოა, რომელიც მის საშროლოზაა გაბატონებული, არამედ იმ შედარებით უფრო უდარდელი ცხოვრების გამოც, რომლისთვის ჩვენ ვცხოვრობთ. ცხოვრების სიმძიმე კუნდრამისთვის ძალიანობის ნებისმიერ ფორმით ვლენდება: საზოგადოებრივი და კერძო აუცილებლობათა ქული ყველას მოიცავს და იგი თანდათან სულ უფრო და უფრო იხლართება. მისი რომანიც გაგვეჩვენებს, თუ როგორ გადაიქცევა ხოლმე ის, რაც თავიდან სიმსუბუქედ მიგვაჩნია - აუტანელი სიმძიმედ შესაძლია, ამ ბუღს მხოლოდ ინტელექტის სიმკვერცხვად და მოუსტენრება არ იზიარებდეს - რომელიც თავად ამ რომანს, კუნდრამს პროზას ახასიათებს და რომელიც სულ სხვა, არა ამ ცხოვრებისეულ უნივერსუმს ეკუთვნის.

ნათუებში, როცა მთელი კაცობრიობა სიმძიმესხილიდ წარმომიგება ხოლმე, სწორად ვფიქრობ პერსეკისთი ერთნასა და სიერეების დაპრობაზე. მე სწომარა ამ ირაციონალურში გაქცევას არ ვგულსმობს, არამედ ცვლილებას, რომელიც ახალი თვალთი დაგვაგანებს საყაროს, საზოგადოებრივებს სხვა ლოკიკო, შეეცდებოდნენ და ვერეიკაციის განსტეგებულ მეთოდებით მიუდგები მას. სიმსუბუქის სახეები, ჩემი ძალისხმევა სწომარებით როდი გაქრება: მას ვერც ანმოსხა და ვერც მოხავლის რეალობა ვერ მოერევა.

ლუკრეციუსის "საგანთა ბუნებისათვის" პირველი დიდი პოეტური ნაწარმოებია, რომელიც სამყაროს შექმნავს მისი სივერიის გაგანტვად იქცევა, შეიძლება იმის, რაც უსასრულოდ მტერია, მოძირა და მსუბუქი. ლუკრეციუსის ძირითადი ამოცანა იმაში მდგომარეობს, რომ დაგვიცხოს, რათა მარმად არ გავცდეთ. როცა მკაცრი ფიზიკური კანონების განსაზღვრის იგი დგება (რომელიც ყოველი ფაქტია დამოკიდებული), დრო გრძნობს იმის აუცილებლობას, რათა დაუშვას ატომების მოულოდნელი გადახრა პირდაპირ ტრავექტორიიდან და უზრუნველყოს როგორც მატერიის, ისე ადამიანისათვის თავისუფლება. უძლიავსა და უსასრულო, მოულოდნელ პოტენციალობათა პოეზია, ისევე როგორც "არაჩა"-ს პოეზია, ისეთი პოეტში იძუება, რომელსაც ეჭვი არ ეპარება სამყაროს ფიზიკურობაში.

მამ ასე, მე მგონი სიმსუბუქის ცნების არსი წელ-წელა იკვეთება; ყოველ შემხსვევაში, იმედი მქონე, რომ ორგანო სიმსუბუქე გაჩვენო - ჩაფერებული და მოთამაშე უფრო მტერი: ჩაფერებული სიმსუბუქე ისეთი ლალირებობა იყოს, რომ მათთან შედარებით თამაშის სიმსუბუქე მძიმედ და ჩახალარულად მოგვეჩვენოს.

ამ იდეის საუკეთესო ილუსტრაციად "დეკამერონის" ნოველა (VI, 9) გამოიგდება, სადაც ფლორენციელი პოეტი, გვიღი კავალკანტია გამოყვანილი. პოკაში კავალკანტის გაულებარ მოაზროვნედ წარმოვიდგინე; ჩაფერებული, გრინბადამძიმებული, იგი აღუდამება და მარმაროლის ძუღლებს შორის მიმდის. ფლორენციელი ოქრის ახალგაზრდობა სროვა-სროვად და მლოგინობს სუფრიდან სუფრივად და სულ დროსტარების ძიებაშია. კავალკანტი მათ წრეში არაა პოპულარული, რადგანაც, დახვეწილი გემოვნებისა და ქონების მუხუხდავად, იგი მაინც არ თანმშეება მათთან ქეცხვა და გართობას და კიდევ იმიტომ, რომ მისი საიდუმლო ფილოსოფია მწვალებლობად მაჩინა: "კრთ დღეს, გვიდო ორტვი სა მძექლდან წამოვიდა. გამოიარა ორთა დელი აფიბარიზე და მიადგა სან ჯოვანის, რომელი გზითაც ის სწორად დადიოდა; ამ იყო დიდი მარმაროლის ლუსკუები (იღეს სანტა რეპარატაში რომ არიან) და სხვა მზავალი, სან ჯოვანის გარშემო ამართლებენ, და უცხად თავი ამიყო პირფრის კოლონებსა, ლუსკუებისა და სან ლუკანტის რეებს შორის, რომელიც მათ დაუტელი იყო. ამ დროს ბტომ და მასმა ანახატებმა, ცხენზე ამხდურებულებმა, სანტა რეპარატას მოედნთან გავლ საფლავებს შორის რომ დაინახეს, თქვეს: "მოდო, ერთი გათავჯეროთო". შემოქრის ცხენებს დუხები და სანმა ის იმით დაინახეს, თითქმის სუმქრობითა, ზედ მიადგეს და და-

უნესკო ლაპარაკი: "გვიდო, მშენებელია ცხედრობა, რომ შენ ჩვენს წრეში შემოსვლას აღარა კადროლობა, მაგრამ, როცა აღმოჩენ, რომ ღმერთი არ არის, მაშინ რაღას იზამ, ნეტავ ვიყოფიდი?" გვიდომ რომ დანახა გარშემო მომდგარი, ასე უპასუხა: ბატონებო, თქვენთვის უფლებები გაქვით, რაც გეჩვენებს ის მიზნებით. ესა თქვა და ერთ-ერთი ლუსკუნთაგანს ხელი დაადო, რადგან თვითონ მსურს იყო, ისედაც და ზედ გადავიყო მორე მარისკენ, მათ თავი დააღწია და წავიდა" (თსახოვის თარგმანი).

აქ ჩვენივე ყველაზე საინტერესო არა რუბლიკა, რომელიც კავალანტის მიხედვითაა. რუბლიკა სახეებით გასაგებია, თუკი ვთვალისწინებთ იმას, რომ პოეტის ე.წ. "ეპიკურიზმი" სინამდვილეში ავტორიზმია, რომლის მიხედვითაც, ინდივიდუალური სული უნივერსალური ინტელექტის ნაწილს შეადგენს; აქვდადებითი თქვენი სახელია და არა ჩემი, რადგანაც ფორსული სიკვდილი ვერაფერს აკლებს მათ, ვინც უნივერსალუბრის ქვეყნებში აზროვნების წყალობით აღწებს. აქ ჩვენივე ბოკარის მიერ შექმნილი უზუსტური ხატია მიხედვითაც: კავალანტი, რომელიც ერთი ნაწილშით გათავისუფლდა, "რადგან თვითონ მსურს იყო".

ახლა ათასწლეულში სწორედ ამგვარი საუბრისაა სახელი სიმბოლოებით შევსებული: ესაა პოეტ-ფილოსოფოსის საცირად პაროდიები და მოვლენილი ნაწილი, რომელსაც ძალუბს სამყაროს სიმბოლე დაამარცხებს და გაქვითებს, რომ მის გრაფიკულ-არს შევსებს საიდუმლო იმალა, მაშინ, როცა ის, რაც ბევრისთვის ეყოფის ვიტალუბს, ხაზურა და აგრესიას განასახიერებს, სიკვდილის საუბრის მიუტოვებებს, როგორც ვთქვით, დახატულ ავტომობილების სახელია.

კავალანტის სამყარო მის სწრაფად იცვლება, რომ ეკანურები მისი ბუნების მოხედვითაა - მხოლოდ ეფექტები ვერაფერს. დადგენიან სამყარო თავისი ბუნებასა და საკანონობის დემონსტრაციას ახდენს. ყველაფერის წინა უსუსტად განსაზღვრული და როცა მსურს სახეების შესახებ მოგვითხრობს, დაწებთ თითქოს ცდილობს ამ სიმბოლს ყველაზე უსუსტი წონა დააფორსოს. ამასთანავე, შეუძლებელია არ აღინიშნოს, რომ წარმოადგენს უნიონ ატომებისაგან შემდგარი სამყაროს შესახებ სწორედ იმიტომაც მოვლენილი, რომ გამოვიღებთ ყველაფერის საგნათა სიმბოლე გავარსებებს. უსუსტად ასევე არ აღვავტოვებთ დადგენის სიმბოლე, მისეტი ერთი რომ არ ვყოველფაქტით როდისმე აღვთვალავთ.

შეიძლება დავასკვნათ რომ ლიტერატურის რინგზე რომ საბინარსობრი ტენდენცია ემბრეს ერამბენის: ერთი ცდილობს ენა რაღაც უნიონ სტილად აქციოს, საგნების თავზე რომ უპასუხავთ იფარავსტი - მტერის უსურვის ნაწილაკებითი, უფრო სწორად, დელტრომბინტურული ევლით; მეორე კი ცდილობს წონა და სიმკრევე, კონკრეტულბა, სხეულბინობა და შინაგანი ცენტრია მიინიშნოს ენას.

იტალიურ და ევროპული ლიტერატურის სათავეებთან ეს ორი გზა კავალანტისა და დაწებთ სახელებს უკავშირება. ეს ოპოზიცია, რა თქმა უნდა, ძალზე ზოგადია და ბევრ დაუსუსტებას მოითხოვს, თუკი ვაგიოვალისწინებთ დაწებთ შესაძლებლობათა სიუსტესა და მის გასაოცარ მოქილობას. მაშინ შემოსხევიით არაა, რომ დაწებთ ის სინტი, რომელიც სიმბოლს ნეტარბინობა შინაგანიბული, კავალანტის ელენება. "ახალ ცხოვრებაში" დაბნე შეიძლება მოვითხრობს, რაზეც მისი მასწავლებელი და მეგობარი და ბევრი სიტყვა, მოტივი თუ სახე სორევე მოგვითხრობს: "ღვთიერე კომედიაში" დაბნე სორევექვას საცირად ხატებს; მაგრამ მისი გენიალობა საბინარსობრი მდგომარეობს, ის უნარში, რომლითაც იგი ერთი მიღელი ემოციური, ღუმრად თუ სულიერი რესურსებით სარგებლობს, ლექსის სიერითი ფარავს სამყაროს, მთელი მისი აურავილი ფორმებითა და თვისებებით და იმის დემონსტრირების ახდენს, რომ სამყარო სისტემის, წესრიგის, იერარქიის მიხედვითაა ორგანიზებული და ექვეყნდების თავის ადგილს აქვს. თუკი არ ოპოზიციის მეორედიწებ უსურვებს გავაუქციებთ, შეგვიძლება ვთქვათ, რომ დაბნე სხეულბერი სიმბოლე ანიჭებს ყველაზე აბსტრაქტულ ელემენტებულ სპეკულაციებსაც, მაშინ როცა კავალანტი სამყაროს კონკრეტულბას ლექსის სადენიერობა, ტექნიკ რიტმით აზორობრებს - თითქოს აზრი რაღაც ბიძგივით, ელექტრონული მუხტით აღწევს სინთლბინად.

აღწერ ხანს იმიტომ შეიქმნიდა კავალანტიზე, რომ მისთვის უკეთ ვაგვიკითხ (ჩემთვის მინც) "სიმბოლსში" მიხედვითაა. სიმბოლსზე ჩემთვის სიუსტესთან და გარკვეულობასთან ასოცირებდა და არა ბუნდოვანებასთან, ან შემთხვევითობასთან. პოლ ვალერიონ თქვა: "ჩიტვით მსურს უნდა იყო და არა ბუნდოვანობა".

მე გამოვიყენე კავალანტის სტრიქონები, რათა სიმბოლსზე საბინა სავადასება სახით წარმოვიგედინო:

1. ენის მსურსებუბებს, რისი წყალობითაც მიხედვითობები ვერბალურ ქსოვილში ერთვებიან, მოუხედავად წონისა და ამათ ყველა მიაგანი ერთი და იმავე გასუმბოლეს კონსისტენციას იძებს. 2. განსჯების ან ფსიქოლოგიური პროცესების აღწერა, რომელშიც უფავტისი, მოუხედავითი ელემენტები იღებენ მონაწილეობას და საცირად, ნებისმიერი აღწერა, სადაც აბსტრაქტია უმალეს ხარისხშია ავცილი.

3. სიმბოლსის ფიგურალური გამოხატვა, რომელიც ემბოლსის სახითაც იძებს, როგორც ბოკარის წიგლბინა - კავალანტი, თავისი გრძელი ფეხებით აკლამბებს სოფს ახტება. ზოგიერთი ლიტერატურული სახე მესხიერებაში, უპირველეს ყოვლისა, თავისი უსუსტეორობის გამო აღიბიჭება და არა სიტყვიერი ხატით. დონ კიოტოს მიერ ქარის ნოსტიკლის ფრისი შუბითი ეკავებრება და პერიოდ დაკვიდების სცენა ძალზე მეორე ადგილს იკავებს სურეალისტის რომანში. შეიძლება ითქვას, ავტორი თავისი კამოლის შესახებუბობების მინიმალურ რეალიზებას ახდენს; და მაინც, ეს სცენა ერთ-ერთი ყველაზე სახელგანთხეულ სცენად რჩება მსოფლიო ლიტერატურაში.

ფიქორი, ყველაფერ ამიდან გამოიმდინარე, შემბილია ჩემი ბიბლიოთეკის წინგების ვანდაფურულბინ, რათა სიმბოლსის, სიმბიჩატის მავალიბები, მადელო. შექმნილია, უპირველეს ყოვლისა, იმ ადგილს მივაგებთ, სადაც მერკუციო ჩნდება პირველად: "მიგუნერი ხარ, კუბიდონისაგან/ თხოვე ერთვით და იტყურ შევეც სიმბოლსში" (ვეტლინის თარგმანი). მერკუციოს მყესზე რომეო უკამათება და პასუხობს: "შემბოლსი ისეგვარად, რომ მწარე ნალექს ვერ გავუქცივე - ტრფობის მიმიტ ტვითი ჩამბმრეს". მერკუციოს სამყაროში არსებობის წესია მის მიერ წარმოთხეულ პირველზე ზნებშია სრულად გადმოცემული: to dance, to soar, to prickle (ცეკვა, აფრინა, ჩხელება). ადამიანის გარეგნობა - ესაა ნილბინ, visor. მერკუციო გამოჩენისთანავე თავის ფილოსოფიას გადმოგვცემს, თანაც არა თეორიკული საშუალებებით, არამედ სიმბოლსი დედფლობა მების შესახებ: "ფრიალია სენიბაქლი", დედფლობა მები ფულტური თბილის ეტლით მოიბანება: "იომბას გრძელი ფეხები აქვს, ბორბლებს წერავდა, ხოლო ხანდახანს უტუბალას კომნია ფრთები. ქანადა ხმარობს აბალაბუდა უნაზეს ქსოვლს, ხოლო ვალბულად - მკრთალ და მიწინილ სიბევეს".

და არ უნდა დავგავიწყებ, რომ ამ ეტლით "უტყვირის ატომბინა" შემბილი "a team of little atoms") - ესაა მიხედვითობანი დედფლობა, რომელიც დედფლობა მების შესახებ სიმბოლსი ლუკრაციონად ატომბინას, რენესანსულ პლატონიზმსა და კლტურ ფილოსოფიას აერთიანებს.

შესამბინდირინდელი ალორბინება - ესაა ეთერის იმგვარი ენაბციების ებოქ, რომელიც ერთმანეთთან ავავიბრება მაკროკოსმოსსა და მიკროკოსმოსს, ამბინობის ზეციური ხედირობა და მებტლობა სულბებს და ყველაფერი ეს ალტიმორ ტრეკლბინ იფირი და თავს. ელასიკური მითოლოგიას ნიშნების და დედფლობის უზარმაზარი საბინტინტეტი აქვს, მაგრამ ძალბურ მითოლოგია, რა თქმა უნდა, უფრო მდვილია ბუნების კლასთა განასახიერებებით - ამისთვის მათ შუკავთ ელვები და ფერები ამგვარი კულტურული საფუძველი (აქ, რა თქმა უნდა, უნდა ვაგვიხსენი ფრენის იერისთვის უსაზნაოვი გამოკლებები ალორბინების ხანის ეკულტურ ფილოსოფიაში) გვიჩვენებს, თუ რაგნადა სწორედ შესამბინბის მებტობობა ასეთი მრავალფეროვება. მიედვითობაში მყესს არამხოლოდ უკეთ, მთელი მისი ფანტასმაგორითი "ზაფხულის ლამის სიმბარში", ან არილი,

ველეაფერ იმით, რაც "სიმხარეგანა შექნილი", არამედ უპირველეს ყოვლისა, ის განსაკუთრებული ღირსეული და ეგზოტიკური პოზიცია, რომელიც საშუალებას გაძლევს საკუთარი დრამა გვერდებიდან დაეინახოთ და იგი მელანქოლიის გარდა, ირონიითაც შეგაშურებოქო.

მიზილულობა სიმძიმის გარეშე - რომელიც კავალანტისთან დაკავშირებით ეხსენებ - სერვატესისა და შექპირის ხანის ლიტერატურაში გაბატონდება; ამხუცა დაფურცეული მელანქოლიასა და იუმორის შორის კავშირი, მელანქოლია - მსუბუქი სევდა, ისევე როგორც იუმორი - ესაა კომიზმი სხეულბრევი სიმძიმის გარეშე (მოკაოსა და რაბულეს არამეველებრივობა სწორედ ამ მსუვე ხორციულებში მდგომარეობს), რომელიც ეჭვის ქვეშ აყენებს "შე"-ს, სამყაროს, რომელიც "შე"-ს მიღმა აწისობს და ურთიერთობათა მთელ სისტემას, ორივე მათგანს რომ განსაზღვრავს.

მელანქოლია და იუმორი, აღრუული და განწყოვებული, გამომარევის დანის პრინცი, ეს მეტყველებსაც დედოღად ამოცონებით ხოლმე შექსპირის ყველ დრამაში, პამელის მრავალრიცხოვან "ტყუებისალებს" შორის.

ძალიან მიდა შექსპირი ლურჯიკიანული ატომიზმის მომდევნარ ნარმოვადგინოთ, მაგრამ ვიცი, რომ ეს ნამუშაო იქნება. პოსტკლასიკური ეპოქის პრიველი მწერალი, ვინც სამყაროს ატომისტურ კონცეფციას განსჯავს, ფანტასტიკურის სახით წარმოადგენდა, შექსპირის შემდეგ მხოლოდ რამდენიმე წლის შემდეგ გამოჩნდა საფრანგეთში; ეს სირინა დე ბერურეკი იყო.

იმიტით ნიჭის მწერალს, სირინას, გაცილებით მეტი პატივისცემა და დიდება უნდა მიგებოდა წილად; იგი უნდა დაესაღებ არა მხოლოდ როგორც მთლილი სამეცნიერო ფანტასტიკის უფუძემდებელი, არამედ როგორც მოაზროვე და პოეტი. იგი გასინდის სენსუალურმა და კომპონიკის ასტრონომიულ სისტემაზე იყო გაზრდილი, მაგრამ უპირველეს წინამორბედად იტალიური კარიბინების ნატურფილოსოფია უნდა მივიჩნიოთ - ვეროლაში აღმოჩნდა, ვერდინი ბრუნი და ტომასო გამპანელა სირინა ჩვენი ხანის ლიტერატურაში ატომიზმის პრიველ მოტივად იქცა. ამ ფურცლებზე, სადაც ორინა არ, ფარავს ქვემოდაც კომპიურ თავზარს, სირინა სამყაროს ყოველი ნიჭის ერთიანობას ეპირობა, ელემენტარული ფიგურათა იმ კომბინატორიკას, რომლითაც განპირობებული არსებულ ფორმების მთელი მრავალფეროვნება უპირველეს ყოვლისა კი, იგი ამ ფორმათა წარმოშობით პროცესების სრული ნებისმიერობის დემონსტრირების ახდენს: ძალზე მჭირე რამ იყო საკმარისი იმისთვის, რომ ადამიანი ადამიანად არ ქველდებოდა, ცხოვრება, სამყარო - სამყაროდ!

სიმსუბუქის შესახებ ჩვენს განსჯებში სირინა, უპირველეს ყოვლისა, იმტომ ჩნდება, რომ მას ნოუტონზე უფრო გაყვანილია დედამიწის მიზიდულობის პრიბოლებს, ამ ადრე სწორად, მიზიდულობისაც გათავისუფლების პრიბოლებს მას იმდენად ანვალებდა, რომ აიძულა მთვარეზე მოხედარის უამრავი, ერთი-მეორეზე უცნაური სერი მიეფიქრებინა: წყლით სადაც ქურცების მეშვეობით, რომელიც მზეზე ართქლდებოდა; ტანზე ხარის ძვიის ტვიჩის წასმით, რომელიც შემდეგ მთვარეს უნდა დაეღია, მაგნიტური ბურის გამოყენებით და ა.შ.

რაც შეეხება მაგნიტურ იდეას, მას მალე აიტაცებს და სრულყოფილ ვერსიანს სივრცე, რათა შაჰინ შაჰინის მტრინი კუნთული - ლაპუტა. იმ მომენტში - როცა ლაპუტა ჩნდება ცის კაბადონზე - სივრცის ორი ახირება ერთმანეთს ეხლება, ერწყმის და მაგირე წინაშეარბამდე მიდის; ამ რაციონალიზმის უსუსუელი ამბარტყულებსა, რომლის წინააღმდეგაცაა მიმართული სივრცის სატრია, მატერიალიზმის მჭერე სხეულბრეობისათანა შეუღლებული.

სივრცე ნოუტონის თანამედროვე და მონიამდებელი, ვოლტერი - ნოუტონის თავყინისმეშველია და იგი გლიათი მიკრომეგას გამოიყვინოთ, რომელიც, სივრცის ჰერმისებრი საბინისპირობად, სრულბრეობით კი არა, ციფრული გამოვლებით სასიოთხდა, სივრცითი და დროითი თვისებებით, რომელიც სამეცნიერო ტრანსპლტების მჭერე კატეგორიულობამადა დაყვანილი. ამ დღიკისა და ამჟვარი სასიათის წყალბოთი მიკრომეგასს შუქლია სივრცეში გადაადგილება სირუსიდან სატურნზე და სატურნიდან დედამიწამდე. სინამდვილეში ნოუტონის თეორიებში ლიტერატურული წარმოსახვისთვის ყველაზე უფნარი ის კი არა, რომ ნებისმიერი საგანი თუ არსება საკუთარ წინას ემორჩილება, არამედ ძალია განიანსარობებულობა, რომელიც შევიურ სხეულებს კოსმოსში პლანირების საშუალებას აძლევს. მეთვამეტე საუკუნის საბეობრიობა მდიდარია შაჰინში მო-

ფარფაცე ფიგურებით. შემთხვევითი არაა, რომ საუკუნის განსწესიში ანტუან გალანის და მარკ ფრანსუელე თარგმნილი "თასი ერთი ღამე" გამოვიდა და ძველთვის ფანტასტიკა აღმოსავლურ სახეაღლთა ემპირეები გაუხსნა: მერინიეი ხალკიჩე, ცხენები და ვინები, თუჯის ლამიდან რომ ამობოლდებიან გასაჭირბრეობადა.

ნებისმიერ ზღვართა და სამიზა გადასალახადად მიმართული ფანტასტიკა ამ სწრაფის კულმინაციად ბარონ მონტესპუზენის ზარანტის ქურციტი გაფრანა შედგინოდა მიერინიე, სახე რომელიც ჩვენს მხებრებშია მარკფრანსუელე ალიბედა გუსტავე დორის ილუსტრაციის წყალბოთი. მონტესპუზენის თავჯდასალები - ისევე როგორც "თასი ერთი ღამე", რომელიც შესახებ არ შეგვიძლია დარწმუნებით ვთქვათ, ერთი ატვორი შავეს თუ რამდენიმე - ესაა დედამიწის მიზიდულობის კანონის უსასრულოდ ამოხე ავდება; გმირს შაჰინში მიფორილებს იხები, თავისი შაჰინის ნანწავზე მოქცეუბულს, საკუთარი თავი ცხენიანად ამოჰყავს ქაბობინად. მიფარინად თოტი ევეება, რომელიც რამდენჯერმე წყდება, მაგრამ იგი იმდენჯერვე ახერხებს მის განსაკვას ხალხური ლტერატურის ეს სახეები, ამისთან ერთად, რაც სამეცნიერო ლიტერატურისად დაგვიმართს, ნოუტონის თეორიის ლტერატურულ ექის წარმოადგენს. თხუთმეტე წლის ვაკომო ლუკასარდო ასტრონომიის ისტორია დაწერა, საოცრად დასუფლანი წარმოში და სვეტიანდ ერთად, იგი ნოუტონის მეტსივრცე ავამებს. ვარსკვლავებით მოქცედილობა ზედაც მოქცე საუკეთესო ლექსითაა მოთავსოდა, მაგრამ იგი მხოლოდ ლირიკად რომ აღიქმებოდა; მთავარზე საუბრისას, ლუკასარდის ძალზე ზუსტი წარმოდგენა შქინდა იმაზე რაზეც მსჯელობდა.

ლუკასარი - თავის დაუსრულებელი ამბით ყოფიერების აუტანელი სიმსუბუქის შესახებ - მოელწველი ბუნდენიერის სახეებს სიმსუბუქეს ანიჭებს: ჩიტებს, ფანჯარიდან გადმოღერებს ხალხის ხმას, შაჰინის გამჭერვალებას, ყველაზე მეტად კი - მთვარეს.

ყოველთვის, როცა კი მთვარე გამოჩნდება რომელიმე პოეტთან, იგი სიმსუბუქის, შაჰინებისა და მდგომარე ხილბის შგერინებას გამოივყევს ხოლმე. თოვანდ ვეფერობდი, სწორედ მთვარისთვის მიმეძღვა ეს ლექსი: თვალფერი გამედგნებინა მთვარის მორბადისთვის ყველა დროისა და ხალხის ლტერატურებში. შემდეგ მიხედვი, რომ მთვარე, ისეთი, როგორც არის, ლუკასარდის უნდა დაეთმოთ. რადგანაც ლუკასარდის სასწაული წინააღმდეგან ენის სრულ გათავისუფლებაში მდგომარეობს, ენისა და მთვარის სიღის გათავისუფლებას ხოლმე მთვარეობაში. მის ლქსებში მთვარე წამდრედ ეთიკვებს ელიტე თითო-ორჯული სტრიქონში - თუმცა მთელი წანამოებიც ამ შექთია განამთვული, და უკუნშია დადნიულები, უთიკარი ღამეში.

ჩემი მოსტყება ძვების ხლარის დემესტრაცია, რომელს უნდა მიქცლით, დავანამდე რომ მიმადეთ? რომელიც მთვარეს, ლუკასარდის, ნოუტონის, გრაფიტაციასა და ლექსიკაციის აერთიანებს, თუ მიკრეს - ლურჯიკოს, ატომიზმს, კავალანტის სიყვარულის ფილოსოფიას, რეტრანსმის ორიონდელ ალქიმისა და სირინას რომ აკავშირებს ერთმანეთთან? არსებებს განსჯების კიდევ ერთი ძაფი წერის, როგორც მჭერის შავესი შეხადგნობის მჭერე სამყაროს მატერიალის შესახებ: უკვე ლტერატურული მოიზარება და ასობის მუდგე მოძრაობაში მყოფ ატომიზმად, რომელიც გადაწყველებების ხარჯზე სიტყვისა და ელერაბობის მრავალფე-

მოკლებული ცნებებს, ჩვენი თვისათვალ ცხადი რომ არის; მოკლებულია ვიკაო, თვისებათა მქონ სუბსტანციის ცნებას (მაგალითად, "ამლი წიითა"), ანდა იდენტურობის ცნებას (ა=ა). მაგრამ საბოლოოდ მინც დავასკვნე, რომ ყველა კულტურისთვის საერთო ცნებები თუთად არსებობს და ეს ცნებები დაკავშირებულია სივრცეში ჩვენი სხეულის მდგომარეობასთან.

ჩვენ ორ ფესვზე გამართულად მოსიარულე ცხოველები ვართ, გვიჭირს თავდაყირა დიდხანს ყოფნა და ამიტომ ყველას საერთო წარმოდგენა გვაქვს იმაზე, რა არის "ზემოთ" და "ქვემოთ", ამისთან, როგორც წესი, პირველი გვიჩვენებდა მეორეს. ზუსტად ასევე ყველა ადამიანს აქვს შემდეგი ცნებები: მარჯვენა და მარცხენა, უძრავობა და სიარული, ფეხმა და წონა, ზოხვა და ხტობა, დიდიძლი და ძილი. რაკი კიდურები გვაქვს, ყოველი ჩვენგანისთვის ცნობილია, თუ რა არის მყარ საგანიან შეჯახება, რბილ ანდა თხევად გარემოში მოხვედრა, რადაცის დაფხვნა თუ დაკუწვა, ბრავუნე, ცემატყემა, წიხლის კვრა და თვით ცეკვაკო. ამ ჩამოთვლის ვაგირებულბა დიდხანს შეიძლება, მასში შევა ცნებები, რომლებიც უკავშირდება ვურებას, მოსმენას, ჰამას და სმას, ყლაპვას და ამონთხევას. და, რა თქმა უნდა, ყველა ადამიანს აქვს წარმოდგენა, რა არის შემეცნება, მეხსიერება, სურვილი, შანი, ნაღველი ანდა შეება, სიხარული თუ დარდი; აგრეთვე ყველას აქვს წარმოდგენა იმის შესახებ, თუ როგორი ბგერებით გამოიხატება ეს გრძობებიც. ამის გარდა, ყველასთვის ცნობილია იძულების, ძალადობის უნივერსალური კონცეფცია: არც ერთი ჩვენგანისთვის არ არის სასურველი, რომ სხელი შეგვამალონ მეტყველების, ხედვის, სმენის, ძილის, იქცევის თუ ამონთხევის პრიციპში, რომ არ მოკვდეთ იმის საშუალება, იქ წავიდეთ, სადაც გვინდა; ჩვენ ვიტანჯებით, როცა ვგვოჭავენ და გვაწვევდენ, როცა გვკეძენ, გვეჭრაან ან გვეკლავენ, ვაგაწმენენ ფიზიკურად ან ფსიქოლოგურად, ვეხსიებენ აზროვნების უნარს.

გათავადისწინეთ, რომ მე ვერ სცნებავ გამოცდივან მხოლოდ მსცის მსგავსე და მარტოლბად აღმნი, რომელსაც არ აციის, რა არის სექსუალური შეერთება. დალოვცის სიხარული, თავისი პატარა შეიღებისდაში სიყვარული, მწუხარება საყვარელი ადამიანის სიკვდილის გამო; და მინც, ეს მძიმეტიცა ამ ტრაზიტუკო ქონის თოკის სასურველს; ჩვენ უპირველესად პატივით ვეცით სხვა არსების სხეულბობისთვის უფლებებს და კრძობენ, ღადარება და აზროვნების უფლებას. ყველა რომ პატივს მივცემს ამ "სხეულებრივ უფლებებს", ისტორიამ არ იქნებოდა ისეთი მოღვენება, როგორიცაა სახარებისსეული კრძობა ფლტბა, რომლის შესაგველად ქრისტიანებებს გამოეტიბა, ბაროლომეს დამე, ერეტიკოსთა დაწვა, საკონტინენტო ბანაკები, ცენზურა. მასტბმში ბაგუფების მუშაობა, მასობრივი გაუპატიურებები ბონინში.

მაგრამ როგორ, რის წყალობით შეიძლება ეს ჩემს წინა წარმოსახული მსცის მსგავსე, ვაკვირების და მძინვარებისგან შეიხზული არსება, თუნდაც ინსტიქტისმიერი უნივერსალური წარმოდგენებით აღჭურვილი, იმის ვაგებას, რომ მას სურს რადაცის ვაგებობა და არ სურს რადაც გაუკეთონ სხვებმა, მიიუშეტეს ეს იმის ვაგებას, რომ არ უნდა გაუკეთოს სხვებს ეს, რაც არ უნდა, რომ გაუკეთონ მას? იგი ამას შეუძლებს იმის წყალობით, რომ, ძალბობა დღობრის, დევიმ სარავად იყვება ხალხით. თოკური ფენომენი აღმოცენდება მანში, როცა სცენარზე გამოის სხვა...

თქვინი შეხეულბებითაც, სწობრივ ურწუნობის აქვს წარმოდგენა იმის შესახებ, რომ სხვა მისივე არსების შოგანი ამოფხება. მაგრამ მე ვლასარაკო აბა ბუნდოვან სწინტიმენტებში, არამდე ფიფიერი რების მკვიდრ ფენდამენტურ. როგორც ყველავთ ვარაუდობდითერი პუნმანბარული მეცნიერებანი მოწოდებენ, ჩვენ ვაგავლობებს და ვაგავსდებოვარავ სხვა, სხვისი შარბა. როგორც არ შეგვიძლია ვიარსებოთ ყველას და ძილის გარეშე, ასევე არ შეგვიძლია სხვისი მშერის და გამოზახილის გარეშე ვაგვცნობიბოთ, ვინა ვართ. ისიც ვი, ანთც კლავს, აუპატროვნებს, ვურდობს, შეგუბობს, ამას პერიოდულად ვეცობს, დანარჩენ დროს კი თავის მსგავსეთთან სიყვარულს, პატივისცემას, ძიობს მიუღებს. და იმთავთაც კი, ვისაც ამცირებს, ის აღიარებს მითხოვს... შმის თუ მორჩილებს ფორმით გამოზახტულს... შეიძლება მოკვდეს ან ვაგვიფედ, თუ ცხოვრობს საზოგადოებში, სადაც არსდროს არავინ გარმწვენ და ადამიანებს ისე იქცევიან, თითქოს ამქვეყნად საერთოდ არა ხარ.

მანში რატიმ არსებობს (ან არარსებობდა) კულტურები, რომლებიც მასობრივი მსკვლელობის, კანიალობის, სხვისი სხეულის დამცირების საწეკიონინრებას ახდენენ? უბრალოდ იმიტომ, რომ ამ

კულტურებში სხვათა წრე დავიწროებულია ტობის (თუ ეინისის) ფარგლებამდე და "ბარბაროსები" ადამიანურ არსებებს არ აღიქმებიან. მაგრამ ბრუნული ქრისტიანები - ჯვაროსნებსც ხომ არ ხედდებენ ურჯულბო მიყვას, რომლებიც გულთი უნდა შეეყვაროს, საქმე ისაა, რომ სხვათა აღიარება, სხვათა ამ მოთხოვნებების პატივცემბა, რომელთაც ჩვენს ყველაზე ბუნებრივ მოთხოვნებლბად მივიჩნევთ, ამოსწრულია განვითარების შედეგია. ასევე სიყვარულის ქრისტიანული მტყნება მხოლოდ მანში იქნა ვაცხადებული და აღმადიანების მიერ ვაკვირვებით აღქმული, როცა ამის დრო მივიდა.

მაგრამ თქვენ მეტიცხებით: საკმარისია თუ არა ჩემთვის წარმოდგენა სხვისი თავისთავადი ფასულობის შესახებ იმისთვის, რომ ამოსლტური თოკური საყრდენი მოვიპოვო? მე შემეძლო მეპასუხე: იმანი, რაც თქვენ ვესახებათ "ამოსლტურ საყრდენად" ასევე ვერ შეაგება მრავალი მოწმუნე ცოლვთა ჩადენისგან, თანაც მათი კარგად იციოდენ, რომ ცოლვას ჩადიდებენ. შეიძლებოდა ჩემი პასუხი ამით ამოწურულიყო; ბორტოლბა მათთვისაც მაცდურბულია, ვისაც სიკეთის შესახებ გამოკვეთილი, ვაგებოებული წარმოდგენა გააჩნია. მაგრამ მანცე ვაკისინებენ ორ შეხიხვებას ჩემი ცხოვრებობა, რომლებიც სწრაფობენ დამაფრთხილ.

მაგონდება საუბარი ერთ მწერალთან, რომელიც თავისთავს კათოლიკე თვლდა, თუმცა კი თავისებურ კათოლიკედ... მე იყო იოანე XXIII პაპის დროს. ჩემმა ნანდამულმა მეგობარმა ხიტბა შესახს პონტიფიკატის დროსებებს და თქვა: "პაპს იოანე, რა თქმა უნდა, ათისტიკა. მხოლოდ იმას შეიძლება ასე ძალიან უყვარდეს ადამიანები, ვისაც დღობრივი არ სწამს!" როგორც ყველა პარაღოსი, ესეც შეიცავს ჭეშმარიტების ნაწილს... მე ვფიქრობ, რომ პირიენებებს, რომლებიც არასდროს ჰქონიათ ტრანსკლენდენციის გამოცდილება, ანდა ქრისტიანი და ღაკრებები, შეუძლიათ მინიმუმ არა თავის ცხოვრებას და თავის სიკვდილს, შეუძლიათ სიმშვიდე ჰოიონ სხვა აღმადიანების სიყვარულში, იმისკენ ლტოლვამში, რომ უზრუნველკონ მათთვის დღობრული ცხოვრება საკუთარი სიკვდილის შემდეგაც. ცხადია, არანამ ამქვეყნად ისეთები, რომელთაც არ სწამდა და მინც არ ზრუნებენ საკუთარი სიკვდილისთვის საზრისის მინიჭებამდე; მაგრამ არანამ ისინიც, ვინც ამბობს, რომ სწამს და ამგვეტრის მზადება უკლი ამოკარბის ცეცხლ ბაგებს, ოღონდ თვითონ არ მოკვდები. ეთოკის ძალბვე წმინდანთა კრებების მიხედვით მსკვლელები და არა იმ უზრუნული ძეკვის მიხედვით, "ვისი დღობრივი მუცეკვლია".

ახლა მტორე შემოხვებას მოვიფიქვებით. ახალგაზრდა კათოლიკეთა ორგანიზაციის წევრი ვიყავი თქვენსმეტი წლის ბავშვი და ისტყკვიერი დღეული ვაგუბრობი ერთ ჩემზე უფროს ნაცნობს, რომელსაც

“კომუნისტს” ეხადნენ. გავიზიანდი და მკვეთრი კითხვა დაეკვი: თუ ღმერთი არ გეშნა, მაშინ რა არის სხვად სიკვდილის გარდაუვალობა? მან მიაპაუხა: “შე დაბრუნება, რომ სამოქალაქო წესით დამმარხონ. მოქმედება აღარ შეუძლებს, მაგრამ სხვებს მაგალითს ვუჩვენებ”. ვფიქრობ, თქვენი ადვოკატორები ყოფიერების შემკეთვარიობითის ღრმა რწმენა და მოვალეობის აბსოლუტური გრძნობა, რომელიც ამ პასუხზე გამოისახება. ეს ის გრძნობაა, რომელიც მრავალ ურწმუნოს აძლევდა ძალას წაბნედი სიკვდილისთვის გაეგოლო არ გაეთქვა თავისი ამხანაგები, ანდა შავი ჰერით დაავადებულობითის მოულოდნელი საკუთარი სიცოცხლის ფასად. ეს ის ერთადერთი გრძნობაა, რომელიც ფილოსოფიის ფილოსოფოსობისეც უბნებდაც, შერქარალ - წერისეც, ანუ ეს არის მთიხონილესეც ხმა მაიკვილინი შთამომავლებს, რათა ის, რაც ეწამა და გზიხლავდა, მათაც სარწმუნოდ და აღტაკების ღირსად წარმოესახოთ.

საკმაინხად ძლიერია თუ არა ეს გრძნობა საიმისოდ, რომ ისეთივე კრისტიანული და უღრუკი, ქვახავით მაგარი ეთიკა წარმოშვას, როგორც აქეთ მათ. ვისაც სწამს გამოცხადების მორალი, სულ ის სიკვდილისშემდგომი სიცოცხლე, იმქვეყნად პრემიების დაჯარიმების არსებობა? მე შევეცადე დამეხსიანებინა არარელიგიური ფათის პრინციპები ბუნებრივ მოვლენებზე - ჩვენს სხულებლობაზე დაკრძალბობა და იმით, რომ ინსტიტუტურად ყველანი ვერძობთ - ჩვენი სული მხოლოდ გამწმომიყოფიან კაჟინის წყალობით გამოიკვეთება და ულინდება. აქედან გამომდინარეობს, რომ ის, რასაც “არარელიგიური ეთიკა” ვუწოდებ, არსებითად ბუნების ეთიკურობაა, რომელსაც მორწმუნე ადამიანი არ უარყოფს. ვანა არ არის საყრდენი და საიმედო ვარაუტა ბუნებრივი ინსტიტუტის, რომელმაც თვითინტერების სინათლე მოიპოვა? შეიძლება მაინც საკითხავი იყოს, თუ რამდენად განაწყოებს ეს ინსტიტუტები ადამიანს ზნეობრივი ქცევისთვის; ურწმუნოს შუქლია თქვას: “თუ ბოროტებას გააკეთებ, ამას მაინც ვერაინ ვაიციებს”; მაგრამ ვითვალისწინებ - რაკი ურწმუნობით ფიქრობენ, რომ მათ ცოდან არავენ უფურებს, სწორედ ამიტომ იმამდე დარწმუნებული არაან, რომ თავიანთი უშეცდოდა საქციებისთვის პატივებს ცოდან ვერ მიიღებენ. თუ ურწმუნო სხედდა, რომ ბოროტება ჩაიდინა, მისი მარტობა უსახვეროა, მის სიკვდილს ვერავითარი იმედი ვერ შეაშთოუტუქებს. მას ისდა დარჩენია, შეწყვეტოს გამწმომიყოფიანად ელვებს...

არასწორია ერთმანეთისგან მკვეთრად გავიხვილი იმისი, ვისაც ტრანსცენდენტური ღმერთი სწამს და იმისი, ვისაც არ სწამს არავითარი მიღებული არსებობა. ნუ დავივიწყებთ, რომ სწორედ “ეთიკა” ჰქვია სპინოზას დიდ წიგნს... მაგრამ, როგორც ვიცით, სპინოზასეული დღესთავა არც ტრანსცენდენტურია და არც პიროვნული. და მაინც, წარმოდგენიდან დაიდა და ერთიან კომპიურ სუბსტანციებზე, რომელსაც ერთ მშვენიერ დღეს თითოეული ჩვენი უნდა დაუბერუნდეს, იბადება შემწმუნარებლობა და კეთილმოსურნობა; იბადება იმითომ, რომ ამ ერთიანი სტატიის წონასწორობით და პარმონიულობით ყველანი ერთნაირად ვართ დაინტერესებულნი. არაბუნებრივი იქნებოდა, დაინტერესებული არ ვიყოთ, რადგან ქვეშეცხეულად გხვდებით, რომ შეუძლებელია ეს სუბსტანცია არ გამდიდრებულიყო, არ შეცვლილიყო იმის ზემოქმედებით, რაც მიიღება კაცობრიობამ ვაკეთა თავისი არსებობის ათასწლეულების მანძილზე. ამიტომ ვაგვისკაც ვთქვა: ასეთ პერსპექტივაში ბუნდონად მოჩანს სიკვდილისშემდგომი სიცოცხლის იდეის შვავის რამ (მაგრამ ეს არ არის მეტაფიზიკური ჰიპოთეზა, ეს მხოლოდ მცირე დამოძობა იმ იმედის მიმართ, რომელიც ადამიანს არასდროს უტრება). ბოლო დროს ცნობილი გახდა, რომ ელექტრონული იმპულსი იმ მომენტში, როცა მან ერთი ფიზიკური გამტარი დატოვა და მეორეში ჯერ არ აღებუძლია, წმინდა არამატერიალური ალგორითმის სახით არსებობს.

ვინ იცის, იქნებ სიკვდილი არის არა იმპლონია - შიგნით მიმართული აფეთქება, არამედ ექსპლონია - აფეთქება, რომელიც გარეთაა მიმართული და არ არის გამოირცხული, რომ ჩვენი პერსონალური სოფტკერი (“სული”), ის, რაც მთელი სიცოცხლის მანძილზე იქნა ჩვენს მიერ ფორმირებული, რომელიც მთუვდომილად შორეულ კომპიურ მორეში აღიბუქდება? იქ იტყვება ანდა მოვინებები, სინდისის ქერჯნა, ანუ გამოუვლი ტანჯვა, ჩვენი პირიქით - შესრულებული მოვალეობის და სიყვარულის წყალობით მოპოვებული სიმშვიდის ვანცდა.

თქვენ ამბობთ, რომ ქრისტეს სიტყვის და მაგალითის გარეშე ნებისმიერი ეთიკა მოკლებულია უცადობლად დამაჯერებლობას და სიღრმისეულ გამაბრუნებას? მაგრამ რატომ ართმეტი არარელიგი-

ურ ადამიანებს უფლებას, თავის ყოფიერებას დაუკავშირონ მიმტველებული ქრისტეს სახე? ბატონო კარდინალი, ჩვენი დისპუტის ინტერესების გულისთვის ერთი წამით დაუშვით, რომ ღმერთი არ არსებობს, რომ ადამიანს დღემდეწავა უაზრო შემთხვევითობის ძალით განნდა და სიკვდილის ტყვე; ამისთან, იმეცნებს თავის ვანწარულებას და ამიტომ ყველაზე საცოდავია არსებობა შორის (ნუ გამკიცხავთ ლეონარდოსეული ინტერაციის გამო). ასეთ მდგომარეობაში მყოფი ადამიანი იტებს ძალას, რომელიც მას; სიკვდილის მომლოდინეს, მზნოვანს მინიჭებს და ამ მიების პროექციაში აუცილებლად ხდება რელიგიური ცდილობა შეზნხს რაღაც მოიღველა, სახვეში და მრავალ ბრწინავალებზე, კომპარალებზე, გულისამარუებელ-მანუგეშებელ სახეს შორის, რომლის შეთიზგასაც ახერხებს, ადამიანი ქრისტეს სახესაც ქმნის - დგება შინაგანად ისეთი სახე დრო, როცა ადამიანი იძენს რელიგიურ, მორალურ და პოეტურ ძალას, რომელიც აუცილებელია ადვოკატოლო სიყვარულის, მტკრთა პატივის, სხვათა სხნისთვის სასიკვდილო თავგაქცევის ხატის შესაქმნელად... უცხოპლანეტელი რომ ვიყო, დეადამიწაზე შორეული ვალაქტიკებიდან მოსული და ასეთი მოიღლის შექმნის შემძლე პოპულაციამო მოხვედრილი, მე აღფრთოვანებულ მოვიხრიდი ქედს მისი თეთრონოზი ვანალობის წინაშე და მივიწერებ, რომ ამ პოპულაციამ, ასეთმა გზებამ და ამდენი უწინდერებით ვაითვირიდმა, თავისი ყველა შეცოლება გამოისყიდა იმით, რომ უნარი აღმოჩანდა ესურვა და ერწმუნა მის მიერ გამოგონილი სახის ნამდვილობა.

თუნდაც ქრისტეს მხოლოდ ამოღლებული ლეგენდის გმირად ჩავთვალოთ, თვით ის ფაქტი, რომ ასეული ლეგენდა შეთიზნეს და შეიფერეს ორგენა არსებებმა, რომლებმაც მტკიცედ არაფერი იციან, არანაკლებ იღუბლა და სასწაულებრივია, ვიდრე ღმერთის შეულის რეალური ხორცშესხმა. ამ ბუნებრივ, მიწიერ საიდუმლოს შუქლია მარად ადულებდეს და აკეთილშობილებდეს მათ გულებს, ვისაც არ წამს.

ამიტომ ვფიქრობ, რომ ბუნებრივი ეთიკის პრინციპები (თუ ეს ეთიკა ხიბრებისეული რელიგიურობით სულდამბოვლი) თანხვდება ტრანსცენდენტურის რწმენაზე დაფუძნებული ეთიკის პრინციპებს. შეუძლებელია არ ვაღიაროთ, რომ ბუნებრივი ეთიკური პრინციპები აღებუძვდა ჩვენს გულში ხსნის რაგამით არის ვათავალისწინებული...

თარგმანი მისაბე მასაძიმ

სტრილი

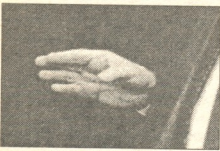

ღაიმი ზარკაივილი

ედუარდ შვევარდნაძის უკანასკნელი პარტიზანი

იყო დრო, როდესაც ის არ იყო - ამბობს არიანული ერესი ძე-ღმერთის მიმართ. ედუარდ შვევარდნაძის პიროვნება არაორდინალური მოვლენაა თუნდაც იმიტომ, რომ საქართველოში მხოლოდ ხანდაზმულ პენსიონერებს შეუძლიათ გაიხსენონ დრო, როდესაც ის არ იყო. მაგრამ ვის შეუძლია რინანსარმტყვევლის, რა სახელის შევა იგი ისტორიაში და რას იტყვის მასზე შთამომავლობა..

პატილი? ან? გორკოტი?

ყველა, ვისაც კი გააკვრით მაინც უცდია ედუარდ შვევარდნაძის პოლიტიკური პორტრეტის აღწერა, ვერ ცილდება ოთხ მახასიათებელს: ა) გამორჩეული დემოკრატი; ბ) ბრძენთაბრძენი გ) მათრონეტი და დ) ცინიკოსი მიზანთრობი, საკუთარი ძა-

ლაუფლების გარდა რომ არაფერი აინტერესებს. ზოგჯერ ხდება რამდენიმე მახასიათებლის გაერთიანება, მაგრამ მთლიანობაში ყოველთვის ეს ოთხი ვარაიანტი ფიგურირებს.

ინტერპრეტაციათა ამგვარი სიჭრელე, ერთი მიზეზდებით, უცნაურია, რადგან შვევარდნაძის პოლიტიკური პოპულარობა საკმაოდ ვარგადაა ცნობილი. ყველამ იცის, სად უშუშავია მას და როვის რას აკეთებდა, მაგრამ შვევარდნაძე არ არის ისტორიული პერსონაჟი. იგი მიმდინარე პროცესებში მოქმედებდა ფიგურადა და მის მიმართ დამოკიდებულება დიდწილად განსაზღვრულია ამა თუ იმ პოლიტიკური ტენდენციის, ანდა რაიმე კონკრეტული ფაქტის მიმართ დამოკიდებულებით. ვინც თვლის, რომ აღმოსავლეთ ევროპის დემოკრატიზაცია გორბაჩოვის გუნდის მიზანმიმართული პოლიტიკა იყო, ის შვევარდნაძეს ღამის ახალი ვერობის არქიტექტორად მიიჩნევს, ხოლო ის, ვინც ამ მოვლენას მთლიანად რევოლუციის ადმინისტრაციის დაშლად თვლის, რომელმაც აიძულა სსრკ უკან დაეხია, ბუნებრივია, შვევარდნაძის როლს ბერლინის კედლის დანგრევაში ან სტატისტიკის რანგში განიხილავს, ან საერთოდ არ ცნობს.

სხვანაირად რომ ვთქვათ, ჯერ ხდება მოვლენის ინტერპრეტაცია და შემდეგ ამ ინტერპრეტაციიდან გამომდინარე ადგენენ, რა კაცია შვევარდნაძე - კვილია, აგი თუ პორტეტი. ჯერ ხდება ისტორიული მოვლენის თავისებური კონსტრუირება და მერე ისაბტება პოლიტიკური პორტრეტი მზა კონსტრუქციის ინტერირისთვის. თუ კონკრეტული ფაქტები არ შეესაბამება ნარამოდენილ პორტრეტს, მით უარესი ფაქტები-სისთვის!

არადა ამ შემთხვევაში "ხატვის" ხელგონება საპირისპირო მიდგომაში მოიხიბვის: თუკი არის ერთადერთი ფაქტი მაინც, რომელიც ვერანაირად ვერ თავსდება მოცემულ იმიჯში, ეს ნიშნავს მხოლოდ ერთს: პორტრეტული ასლი არ შეესაბამება ორიგინალს. ამიტომაც, ედუარდ შვევარდნაძის დღემდე დახატული პორტრეტები სწორედ ორიგინალისგან დაშორებული ასლებია.

ასლი პირველი: დემოქრატი

დასავლეთში, კერძოდ ამერიკაში, საფრანგეთში და განსაკუთრებით გერმანიაში, შვევარდნაძე გაცილებით დღესეულად და მას გაცილებით მეტ პატივს სცემენ, ვიდრე საქართველოში. უფრო მეტიც: საქართველოში შვევარ-

ნაძეზე რას არ მოიხენ, მაგრამ მის დემოკრატიზაზე ყველაზე თავდაკლული შეგნტებრს იმეორად ლაპარაკობენ. ყველაზე საინტერესო ის არის, რომ ამგვარი დამოკიდებულება, როგორცერთი, ისე მეორე მხრიდან, სრულიად ბუნებრივია.

მხოლოდში შვევარდნაძეს იცნობენ როგორც ყოველი სსრკ-ს საგარეო საქმეთა მინისტრს, გორბაჩოვის პოლიტიკური გუნდის ერთ-ერთ ნაწყვეან წევრს, რომელმაც მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა აღმოსავლეთ ევროპის განთავისუფლებაში და ცივი ომის დამთავრების საქმეში. დასავლეთში ელემენტარულად არ აინტერესებთ, რა ედო გულში იმ დროს შვევარდნაძეს, რას ამბობდა და საბოლოო შედეგი რამდენად შეესაბამებოდა მის განზრახვულობებს.

ახლა, სხვა კუთხითაც შევხედოთ: დსო სერცეში რომელი ქვეყნის საგარეო პოლიტიკაა ყველაზე პროდასავლური? სად არის ყველაზე თავისუფალი მედია? სად არის ყველაზე მეტი არასამთავრობო ორგანიზაცია? რომელი ქვეყნის პარლამენტი ეღებულობს ყველაზე რეფორმისტულ კანონებს? რომელი ქვეყანა ასრულებს საერთაშორისო სავალდებულო ფონდის მოთხოვნებს ყველაზე დამჯერდე? პასუხი: არის ასეთი ქვეყანა, მას საქართველო შეკია. მერედა ვინაა საქართველოს პრეზიდენტი და ვინ განსაზღვრავს ქვეყნის პოლიტიკურ კურსს? ედუარდ შვევარდნაძე. მერე და აისხნება ყოველივე ზემოთქმული იმით, რომ შვევარდნაძე დემოკრატი? აისხნება. აბა, დიქტატორი რომ იქნას და აფტორიტარი მმართველი, დაუშვებდა ამას? რა თქმა უნდა, არა. მოდა, დემოკრატი ყოფილა. მორჩა და გათავდა!

როგორც ვთქვამ, ერთი კი არა, ბარე ათი მახასიათებელი მეტყველებს შვევარდნაძის დემოკრატიზაზე და რაც მთავარია, ამგვარი შეფასება სრულიად დამაკმაყოფილებლად ხსნის დასავლელი პოლიტიკოსებისთვის საქართველოში მიმდინარე პროცესებს. ყველა შეუსაბამობა შვევარდნაძე-დემოკრატიის იმიჯთან ინტერაგირებული იქნება, როგორც ტაქტიკური სვლა, იძულებითი კომპრომისი რეაქციულ ძალებთან.

სულ სხვა ხედვაა ჩვენთან. აქ ყველამ იცის, რომ საქართველოს რეგიონებში ადგილობრივი ადმინისტრაციის დიქტატორია გაფრთხილებული და მათი ნებართვის გარეშე ცაში ფრინველი ვერ გაიჭანანებს და მინაზე ჭიანჭველა. პრაქტიკულად ხელშეშუბულია პოლიცია. ადამიანების ცემა, წამება, ფულის

გამოაღვა საქართველოს პოლიციის ყოველდღიური პრაქტიკა. ასევე ჩვეულებრივი ამბავი არჩევნების დროს მოხსალეობრივ პოლიციისა და ადგილობრივი მმართველობის ორგანიზების არაკანონიერი ზემოქმედება. ეს ხდება ყველგან, საკმაოდ დაუფარავად და გამომწვევად კორუფციის და კლანების მძლავრობას ხომ საყოველთაო-ერთოფეხი ხსიათი აქვს. იმის თქმა, რომ ექ შევარდნამდე სულ არაფერ შუაშია, ისეთივე გაულებრყველობა იქნებოდა, როგორც ყველაფრის მისთვის დაბრალება.

ქართველი მკითხველის თვალში, აშხელა ადგილის დიომბა საკითხისთვის - რამდენად შეესაბამება დემოკრატიის იმიჯი შევარდნამეს - თითქმის მარაზმის ტოლფასია, რადგან უზნიშნული გამონაკლისის გარდა, არცერთი ქართველი, თვით ყველაზე ოროთოდოქსი ჰერისტიც არ თვლის მას დემოკრატიად. უცხოელებთან წვეულებებზე და ოფიციალურ მიღებებზე რას ლაპარაკობენ, ეს ერთი ამბავია, მაგრამ შინაურულ საუბრებში ცოტა ირინიულადაც კი აღიქვამენ უცხოელების ამ "მიამიტურ" თვალსაზრისს. ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, კაცი, რომელიც ოცდაათ წელზე მეტ ხანს კომკავშირისად და პარტიულ პოსტებზე შუშობოდა, შეუძლებელია თავისი შინაგანი ბუნებით დასავლელი ტრისი ლიბერალი იყოს. თუმცა, შევარდნამდისგან ამას არც არავინ მოიხიბოვს: დემოკრატიად რომ ჩაითვალოს, საქართველოში სულ სხვა პრეტენზიას უნდა აკმაყოფილებდე.

საგულისხმო მაგალითი: ხმაშიდლა არ უყვარიათ, მაგრამ ქართველი დემოკრატებში გულწრფელი აღფშოთება გამოინივს ინგლისის აფგუსტო პინოჩეტის დახატობებში. პინოჩეტის პიროვნების ცალსახად პოზიტივურად აღიქვამს ყველა, ვინც ეს საქართველოში სამოქალაქო საზოგადოებას წარმოადგენს, თითო-ორულა მარგინალ "ჰიპარიკოს" გარდა. რატომ? იმიტომ, რომ ამ კაცმა კომუნისტური საფრთხისგან დიანხს თავისი ქვეყანა (რას ნიშნავს კომუნისტების მართველობა, საქართველოში ნივინებდა კი არ იციან, საკუთარ ტყაზე აქვთ გამოცდილი), ჩამოიშავა ჩიკაგოს უნივერსიტეტიდან ახალგაზრდა ნიჭიერი ხალხი, ჩააბარა ქვეყანა და უფორა: თქვენ გაატარეთ ეკონომიკური რეფორმა და თუ ვინმე შეგარინადადგეოთ, ჩუბთან ექნება საქმე. ათ წელიწადში ჩილე დანერგული ქვეყნიდან აყვავებული ეკონომიკის ქვეყანად იქცა; პინოჩეტა თავისი გადადგმა და დემოკრატიის ფართო გზა მისცა. მეტრ რა უნდა ექნა? მოკლად, პინოჩეტს გააჩნდა კონკრეტული მიზანი, გააჩნდა კონკრეტული ნიშნები ამ მიზნის მისაღწევად, რომელმაც გააბართლა და თუ "გზადგვა" ერთი-ორი კაცი შუშოაკვდა, დიდი ამბავი!

პრინციპში, პინოჩეტმა გააკეთა ის, რასაც ქართველი დემოკრატები მოითხოვენ შევარდნამდისგან: რახან საქართველოში არ არსებობს ძლიერი სამოქალაქო საზოგადოება, არ არსებობს შესაკუთრება წინა მკავოვად ჩამოყალიბებული მენტალიტეტი, ძლიერია თანამედროვე ნოსტალიგია და მრავალი საბჭოთა დივოლუციური შტამები ჯერ კიდევ მოქმედებს, ქვეყნის ხელმძღვანელობა, თუ მას ნამდვილად სურს დემოკრატიზაციის განხორციელება, ყველაფერი უნდა გააკეთოს იმისთვის, რათა დაინაწურების საშუალება მისცეს ისეთ ხალხს, ვისთვისაც დემოკრატიის იდეალური მახლობელია და რომლებიც, პრეზიდენტის ძალხა და ავტორიტეტზე დაყრდნობით, მიზნშიმართულად წარმართავენ რეფორმისტულ პოლიტიკას. თუ ქვეყნის მმართველი არ ატარებს ამგვარ პოლიტიკას, მაშინ ნებისმიერი დემოკრატიული ნაბიჯი მისი შტრიდან აღქმული იქნება, როგორც იძულებითი, კონსერვატივიდან გამომდინარე გადაწყვეტილება და არა როგორც შინაგანი მრწამსით ნაკარნახევი აქტი.

მიუხედავად იმ, რაც დასავლელი აღიქმება შევარდნამდის დემოკრატიის დასტურად, საქართველოში ფსხვებმა, როგორც კონსერვატივმა; ხოლო რასაც დასავლელი დემოკრატ შევარდნამეს კონსერვატივად უთვლის, საქართველოში მისი არადემოკრატიის მაჩვენებლად მიიჩნევენ. ასეთ თუ ისე, შევარდნამ არც პირველ და არც მეორე შემთხვევაში არ შეეცაბებოდა დასავლური ყაიდის დემოკრატიის ტიპას.

სალი მიორა: პულაღი

შევარდნამის მხარდაჭერული საქართველომ ძნელია დაავსოფო რასალა საერთო ნიშნით ექ არიან შუბლმაგარი ექსონმეცლურშიკვიცი, ტპიორი საბჭოთა ინტელექტულები, ნაციონალისტებიც და ახალგაზრდა ლიბერალი ინტელექტულებიც. ყოველ მაიავან სრულიად განსხვავებული ლირეტივები გააჩნია და სრულიად სხვაგვარი წარმოდგენა აქვს ქვეყნის მოწყობაზე.

ამგვარი სურათიდან შლოლოდ ერთი დასკვნა გამომდინარეობს: შევარდნამ საქართველოში ტიპიური ქარიზმატიული ლიდერია. ამ ლაპარაკი არ არის მათზე, ვინც შევარდნამის მიმართ ლიბალურია სხვადასხვა კონსერვატიული მოსაზრების გამო, თმცა ასეთები საკმაოდ მეტრი არიან. ვსულისხმობთ შლოლოდ შეგნერულად მხარდაჭერებს. მათი გამაინათებელი ფაქტორია არს რწმენა იმისა, რომ შევარდნამდე ბრძენია, "დიდი კაცია" და მან იცის, რა უნდა აკეთოს.

ქარიზმატიულობა, როგორც ცნობილია, კრტიკას არ ექვემდებარება. არის ასეთი ანგელოტი - კუმწედე მცხოვრებმა ველურებმა მანველს კონსერვატიული, რომელიც შლოლოდ ორი პუნქტისგან შედგებოდა: 1) ბუღალი ყოველივის მართალია; 2) იმ შემთხვევაში, თუ ვინმე არ ეთანხმება 1-ლ პუნქტს, მოქმედებს პუნქტი 1-ლი. ახლა, შევადართ ამ ანგელოტი შევარდნამის მომხრე ერთი ქართველი პოეტისგან გამონათქვამი: "რედესაც მე შევარდნამეს არ ვეთანხმები, მაინც ისაა მართალი (sic!)", და ყველაფერი ნათელი გახდება. პიროვნების კონკრეტულ ქმედებებს არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს, ქარიზმატიული ლიდერის ნებისმიერი ქმედება წინანსარია ქარიზმატიულობა.

ანალოგიური ვითარება ამ შემთხვევაშიც. შევარდნამის თავყინმეცლები სრულიად სტრიულიად ამტკიცებენ, რომ როცა საქართველოს მომავალი პრეზიდენტი ცეკას პირველი მდივანი იყო, მას უფვე ჩაიჭირებული ჰქონდა სსრკ-ს დამოდა და ისიც წინანსარ იცოდა, რა ადგილს დაიჭირდა დამოუკიდებელი საქართველო შლოლოდი პოლიტიკაში. რამიე ლოკავა და ხელშესახები არეულებები ექ არ არის და არც შეიძლება იყოს. 70-იან წლებში არათუ ცეკას მდივანს, ყველაზე რადიკალ ქართველ დისიდენტსაც კი არ გააჩნდა ჩამოყალიბებული კონცეპტუალური ხედვა იმასზე, თუ როგორ განვითარდება საქართველო დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ. საქართველოს დამოუკიდებლობა უფორ ლამაზ იცნებდა აღიქმებოდა, ვიდრე რეალურად მიღწევდა მიზნად. მაგრამ დასკვნისია აღიარო ეს და ყოვლისმომცნე ბუღალის სტერიოტიპი მყისვე დაინერგა, რაც ალალი შეესაბამისთვის კატასტროფის ტოლფასია. მართლაც, თუ დავსუშობთ, რომ შევარდნამის გულწრფელად ექსპანდირება საბჭოთა სისტემას და მისი საქმინობა ამ სისტემის (ანუ ანტიკაპრულ) ინტერესებს შესაბამებოდა, მაშინ გამოიღის, რომ იგი რაღაც ცუდს აკეთებდა და თან არ იცოდა, რომ საბჭოთა კავშირს დიდი დღეც არ ეწერა. ბუღლამა კი არ შეიძლება რამე არ იცოდეს, მით უმეტეს, ამ აცოდინის გამო კიდევ რაღაც ცუდს აკეთებდა.

შევარდნამის აღქმას ქარიზმატიული ლიდერად გარკვეული საფუძველც გააჩნია: იგი ერთადერთი ქართველი პოლიტიკოსია, რომელმაც შლოლოდში იცნობენ და პატივს სცემენ. გარდა ამისა, შევარდნამე მართლაც არაორმინარული პიროვნებაა. მის გამჭვირობობას, ორგანიზატორულ ნიჭს, ლავირების უნარს და პოლიტიკურ ალლის მტრებზეც ვერ უარყოფენ.

სამართლიანობა მოითხოვს აღინიშნოს, რომ შევარდნამე ქარიზმატიული ლიდერია უფორ მის მხარდაჭერაში აღქმით, ვიდრე საქართველობის სტილით. მას არ აქვია ისტორიული, აღმზენები გამოსვლები, არ ძერხავს მტრის ხალხს და არ მიიჩნევს ყველა პრობლემის ინსპირატორად

მიითურ ბნელ ძალებს, როგორც ამას მისი წინამორბედი პრეზიდენტი, ზვიად გამსახურდია აკეთებდა. იგი არასოდეს აბეღირებს "ხალხის ნებასთან" სახელისუფლო სტრუქტურების გვერდის ავლით, არ ერევა უჭეზად მთავრობისა და პარლამენტის საქმიანობაში - მიწისქვეშა და პარლამენტის ხელმძღვანელობას საკმარ და მოკლებულია საკუთარი უფლებამოსილებითა ფარგლებში. ასე, რომ შევარდნამქს, რასაკვირველია, გარკვეული ქარიზმა გააჩნია, მაგრამ მთლიანობაში იგი არანაირად არ შეესაბამება ქარიზმატიული ლიდერის ტიპს.

ასლი მისამ: მარიონეტი

კიდევ ერთი გავრცელებული სტერეოტიპი, რომელიც შეიძლება გაბატონებულ თვალსაზრისად ჩაითვალოს საკმაოდ ჭრილი შუამდგომლობის ანტიშეგარდნა-ძისტია შორის. მათი სწავლით ფრანზა: "შეგარდნაზე აკეთებს იმას, რასაც უბრძანებენ" პრორუსულ-კონსერვატიული ოპოზიციის აზრით ეს მბრძანებელი აშშ და მასობრივ არიან, ზოგიერთი ნაციონალისტური დაჯგუფების აზრით - მბრძანებელი ისევე და ისევე რუსეთია, ზვიად გამსახურდისა მომხრეების უმრავლესობა კი საქართველოს პრეზიდენტს თან რუსეთის იმპერიის, თან დასავლელი მასობრივ მარიონეტად მიიჩნევენ. არსებითად, შეგარდნა-მარიონეტი, ესაა შეგარდნა-ბეღლადის სარკველი ანარქული. შეგარდნაზე ბეღლადია მათთვის, ვისაც იგი ძალიან უყვარს და მარიონეტია იმათთვის, ვისაც იგი ძულს. სიძულელი კი, ისევე როგორც სიყვარული - ბრძაა. ამოსავალი წერტილი ორივე შემთხვევაში იდენტურია: ემოცია, რომელიც წინააღმდეგ განსაზღვრავს ყველაფერს. თუკი შევისტები ბეღლადის უცხოელობის თეზისიდან გამომდინარე შეგარდნა-მარიონეტურ პერიოდშიც მისი ფარული დიდხვედრის "კვლას" ეძიებენ და შპოვებენ, ანტიშეგარდნა-მარიონეტის ყველა ნარმატივულ ნაბიჯს იმით ხსნიან, რომ მას ბრძენი და ვერაგი ინსტრუქტორები აყვას.

ამგვარი თვალსაზრისი ისევე არ ეყვმდებარება კრიტიკას, როგორც ქარიზმატიული ბეღლადის ხატი. რაც არ უნდა მაკავსო შეგარდნაზე, ყველაფერზე შეიძლება თქვა, რომ მისი ეს უბრძანებს (ენ უბრძანა, არა აქვს მნიშვნელობა). მაგალითად, შეგარდნაზე განაცხადა, რომ 2005 წელს საქართველო დააყენებს ნატოში შესვლის საკითხს. ოთოლოგიკი ანტიშეგარდნა-მარიონეტი აუცილებლად გეტყვით, რომ ეს მოლოდინი ამაუფლავია და საქართველოს პრეზიდენტს მოსკოვიდან უბრძანებს ამგვარი რამის თქმა, რაც არ უნდა მაკავსო შეგარდნაზე ამერიკის დაკვეთის ასრულებს და ახლა იანუკივი დამოიბუნენ საქართველოს. დამოკიდებული თვალსაზრისის არსებობა ყველა შემთხვევაში გამოირჩევა.

ამგვარი ხედე მარტო სიძულელი შეგარდნა-მარიონეტის ფანტაზია კი არ არის, არამედ ასევე ეყვარება გარკვეულ ფაქტობრივ მონაცემებს. სანამ დამოკიდებული საქართველოს პრეზიდენტი გახდებოდა, შეგარდნაზე ყოველთვის დამოკიდებული ფიგურა იყო და ზემოთაში "შევის" მოითხოვებს მუდამ "შუთინაზე" ასრულდება. დღესაც, მისი დამოკიდებულება საეკონომიკური ფონდის მოთხოვნებთან საკმაოდ ჩამოშავს ქვემდგომი-ზემდგომის ძველიონკლასურულ ურთიერთობებს. გარდა ამისა, ბოლო ან წლიწინამდე, შეგარდნაზე ხშირად აკეთებდა ურთიერთსაპირისპირო შინაარსის განცხადებებს, ცვლიდა შეფასებებს, იშორებდა მომხრეებს და იახლოვებდა მოწინააღმდეგეებს. რა თქმა უნდა, ყოველთვის ეს შესაძლოა გარკვეული ტაქტიკური მოსაზრებებით აიხსნას, მაგრამ ანტიშეგარდნა-მარიონეტის შეხედულებასაც გარკვეულწილად ეკება.

თუმცა, როგორც ზემოთ ვთქვი, ამას არა აქვს არსებითი მნიშვნელობა. როცა ემოციები ქუხს, განიება დადუმებულია.

ასლი მითხმა: მიზანმიმართული

ეს თვალსაზრისი ყველაზე მეტად გავრცელებულია მათ შორის, ვინც თავს არც შევისტების და არც ანტიშეგარდნა-მარიონეტის ბანაკს არ მიაკუთრებს. "შეგარდნაზე ვხებები კილია ყველაფერი საკუთარი ძალაუფლების გარდა" - ამბობენ ისინი, - " მთავარია ძალაუფლებების ფლობა და გინდა კომუნისტი გახდებო, გინდა ანტიკომუნისტი."

ბრალდება კონსერვატიურობაში თავისებური გამოხიზლია ქართველი ლიბერალების იმ მოლოდინისა, რაზეც ვფიქრობ. უკვე ვილაპარაკეთ და რასაც პრობოზითა შეგარდნა უწოდებდა "დაკვეთა პინოჩეტზე" ამ თეზისის მომხრეები ყურდნიან ერთი გენერალურ გარუმტრებს - შეგარდნაზე იმეცნება პინოჩეტითი, ანუ, იგი არ ანარმოებს მკვეთრად და მიზანმიმართულ, კონცენტრირებულ პოლიტიკას. ის არ ცდილობს რეალობის ტრანსფორმაციას, არამედ თვითდენივე შკავს მიშეგებულ პროცესებში და რეაგირებს მხოლოდ იმაზე, რაც უშუალოდ უქმნის პრობლემებს მისი ძალაუფლების განმარცხლებას. შეგარდნა-მარიონეტის იდეალები არაფერია, კონსერვატიურობა - ყველაფერი.

ამგვარი ხედე გერ წინააღმდეგობას ხსნის შეგარდნა-მარიონეტური ბოგარდნიდან: გასაგებია ხედეა მისი სწრაფი ტრანსფორმაცია მოწინავე კვას მდინედან პროდასავლური ორიენტაციის საქართველოს პრეზიდენტად, ადგილად აიხსნება შეგარდნა-მარიონეტის ურთიერთგამომრიცხავი განცხადებები და გარემოცვის ცვლა, ასევე აიხსნება მისი პასიურობა ძლიერი სამხედრო ძალის ფორმირებასა და ორიენტაცია პოლიციის გადმოკრებაზე - პოლიცია ხომ თავისი არსით პოლიტიკურია, ყოველთვის ემორჩილება ხელისუფლებას და არმისი განსაზღვრებით არ უნდება მოვლენათა წარმოართვის ამბიჯია (ანუ, არ შეიძლება გადატრიალების პოტენციური საფრთხე); ამ კონტექსტში ლოკალური დედება ის ტრანსფორმაცია, რომ შეგარდნა-მარიონეტში მუდამ ყოფილი მთავრობისპირებულ დაჯგუფებები არიან და ყოველი მათგანი ამაოდ ცდილობს გაბატონებული მდგომარეობის მოშოვებას - საქართველოს რომელიმე დაჯგუფი მომხალაურებს, რომ შეგარდნაზე მას მაშინვე "ჩახვს" და კვლავ აღადგინს ბალანსს.

მოკლედ, ეს ასლი თუ უჭუტად არ შეესაბამება, თითქოს ყველაზე ახლოს მინცაა ორიგინალთან, მაგრამ აქ არ არის გათვალისწინებული რამდენიმე, ფრიად მნიშვნელოვანი მომენტი, რომლებსაც აშკარად არ დედება წარმოდგენილ სექმაში.

გერ ერთი, არ შეესაბამება რეალობას მტკიცება, თითქოს საქართველოს პრეზიდენტი არ ანარმოებს მიზანმიმართულ პოლიტიკას. რაც შეგარდნაზე საქართველოში დაბრუნდა. პირიქით, სწორედ მისი ინიციატივით დაიხსნა პრიორიტეტად საქართველოსთვის ევრო-აზიური სატრანზიტო დერეფნის ფუნქცია. შეგარდნაზე დიდი ძალისხმევა გაიკო, რათა რეალურად განხორციელებულიყო საქართველოში გამავალი ტრანსპაკვისის ნავთობადენისა და ტრანსპაკვის პროექტები. შეიძლება თამამად ითქვას, რომ დასავლური ორიენტაცია და ევროსტრუქტურებში ინტეგრაცია იყო ის სტრატეგიული ხაზი, რომელიც შეგარდნა-მარიონეტის ხელმძღვანელობით ხორციელებებოდა საქართველოში. ამის უარყოფა პრაქტიკულად შეუძლებელია და ძალიან თავდასავლული ანტიშეგარდნა-მარიონეტი უნდა იყო, აქ რაღაც ბინძური ჩანაფერი რომ "აღმოჩინო."

რაც შეეხება შეგარდნა-მარიონეტის მოსკოვის ერთგულობის ცეკას მდინის გარდასახებას პროდასავლურ ორიენტაციის პოლიტიკოსად, უნდა ითქვას, რომ სწრაფი ადაპტირება შეცვლილ რეალობასთან ლამის ქართველი ეროვნული თვისებაა. ქართველები უმტკიცებელია, დიდი მენტალური კატალიზატორის გარეშე გეგუბენ პრაქტიკულად ნებისმიერ სოციალ-ეკონომიკურ და პოლიტიკურ სისტემას, ისე, რომ

იმადროულად ახერხებენ თვითყოფილობის შენარჩუნებას. ნებისმიერი გაბატონებული ტენდენცია, თუნდაც იგი გარედან იცოს იძულებით თავსომხვეული, თითქმის უპირატყოდ მიიღება, როგორც ობიექტური მოცემულობა. ამ გაბეჭობი წინ აღდგე გაბატონებულ ტენდენციას, იგივეა, რაც ერთპიროლი დღისა და ღამის მონაცვლეობას. თუ დაღამად, ყვითლი იწებო, იჩალონი და იზრუნე განათებაზე, ხს, ვინც ვატიუნებს ელოდება და პრინციპულად არ სურს ღამის პირობებში ცხოვრება, სრულიად დამახსურებულად იჩაგრება, ხოლო ვინც საკუთრივ ღამის გაუქმებას ღამის, უბრალოდ გიყთა.

ასეთია ქართული ეროვნული სტრატეგიკის ერთ-ერთი ყველაზე დამახასიათებელი თვისება. ამ თემაზე ვრცელი ისტორიულ-კულტურული წინადაცვლები ადგილი აქ არ არის, ამიტომ მხოლოდ თითო-ორივეა თვალსაჩინო მაგალითით შემოვიფარგლები: თუკი თავის დროზე საქართველოში არ იყო დიდდად პოპულარული დიპლომატიკა, ხოლო ერთ სულ მოსახლეზე კომპარტიის წევრია ოდენობით ქართველები აშკარა ლიდერები იყვნენ, დღეს საქართველო ერთადერთი ქვეყანაა პოსტსაბჭოთა სივრცეში, სადაც კომუნისტური პარტია არანაირ ანგარიშსახანვე ძალას არ წარმოადგენს; ქართველები ყველაზე კარგად იყვნენ მორგებული საბჭოთა წყობას და ცხოვრების დონით ყველა მოკავშირე რესპუბლიკას უსწრებდნენ, დღეს კი საქართველო ყველაზე პროდასავლური და დემოკრატიული სახელმწიფოა ახალ დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა შორის. აქ გადამაკლასია ბალტიის ქვეყნები, მაგრამ ბალტიისპირალები არასდროს აღიქვამდნენ საბჭოთა სისტემას თავისად. იქ მასიურ დონეზე დომინირება ანტი-საბჭოთა და ანტირუსული განწყობა - ქუჩაში გამბეულს რომ რუსულად დალაპარაკებოდა, მისა არ გაგებოდა.

ახლა თუ ეს, შევარდნაძის ფერისცვლება არანაირად არ შეიძლება ჩაითვალოს რაიმე განსაკუთრებულ მოვლად და საქართველოს პირობებში. მსგავსი ტრანსფორმაცია ასევე იოლად გადაიტანა ათასობით ნომენკლატურისტმა თუ არანომენკლატურისტმა.

შეიერ მიწვევებითაა მომზადებული: ბრალდებით ბალანსირებით მანიპულირებით უფრო მეტია არა იმიტომ, რომ შევარდნაძე ამას არ აკეთებს, არამედ იმიტომ რომ ამის კეთება სახელმწიფოს მეთაურისთვის სრულიად ბუნებრივია. პოლიტიკურ ძალთა შორის ბალანსირება პოპულარობის ტექნოლოგიის უცილობელი ატრიბუტია, რომელსაც მიმართავდა და დღესაც მიმართავს ყველა გიონური მმართველი. რასაკვირველია, აქ შეიძლება საკამათო იყოს, თუ რამდენად გამართლებულია ამგვარი ტაქტიკა რომელიმე კერძო შემთხვევაში, მაგრამ თავად პრინციპის უარყოფა და მისი კონინუიტურამდე დაყვანა სწორი არ არის. არ არსებობს ამქვეყნად ხელისუფალი, რომელიც არ ზრუნავდეს საკუთარი ძალაუფლების გამტკიცებაზე და ამ მიზნით არ ცდილობდეს გაუფრთხილი ძალების დაბალნობაში.

და კიდევ ერთი: ქართულ საზოგადოებაში ადრეც იყო და დღესაც შეიგრძობა მოთხოვნილება ზნობრივ გმირზე. ამ სულისკვეთებით საქართველოში თითბები აღიზარდნენ და ზნობრივი გმირის ხატე უშუალოდ იყო ასოცირებული საქართველოს დამოუკიდებლობასთან. როგორც შევარდნაძეს უპრინციპო კონინუიტურისტობაში ადანაშაულებენ, აქ ღამის ავტობიოგრაფი დიპლომატიკა, რომ "ის არ არის კი კაცი", ანუ, არ შესაძლებელია ზნობრივი გმირის იდეალს. შევარდნაძე მართლაც არ არის ზნობრივი გმირი, ის პოლიტიკოსია. ზნობრივი გმირობა არის ერთგვიანად აქტი, პოლიტიკა კი, როგორც ცნობილია, კომპრომისების ხელოვნება.

დასკვნის სახით კი ერთი რამ შეიძლება ითქვას: შევარდნაძე მართლაც ძლიერ ანგარიშს უწევს კონინუიტურას, უკიდურესად ფრთხილი პოლიტიკოსია და არ ჩვევია შევარდნაძის ნაბიჯებს გადადგმა, მაგრამ მისი საქმიანობის მთლიანად კონინუიტურაზე დაყვანა მართებული არ იქნება. ერთი კონკრეტული მახასიათებლის ანსოლუტურობით მთლიანობის აღწერა ყოველთვის დამახსოვებელ სურათს მოგვცემს. ასე, რომ ეს ასლიც ისევე დამორებულია ორიგინალს, როგორც სხვა დანარჩენი.

დაპარბული შტრისხასი ძივაპში

მინც, ვინ არის შევარდნაძე: დემოკრატი, მარიონეტი, კონინუიტურისტი მიზანთრობი თუ Pater Patrie? და თუ არცერთი მათგანი არ არის, მაშინ რა არის? რომელი შტრისხა გამოგვჩინა შევარდნაძის პოლიტიკური პორტრეტისთვის?

თუკი შევეცდებით ვიყოთ მაქსიმალურად ობიექტურები, თუკი შევარდნაძის პიროვნებას წინასწარ გაშვავებულ წარჩობებში არ ჩაესვათ და დაეკუთვნებთ შემდეგ წინაპირობას: წარმოადგენილი პორტრეტი ლოგიკურად უნდა ხსნიდეს შევარდნაძის პოლიტიკური მიოგრაფიის უკლებლივ ყველა ფაქტს და არ შეიცავდეს "შევირალა" წინააღმდეგობებს, იძულებული ვიქნებით ვაღიაროთ, რომ ასეთი პორტრეტი

ტის დახატვა შეუძლებელია. იგი ვერ "ტყუა" ვერცერთ სტეპად. მას ვერ მივაკრებთ იარსებას, რომელიც მარტო და ცალსახად ნათელიყოფს ყველაფერს.

საერთოდ, ნებისმიერი პოლიტიკური მოვლენის დასრულებული პორტრეტი რომ დიხატოს, აუცილებელია ერთი შტრისხი - ესაა სიკვდილი, თუ რასაკვირველია, ეს პიროვნება სიცოცხლეშივე არ იქცევა პოლიტიკურ ლეზად. მოქმედი პოლიტიკოსი, რომელიც ვერ კიდევ ახდენს მნიშვნელოვან ზეგავლენას მიმდინარე პროცესებზე, იშვიათადაა ბოლომდე გაშიფრული.

ახალგაზრდა ქართველი პოეტი სოსო ვულაშვილი რომ მოულოდნელად გარდაცვლილიყო ახლგაზრდულ ასაკში, ის ვერ მოასწრებდა იოსებ სტალინად გადახდას და მხოლოდ ქართული ლიტერატურის ისტორიას თუ შემორჩებოდა, როგორც რამდენიმე საბავსო ლექსის ავტორი, რევოლუციური საქმიანობის რომ შექნინა.

ფედორ შევარდნაძე ცოცხალი, მოქმედი პოლიტიკოსია. თავს კარგად გერწმობს და ჯანმრთელობას არ უჩივის. ღმერთმა კიდევ დიდხანს აპყროს კარგად, მაგრამ თუ პიოტრეტურად წარმოვიდგინო მის ბიოგრაფიას დასრულებულად, ბოლო 15-20 წლის მანძილზე მისი, როგორც ისტორიული პერსონაჟის შეფასება, რამდენჯერმე შეიძლებოდა ყოფილიყო ერთმანეთისგან რადიკალურად განსხვავებული. ზემოთ წარმოადგენილი ასლებიის თავსებებურება ის გახლავთ, რომ გარკვეულნიდნენ ყველა მართალია და საბოლოოდ ყველა ცდებდა. დასრულებული ბიოგრაფიის შემთხვევაში კი ყველა შეიძლებოდა მართალი ყოფილიყო და ყველა შემედარყო. გააჩნია ბიოგრაფიის დასრულების თარიღი.

ფედორ შევარდნაძის ცხოვრება რომ დასრულებულიყო ვთქვათ 1972 წელს, ის ქართველი ხალხის მესხბერებში დარჩებოდა, როგორც პატიოსანი, რომანტიკოსი კომუნისტი, რომელიც გულწრფელად ცდილობდა დაეძლია დაფუძნებული: აღმოეფხვრა კორუფცია საბჭოთა სისტემის პირობებში.

1983 წელს, როგვაც საქართველოში კორუმპირებული ზეობამ და ადგილობრივი ხელისუფლების მოსკოვისადმი მიღიქვნილობამ ყოველგვარ ზეგარს გადააჭარბა, შევარდნაძის პიროვნება ცალსახად შეფასდებოდა, როგორც უპრინციპო მარიონეტი და კარიერისტი ცკვას მდივანი.

1990 წელს მასზე ტყიდონენ, რომ შევარდნაძე დიდხანს ელოდა შესავფერის მომენტს და რაცეა მიერ შესაძლებლობა, რეალურად დაინყო საბჭოთა კავშირისთვის ძირის გამოთხრა, მაგრამ არ დასცალდა. მოკლედ, ეს შევარდნაძეს მოხსენებდნენ როგორც პროგრესულ ნომენკლატურშიკს, რომელსაც არ დასცალდა გეგმების განხორ-

ცივლება.

1992 წელს, სამხედრო გადატრიალების შემდეგ სამ-
შობლოში დაბრუნებულ შვედრდნაძის პირველი ნაპოვნე-
ბი „შეფასებული იქნებოდა, როგორც დიდი იმედების
ტრაგიკული მსხვერვა: „როგორც იქნა გვეყრისა დიდი კა-
ცი“ - იტყვინდნ დანაშაულები, - „ჯერ ვერპოხის მოაგვარა
საქმეები, ახლა ჩვენთან დაბრუნდა და მთელი მხოლოდ
მზად იყო დაგესმარებოდა, მაგრამ ბემა გვიპოხისო.“

1994 წელს, აფხაზეთში დამარცხების, ტენჯენე შესლისა
და რუსეთისადმი მნიშვნელოვანი დაიმოხების გამო, მას
უძველესად სამშობლოს მოღალატის იარაღის მიაკრავდნენ.

1995 წლის აგვისტოს ტრაქტი რომ ნარმატებით გან-
ხორციელებულიყო და საქართველოში ახალი ძალით ეფეთ-
ქა ქალის, საზოგადოება შვედრდნაძეს დაასასიათებდა,
როგორც ხელმოცარულ პოლიტიკოსს, რომელსაც, შესაძლო
ქვეყნისთვის კარგი უნდოდა, მაგრამ ვერ გათავადა და თვი-
თონ გაება საუბრო ხლართებში. ახია მამაზე!

1998 წლის თებერვალის ტრაქტის ნარმატების შემთხვე-
ვაში კი შვედრდნაძის პიროვნება ცალსახად დადებითად იქ-
ნებოდა შეფასებული და ლამის ერთივე გმირად შეგირავებ-
ოდა. როგორც იქნა, კაცმა წესრიგი დაიმარა, ძველს ქვე-
ყანას დაამტავას, ნავთობსადები ააშუშავა და ვერსაბჭოში
შეიყვანა სახელმწიფო. ამას აპატიებდნ რუსები?

7 პიპორტრეტი სიკვდილის შემთხვევაში შვედრდნაძის პი-
როვნების შეფასება 7-ჯერ შეიცვლებოდა. რასაკვირვლია,
ყველა შემთხვევაში იქნებოდა დაამტავებული აზრი, მაგრამ
ეს იქნებოდა ის გამონაკლისი, რომელიც წესს ადასტურებს.
რაც მთავარია, ყველა ზემოთ განხილულ ვარიანტში
ნარმატდენილი თითოეული შეფასება მილიანად და
ლტერატურად ახსნიდა მანამდე მომხდარ ყველა ფაქტს.
განსაზღვრულ პირობებში შვედრდნაძე თავისუფლად შეიძ-
ლებოდა ყოფილიყო როგორც ერთიველი გმირი, ისე, უპი-
რინციპო კარიერისტი, როგორც მარიონეტი, ისე ძლიერი და
გონიერი ხელისუფალი, როგორც ხელმოცარული, ისე ნარ-
მატებული პოლიტიკოსი.

შვედრდნაძეს.
გარდა ამისა, შეგვიძლია ვილაპარაკოთ გარკვეულ პი-
როვნულ თვისებებზეც. შვედრდნაძე ყოველთვის გამოირჩეო-
და და დღესაც გამოირჩევა უპირობო სიწინაღობით და
აუქმარებლობით. მას არ განაჩინა მყარი დოქტრინალური შე-
ხედვლებები, სხვანაირად რომ ვთქვათ, იგი არ არის რაიმე
იდეაზე გადავებული ადამიანი. შვედრდნაძე პრაგმატიკოსია.
იგი არასოდეს ცურავს დინების სანაპირადადებოდა. ის
მომს დაამკვიდროს გაბატონებული ტენჯენციის სანაპირა-
დებო რეალობა, არამედ ყოველთვის ცდილობს მაქსიმალ-
ური სარგებელი მიიღოს უკვე არსებული რეალობიდან. ისიც
სათქმელია, რომ შვედრდნაძეს ძალიან კარგი ინტუიცია და
პოლიტიკური ალირი აქვს, რაც არავინებულ დაუმტკიცებია.

დღეს შვედრდნაძე დამოუკიდებელი საქართველოს პრეზი-
დენტი. ამ შემთხვევაში მისი კომუნისტურ-ცესისტური ნარ-
სული ბეგის არაფერი ნიშნავს. იგი რომ პოლიტიკური ან
რუსული იმპერიულ-სახელმწიფოებრივი იდეალების ერთ-
ელი ყოფილიყო, ამ გენადი ზოგნანის გვერდით აღმოჩნდ-
ებოდა, ამ გონიანების მსგავსად ნარსულის ლანდად დარჩე-
ბოდა. დღეს შვედრდნაძის მთავარი მიზანია ქართული სა-
ხელმწიფოს ინტეგრირება ევროატლანტურ სივრცეში, რამ-
დენდაც ეს არის ქართული სახელმწიფოებრიობისა და ქარ-
თული საზოგადოების კეთილდღეობის ერთგვარი გარანტია.
შვედრდნაძის პირადი პოლიტიკური მომავალი პირდაპირაა
დამოკიდებული ამ სტრატეგიის ნარმატებაზე. უკან დასახე-
ვი გზა მას არა აქვს. ხუთი-ექვსი წლის წინ რუსეთში გარ-
კვეული ნრეგისტრის შვედრდნაძე ჯერ კიდევ შეიძლებოდა
მისაღები ფიგურა ყოფილიყო, თუკი იგი ურას იტყოდა და-
საყურე ორიენტაციაზე. დღეს კი მან უკვე გადალახა რუ-
ბიკონი. არჩევანი გაკეთებულია.

რაც შეეხება იმას, თუ რა სახელით შევა შვედრდნაძე სა-
ბოლოად ისტორიაში, როგორც იქნება მისი დასაბუთებული
პორტრეტი, ეს მილიანად დამოკიდებულია იმაზე, თუ რაო-
დენ ნარმატებით შეძლებს იგი ზემოთ ნახსენებ სტრატეგიის
გამხორციელებას. შვედრდნაძეზე ზნორად ამბობენ, რომ იგი
ძალიან ძლიერია ტაქტიკაში, მაგრამ არა აქვს სტრატეგიუ-
ლი ხედვა. არადა საქმე უფრო პიროქითაა: შვედრდნაძის აქვს
მკაფიო და მიზანდასახული სტრატეგია. საკამათო შეიძლე-
ბის სწორედ ის, თუ რამდენად შეესაბამება მისი ესა თუ
ის ტაქტიკური ნაბიჯი სტრატეგიულ მიზნებს.

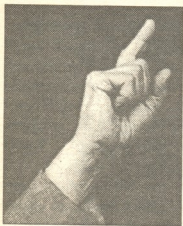
და 2000 წლის 9 აპრილის არჩევნები, სადაც შვედრდნა-
ძეს პრაქტიკულად არა შუავს ალტერნატივა, მისთვის შემწე-
იტების მომენტის ტოლფასი იქნება. სადელიდო შექმნილი
სიტუაცია მოითხოვს გაცლილებით უფრო მკვეთრი რეფორ-
მისტული პოლიტიკის გატარებას, ვიდრე აქამდე. საკამათად
ძნელი და მტკივნეული ნაბიჯების გადადგმას. სხვანაირად
საქართველოში შექმნილი ეკონომიკური კრიზისის, ყოვლის-
მომცველი კორუფციისა და სოციალური გაჭირვების დაძლე-
ვა შეუძლებელი იქნება, ისევე როგორც სტატუს ქეის შე-
ნარჩუნება. დამკარგობა ამ გაუარესდება, ამ გაუმჯობესდ-
ება. თუკი შვედრდნაძე შეძლებს ამ პრობლემების გადაჭრას -
საბოლოად გაიმარჯვებს, ხოლო თუ ვერ შეძლებს, ეს იქნე-
ბა მისი საბოლოო მარცხი.

როგორც ვთქვით, ისე მყოფი შემთხვევაში, მისი პორტრეტი
საბოლოო, მთავარ შტრიბს შეიძნის და ეს იქნება უკვე დას-
რულებული პორტრეტი, რომელსაც ვამთავსავა ვეღარ შეც-
ვლის. XX საუკუნის საქართველოს ყველაზე გამოჩენილი პი-
როვნების სრული შეფასებითი პორტრეტის დასახებ დღეს
პრინციპულად შეუძლებელია, მაგრამ ის აუცილებლად დაი-
ხატება XXI საუკუნის პირველ ხუთწლეულში. და როგორი
იქნება ეს საბოლოო შეფასება, როგორ მოხსენიდება მისი სა-
ხელი ისტორიაში და რას იტყვის მასზე შთამომავლები, ეს
მხოლოდ და მხოლოდ თვით შვედრდნაძეზე დამოკიდებული.
და ეს იქნება მისი უკანასკნელი, საბოლოო არჩე-
ვანი.

ჭეშმარიტების მომხიბვლი

ახლა დაფიქრეთ კარნიანალური
შეკითხვა: რა გამოდის აქედან? ის,
რომ შვედრდნაძეზე საერთოდ არ-
ადრის თქმას აზრი არა აქვს, სა-
ნამ ცოცხალია? რა თქმა უნდა
არა. რაღაც შეიძლება ახლაც
ითქვას.

შვედრდნაძის ცვალებადი შეფასე-
ბების მოიხსენიება, დღესდღე შე-
დრდნაძის პოლიტიკური ბიოგრა-
ფია იძლევა იმის საშუალებას,

რომ მისი პორტრეტი რამდენიმე უფვეელი შტრიბით შევს-
სით. ცხადია, რომ შვედრდნაძე მნიშვნელოვანი ფიგურაა სა-
ქართველოს ისტორიაში. მის პიროვნებასთან ასოცირებულია
უნიშვნელოვანესი, არა მარტო საქართველოს ის თუდაც
რუსეთის მასშტაბით, არამედ მსოფლიო რანგის მოვლენები -
სსრკს რღვევა, ახალი დამოუკიდებელი სახელმწიფოების
მშენებლობა, პოლიტიკურ ძალია გადაგუფუება მსოფლიო-
ში. ასევე, შეუძლებელია არ აღიარო ისიც, რომ შვედრდნა-
ძე არაორდინალური პიროვნება და პოლიტიკოსია. როგორც
არ უნდა დასტურდოს მან თავისი ცხოვრება და მოღვაწეო-
ბა, უკვე ყოველგვარი გადაჭარბების გარეშე შეიძლება ითქ-
ვას, რომ XX საუკუნის საქართველოს მასზე გამოჩენილი და
ცნობილი პიროვნება არა შუავს. თუ სტალინს არ ჩავთვლით,
რომელიც, რა თქმა უნდა, ქართველი პოლიტიკოსი არ არ-
ის, არამედ ქართული ნარმომავლობის რუსი პოლიტიკოსია,
საქართველოში განვითარებულ მოვლენებზე არცერთ პოლი-
ტიკურ მოღვაწეს არ მოუხდენია ისეთი ზეგავლენა, როგორც

პასილ გელაფერიძე

II ნლის ნინ II აპრილს, ალბათ, ღამით, ჩემთვის ჩავინერე ორი დღის ამბავი. შეიძლება, უფრო გულის გადასაყოლებლად, სხვა რა უნდა შეენა კომენდატის საათის დროს. დავნერე და უჯრაში ჩავდე ამდენი ხანი გავიდა, გადაკითხვა არ მომწოდებია, თუმცა, მახსოვდა, რომ ასეთი რამ შეიძლება. ორი კვირის ნინ შადიმანი იყო ჩემთან, სიტყვა ჩამოვარდა და მოეუბნე. მეგონა, ისეთი ფაქტები შექნებოდა დაფიქსირებული, ახლა რომ აღარ გვახსოვს. ამ მხრივ დიდი ვერაფერი შედგენა აღმოჩნდა, მაგრამ სხვა მხრივ დამინტერესდა. გამოვიდა თერთმეტი ნლის ნინანდელმა საკუთარმა თავმა, რომელიც გაოგნებული შესეკერის რამდენიმე ტანსაცმელს, რუს ჯარისკაცებს თუ პატარა ნაწირობებს მომიტინგის ფერდზე. ტექტიდან ისეთი ზაფრად და შეტეხვება ისახტება, მაგვს ცივ მდინარეში პირველად რომ ჩააყოფინებენ ფეხს. ახლა, როდესაც ჩანანერის ბოლო კორექტურა ნაკითხვით (სხვა ანაფერი განისწორებია სახვენი ნიშნების გარდა), ამგვავია ერთი აზრი - რომ მომეცეს საშუალება, რამდენიმე წუთით დავბრუნდე თერთმეტი ნლის ნინ და ჩემს თავს ვუამბო, რაც შემიძლე მოხდა, რაც დღეს ხდება...

დაილოცოს, ღმერთო, შენი სამართალი - რომ არ მოგეცე უნარი, ციკოდეთ, რა იქნება ხეულ, ზეგ, თერთმეტი ნლის შემდეგ, რადგან დღეს ვერაფრით დაფიქსირებთ იმას, რაც ხეულ ჩვეულებრივ ყოველდღიურობად მოგეჩვენება.

II ნლის ნინ II აპრილს ვინერდი ორი დღის ამბავს და მაშინ ეს უაღრესად მნიშვნელოვანდ შეხატებოდა, რადგან მეგონა, რომ მთავარი უკვე მოხდა.

არადა, თურმე, ყოველთვის მთავარი არის ის, რაც ანი უნდა მოხდეს!

მხელაფრის თავიდან აღწერას ტოშეგი მსახირო- დება, ახლა არც ამის დრო მაქვს, არც წერვები. თხრობას დავიწყებ 8 აპრილის დღის 12 საათიდან.

დღის ით საათზე პაატა, ნოდარი და მე მივიდით უნივერსიტეტთან. იქ იკრიბებოდნენ უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებლები, რათა შემდეგ მისულიყვნენ მთავრობის სასახლეში. ხალხი ნელა გროვდებოდა, დრო კი მიდიოდა. პაატა(1) და ნოდარი(2) სკოლაში(3) ავიდნენ ჩემი მანქანით. ჩვენს სკოლას გაფიცვა ჰქონდა გამოცხადებული და რაიკომის წარმომადგენელთა ამოსვლის ვკლოვით. მე დაკვირი. გია ალიბეგაშვილი და მია ფუთურძისთან ერთად ვიდექი. თორბექ რომ ათი წუთი დააკლდა (სათს დახედე) მია ფუთურძემ მითხრა "ფრანკიათს" თაზო(4) უნდა მოვიდეს. გიამ და მე მისი გაჯივება და შემდეგ სკოლაში ასეა გადავწყვიტეთ, რადგან უნივერსიტეტებში ნელა გროვდებოდნენ და მათ დაძვრას ვერ პირი არ უჩანდა. ბალიდან გამოვიდით თუ არა, ვაკის მხრიდან გრუსები ვაკისა. ხალხი ქუჩის პირს მივყავა. მიპირით ჩამოიარეს კვიში მანქანებმა, გაგაფორბილეს, თუმცა ხმა ისედაც ნათლს ხდოდა, რომ ტანკები მოდიოდნენ. სულ რაც იყო, უკან სამხედრო "უაზი" და გაზ-66 (რომელშიც ჯარისკაცები არ ისხდნენ) მოჰყვებოდა. ნინ მიუძღვოდათ ფარებანთებული ავტობუსსეციის მანქანა, რომელზე ხალხს და მანქანებს აფრთხილებდა: გაეცალდით. მძღოლი ვარ, თვალს შეჩვეული მაქვს და შემიძლია ვთქვა, რომ კოლონა სულ მცირე 50 კმ-ით სინქრით მოძრაობდა. ადამიანები გაოგნებულიყვნენ უფროდნენ ტანკებს და რაეციის გამოხატავს ვერ ასწრებდნენ. ზოგი ცდილობდა, ფეხით გაეკადვებოდა ტანკებს, მაგრამ სადამდე ირბენ? არ ვიცი, ვინ რას ფიქრობდა, მე საშინელი განცდა

რაც დავინახე

შეიძლება. ორშაბათი ახლოვდებოდა და ვვარაუდობდი, რომ ხელისუფლება ყოველწინარად ცდებოდა გაფიცვის შეწყვეტას, რადგან თუ ორშაბათსაც, ათმეც იგივე გაგრძელდებოდა - თითმეტაც კარზე იყო მომდგარი, ეს ყველაფერი მეორე კვირის ბოლის შეიძლება მართლა საყოველთაო გაფიცვაში გადაზრდილიყო. საშინელი განცდა იმიტომ შეიძლება, რომ დარწმუნებული ვიყავი, სისხლი დაიღვრებოდა, ვინაიდან, ხელისუფლება საეჭვოდ ითმენდა მომშობილთა მთავრობის სასახლესთან სხდომას. მეც და უამრავი სხვაც, ამ საქმეში სისხლად გამოუცვლელი, კარგად ვხედავდით, რომ მათი იქიდან აყრის უამრავი უშტეკინეული საშუალება არსებობდა. იმ დღეებში, იქ დგომისას სხვადასხვა ვარიანტებს ვიგონებდი, რაზეც მეგობრები დაწინაურდნენ კიდევ, კიდევ კარგი მთავრობას არ ესმისო. თუმცა, გულუბრყვილობა იქნებოდა იმის ფაქტი, რომ ხელისუფლება ამ ვარიანტებს ვერ ხედავდა. მაგალითად, რატომ არ გაბამოუშვს კიბეებზე წყალი, რაც შეუძლებელს გახდიდა იქ დგომას და, საერთოდაც, რატომ არ იყენებდნენ წყალს, რომელსაც ასე წარმატებით ხმარობენ ცივილიზებულ ქვეყნებში. ამის ნაცვლად, მთავრობა ბუნდვლიან შინაარსის ორპარტიან განცხადებებს აკეთებდა, რომელშიც ცულ შედეგებზე იყო საუბარი. ყოველზე ეს მაფიქრებინებდა, რომ ვიღაცებს ანყოზობათ, პროცესი უმართავი გახდებოდა. იგვემებოდა მკაცრი ზომები, არ მოვირდებოდნენ სისხლის დაღვრასაც და ეს განცხადებები ორთავიანი ხელის დაბანის წინაპრობად ჩანდა. ამასთან, 7-8 აპრილის ღამეს ხალხში გაფიცვება ცნობა, სამი თვითფრინავით სანცდანიშნულების დანაყოფი ჩამოიყვანესო. ჩემში მანც ერთი სტერიოტიპი ბაჭობოდა, რაც დაახლოებით ასე გაბამოვებულს რასაც უფრო, იმას იმაზე, არაფრის შერცხვებათ. ჩემი შიში კიდევ უფრო განამტკიცა კაკო ბაქრაძემ, რომელმაც 7 აპრილს სახალხო ფრონტის რწმუნებულთა საბჭოს სხდომაზე განაცხადა,

ახლა სხვა რამეზე ლაპარაკის დრო არ არის, ვინაიდან მიტინგის დაშლა ჩვენ არ შეგვიძლია, არადა ცუდი შედეგი გარედგალია, მივიდეთ და იქ დავდგეთ, ბევრი რომ ვიქნებით, იქნებ დაგვიდონო. იგივე კრებაზე, როცა გაიწვიარა იქ და მე დავაყენებ ქაქუჩებს სკოლის, რომ სახალხო ფრონტი შეერთებოდა გაფიცვას, უნებლიედ წამოშვდა სამხრელი წინსწარმეტყველება: საუბრების დრო აღარ დაგვრჩა, ორ დღეში ქუჩები შეიძლება გადაარეცხილიც კი იყოს სისხლისგან-მთვით. ამასთანავე, მეორე მე მარწმუნებდა, რომ ახლა სხვა დროა, სისხლისღვრას ვერ გაბედავენო. თუმცა, მიტინგი ეწინააღმდეგებოდა მთავრობის კურსს, იგი ხომ აბსოლუტურად მშვიდობიან ხასიათს ატარებდა. დემოკრატია და აზრთა სხვადასხვაობა კი ჩვენი ქვეყნის ცხოვრების აუცილებელ ნორმად ცხადდებოდა და ამ პრინციპზე იცნობდა საგარეო თუ საშინაო პოლიტიკა. ეს და კიდევ უამრავი სხვა არგუმენტი (ერთ-ერთ შეხვედრასზე ჯ. პატიაშვილმა განაცხადა 1956 წელი აღარ განმეორდებოდა) მარწმუნებდა, რომ სისხლი არ დაიღვრებოდა. ყველაფერ ამას დაერთო მ აპროლის "კომუნისტში" გამოქვეყნებული საქინფორმის ცნობა საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტში შეხვედრის შესახებ, რომელიც ახასიათებდა რესპუბლიკაში შექმნილ ვითარებას, მიუთითებდა გაუთვალისწინებელ შედეგებზე, თუმცა, თავისთავად, არც მიტინგი იყო მაინცდამაინც დამგობილი კერძო, აღნიშნული იყო, რომ "შეცდომების, სოციალიზმის პრინციპების დამახინჯების, უძრავობის ხანგრძლივი წლების მანძილზე ბევრი სატყვიარი დაგვიტოვოდა, ბევრი რამესთან შურაგება უკვე გავიწყდა, მაგრამ, ამავე დროს, მართკ მიტინგებით და მიტინგებზე შეუძლებელია, ერთბაშად აღმოიფხვრას ყოველივე ეს ნეგატიური, რაც წლებისა და თანდღეულების განმავლობაში დაგროვდა". აქედან გამომდინარე, რომ ხელისუფლება არ ინიშნებდა მიტინგებს, მაგრამ არც მთლიანად გამოირიცხავდა მის როლს. მთავარი მიზეზი დასაბრუნო იყო, რაც ერთგვარი დასკვნაა გახლდათ: "როგორც არაერთგზის ხაზგასმით აღინიშნა შეხვედრაზე, ჩვენი ყოფის ამ ყველაზე მტკივნეულ სფეროებში საკითხების მოწესრიგების გზების საძიებლად საქაირა დრო, საქაირა პოლიტიკური აზროვნება, დისკუსიების პოლიტიკური კულტურა, პოლიტიკური სიბრძნე, ძალადობის ამ უნდა გამოირჩეოს ზოგადასაკვიბრირი ღრუბნულზე. დემოკრატიზაციისა და საჯაროობის სათვის უცნობა თავისი აზრის დამკვიდრების ძალისმიერი, ულტიმატუმური თვისობები". ეს სიტყვები თითქოს გამორიცხავდა სისხლისღვრას. ამავე დროს ვიცოდით, რომ 7-8 აპროლის ღამით თბილისში ჩამოვირინდა სვედინშულების რაზმი, მაგრამ ამის შესახებ ოფიციალური განცხადება არ გავიქვეყნა. იმ დღესში მომიტინგეებთან საუბრებიდან ჩანდა, რომ ისინი მალსიქიმ შედეგებით გარკვევას ელოდნენ, თუმცა, ზოგი ამასაც საცქვიოდ მიიჩნევდა. პარადოქსია, მაგრამ ფაქტია, რომ ხელისუფლების კეთილშინებების ეწინა საზოგადოების ყველაზე რადიკალური ნაწილი, რომელიც პრინციპულად უარყოფდა რიადი პოზიტიურის შესასრულებლობასაც კი ხელისუფლების მირიად.

აი, დაახლოებით ასეთი განცხადება მქონდა, როდესაც ტანკები დავინახე (ქვნივ არ იყვნენ მძიმე, ქვეყნშიანი ტანკები. შენედა დღედგემი, სულ რამდენიმე ასეთი მანქანის მოკვარი თვალა. ძირითადად იდგნენ მძიმე ტანკები, ჯავშანტრანსპორტირები (BTP) და ქვეითი ჯარის ჯავშნაინი მანქანები (EMT). ჩემთვის ყველა არგუმენტმა ძალი დაგვარდა და ერთი ფიქრია დადარა - "დაინსო" გაიად და მე უტრიაშვილის ქუჩაზედ ვინძინეთ, იქ ექვდა "შოსკოვი" გაგვიტოვრა, კიდევ ერთი ბიჭი ჩავუვდა და ტანკებს გაეკვილით. კოლონის რუსთაველის მეტროსთან მივიყვით და უკან მივეყვით. მძღოლს ძალიან რისკიანად მიყავდა მანქანა და ერთ მომენტში კინადად ტანკს ქვეშ შეუტყა კიდევ. ხალხი რეაქციის გამოხატვასაც ძღოლს ასწრებდა, ქალბები თავში იციენდნენ ხელს, კაცები სასახლოკენ მიროდნენ. დავეცოთებით შემობოლია ვთქვა, "იგვირამედ" ტანკებისთვის არაფერი უსწრიათ და იმ გრუბუნში სიტყვიერ შეუერთცხოველებ ლაპარაკი ხომ ისაბცილია. სიტყუების დამძიმება არ მინდა, მაგრამ სუთი ტანკიდან წელსზევით ამოჩროლი ტანკისტების ფსტებით დაახლოებით ნულსზევით ახლა გატვირთვა უყოთ. თუმცა, ისიც უნდა ითქვას, რომ მეორე ტანკიდან ღმილით იყურებოდა ახალგაზრდა ბიჭი, რომელიც ხელს უწენდა ხალხს - არ ვი-

ცი, ესაღმებოდა თუ რისი თქმა უნდოდა, ყოველ შემთხვევაში, დანარჩენი ოთხისგან განსხვავებით, აგრესიის ნამდვილად არ გამოხატავდა. ბოლო სამი ტანკიდან არ დანინახავს, ვინმეს თავი ამოყვას (თავი ამოყოფილი ჰქონდათ და წინა სუთი ტანკის წყლილებსაც, მაგრამ მათი შურა უტყვი იყო). ლაღისის მძლეობთან მანქანიდან ჩამოყვით და ფეხით დავდევიტო ტანკებს, რომლებიც უკვე გაიცილები ნელა მორა-ღდნენ, ასე რომ, თუ მიონდინებდი, გაუსწრებდი კიდევ. აქ უკვე ბლომად იყო ქუჩაში ხალხი. დაძაბულობისგან ადამიანებმა თვითდავცის ინსტიქტი დაკარგეს და ლაღის ქვეშ უარბიებდნენ ტანკებს - ძირითადად ახალგაზრდები და ქალბები. ზოგი ჯოხებს ესწრდა, მაგრამ კანტინუტუნდა. ერთმა ორმოცდაათი წლის მამაკაცმა ჩემს თვალწინ საათი მოისინა და ესწროლა, პატარა ბიჭმა მიობინდა და მუხლუხოში ჯოხი ჩაუყარა. ტროტუარზე ქალბის გული მისდოდათ. ერთი 25-26 წლის გოგონა ისტერიაში ჩავარდნილი მივარდა წყველით, თან სახეს სიკვავდა, პირველმა და მეორე ტანკმა სულ ახლოს გაუარა, მესამეს კი პირდაპირ წინ გადაუდგა ხელმართობილი. წამად მოვასწარი, რომ ხელი ვტყავ და აქეთ გამომსროლივ, თორემ ტანკი გარეშეობის ხაც აპირებდა და ვერც მოასწრებდა, წონასწორობადაკარგულმა ისევ კოლონისკენ გაინა, მაგრამ გაიამ მოვიდა ხელი, ტროტუარზე აიყვანა და ვიღაცებს ჩააბარა. ეს არ იყო გამოინაკლის შემთხვევა, ხალხი ერთმანეთს აკავებდა, ეხმარებოდა, უხსნიდა, ეხმარებოდა. უმრავლესობა, ძირითადად ახალგაზრდობა, ავი განწრასებით წამოსული ტანკს ასე ახლოდან პირველად ხედავდა და ეს იყო მიზეზი, რომ სრულიად არარეალურად ხელსებდნენ საკუთარ და მანქანის შესასძლებლებზე - ორი ბიჭი ბოლო ტანკს ებლაუტებოდა, უკან ექაჩებოდა და მოგვეყველით ვცროოდნენ. მაგრამ მთელი ამ ისტერიის ნამდვილი მიზეზი, რასაკვირვებელია, ის იყო, რომ დავეშენდით, ამ ტანკებს ხალხისთვის უნდა გადაევილით. სამხატვრო გაღვრასთან კოლონის უკვე წინ გადაუდგნენ დროშებით და ტრანსპარანტი - გაუმართოს თავისუფალ საქართველოსო. ხალხი მზად იყო ყველაფრისთვის, ოღონდ ტანკები სასახლესთან არ მიეშვეთ, თითქოს იქ მანქანა თავისუფალი საქართველო ეცულოდით. ასეთივე თავგანბრითი ციადენ ფუტკრები სკვას და არად მიანიშნა საკუთარი სიცოცხლე. ხალხის დადებით პირველმა ტანკმა მკვეთრად დაამუხრებდა, ისე მკვეთრად, რომ დანარჩენები ერთმანეთს მიეფხინენ და აქ აშკარად მსხვერპლს გადაერქებოდა, რადგან ტანკებს შორის ბევრი დარბობდა. ზოგი შორიდან ცდილობდა, რამე ესწროლა ტანკებისთვის, მაგრამ რუსთაველზე ბევრს ვერადფურს ნახავ გამოხატვას, თან ხალხიც აწრებდა ძალიან აღღზნულებებს, ეხედნებოდა, მიუიღებდა, უფრო არ გააციოვდით. თითო-ორწონა ჯოხი მათც მოსვდა ჯავშანს. დაინფო ტანკებზე აციოცება. შენედეტი ერთი გაღვრევილიდ მისსინდა, ლუკს ვანკებოდა, რომ არ გაქვსხანა და იარაღი ესმარობა. ამ ხალხის გამტყუნება მხოლოდ გამოუდგებლობაში შეიძლებოდა, თორემ განწრასვა წინდელი ჰქონდათ. უცებ პირველმა ტანკმა მეტრანავტარზე წინ გაინა და ხალხში შეიჭრა და ასე მოკლულ ბიძგებში განაგრძო გზის გაკველევა. სისხლი გამყურია. უნებურად ტანკის ქვეშ შევიხედე, საშინელების დანახავს ვე-

ლოდი, მაგრამ ისევ გადავირთო. სხვა ტანკები მივყენე პირ-
ვლად, მეორე განი-გამონივს, მოიღო ქუჩა დაიკავეს სივანე-
ში და უცებ წინსვლასთან ერთად სინქრონულად დაინყეს
ბოლოების აქეთ-იქით ქნევა, როგორც ყინულზე მოცურებულ
მანქანას ეძიებოდა ხოლმე, თან სიჩქარეს უმატებდნენ. ხალხ-
ი არ ეპოვებოდა, ტანკებს შორის დადიარობდნენ, ზედ ასტე-
ზობდნენ, წინსვლას აზღვდნენ. შიშს ვინა თვლებში აქვსო,
მაგრამ ვინც იქ იყო, დამეწმინებინა, სასწაულით გადავირთი,
მაშინ ადამიანების კალი რომ არ გაიღწა. ტანკები მოქა-
ლაქების სიკვდილს არ ერიდებოდნენ, ძალიან მოინდომეს-
მეთქი, ვერც ახას ვიტყვი. ბრძანება, ალბათ, ასეთი იყო, თუ
ვინმე შემოგვადგება, პასუხს არ ავებთ. ვინც ჯარის სტრუქ-
ტურას იცნობს, რომელიც უპირატეს ვერტიკალურ ატვირთ-
ვასთან ეფუძნება, მისთვის ნათელია, რომ სისხლისღვრის
მიზანშეწონილობა ამ დროისთვის უკვე გადაწყვეტილი და
შეთანხმებული იყო. ტანკების ისეთივე ნაწილი ტანკისა,
როგორც ლულა ამ მუხლუხი და ზემოდან ბრძანების გა-
რეშე საწინებებზეც არ წაიხვედა წინ. თავისთავად, ვერც
ოფიცერი გაბედვდა, ზემოთ შეთანხმების გარეშე, ხალხის
სიცოცხლისთვის საფრთხე შეეშინა და ტანკებისთვის მცელა-
ვი სვლა გზობანებისა, მით უმეტეს, ჯარისკაცების სიცოცხ-
ლეს არაფერი ემუქრებოდა. დიდი მიხედვით არ უნდა, რომ
ტანკების გამოჩენა ძალის დემონსტრირება გახლდეთ, რომ-
ბოლიც უნდა დავემოწინებოთ (ამის პრევენტი არსებობდა.
იმავე ტანკების ოფიცერებისგან ვიცო, ბაქოში და ერევანში
ტანკების გამოჩენისთანავე გარბოდნენ). აქ ამგვარ საქ-
მეშივე გამოუცდელი ხალხი წინ გადადგა ტანკს. ძალას,
რომელიც მიჩვეულია, რომ მის წინაშე ძინიან, ხალხსა ნათ-
ლად დაინახა, არ გვეშინიაო. რასაკვირველია, ტანკების უკ-
ან დახვეწე ლაბორატორი უმეცობოდა, ეს არამის პოზი-
ციებიდან, რომელიც ყველგან მიჩვეულია თავისი გატანას,
წინაშე მოუდგენელი მტერებთანავე იქნებოდა. ამიტომ გადავიწყვე-
ტელებაზე. ასე გაიარეს სახალხის წინ. რუსთაველის კინოთე-
ატრთან წინა ტანკს დაარტყა მილიციის თეთრ "წიგას" და
გადააბრუნა (სალამოს "შოამაზე" იტყვის ტყუილი, თითქოს მი-
ტინგის მონაწილეებმა ბარიკადების აღმართვა დაიწყეს და
ამის გასაწმენად მოიყვანეს სამხრეთ ქუჩაში, რომელიცაა
და ერთს ხელმა ხილვადან დააკარგინა, რის გამოც იგი
შემთხვევით დაიჯახა "წიგას". ამის მერე, უკვე ვეჭობი, რო-
გორც ამბობენ, კიდევ სამი მანქანა დაიწვია დაიწვია. ახლა ნა-
ვინცდევ ვხედავ, რომ ამის შემდეგ საბოლოოდ გადაწყდა
სისხლის ღვლევა, უშეშობის გამოჩენით, ხალხმა
საკუთარ სასიკვდილო განაჩენს მოანერგა ხელი. სცენარი და-
ახლოებით ასეთი იყო, არც ტანკების შეგეშინადთ?! აბა,
დახვალალოთ ახლა ნათელია, რას წინსვდა ის ფაქტი, რომ
ტანკებმა დღისით, შპისით, უცხოელი კორესპონდენტების
თვალწინ გაიჯირობეს და ჯარი კი ლაშით მოაყენეს. ეს წინ-
სვდა, რომ უარესის გაკეთებას აპირებდნენ. ამიტომ გაბრუნ-
და ტანკების მთელი კოლონა უკან, თორემ, რასაკვირველია,
ისინი არ მოერიდებოდნენ კოცა განერივლას და სხვების თა-
ვისთავად დიდ გამირობას, რომლებიც ტანკებს წინ გაუწუნენ.
უკვე გადაწყვეტილი იყო, რომ ღამით სისხლი უნდა დაღე-
როლებო.

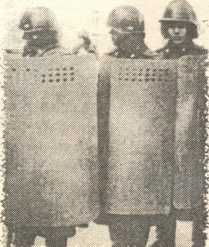
ტანკების წასვლას ხალხი ოჯახით შეხვდა, გამარჯვებუ-
ლის გზაზე დაეუფლათ, ეჩვენებოდათ, რომ
მაშინ შემართებამ განდევნა ტანკები. სულ
მალე შეადარებთ დაეშვიდებოდნენ, კითხვარბო-
ნიდან იძალა და ადამიანები ტროტუარზე
ავიდნენ. მიტინგის მოთხოვნებმა მოუწოდეს
ხალხს, ტანკების შემობრუნების შეშინებვამ
წინააღმდეგობა არ გაენიჭა მათთვის და არც
არაფერი ესროლათ. გამოიყენეს წესრიგის დამ-
ცველები, რომლებიც თვალყურს ადევნებდნენ,
რომ ქუჩა ცარიელი ყოფილიყო. ამ დროს
მოიყვანეს ავტობუსები და ორივე მხრიდან
ჩაჩერეს რუსთაველის პროსპექტი და გადა-
კეტეს პატარა ქუჩების გასასვლელები. მიკ-
როფონიდან ხალხს მოუწოდეს, ვისაც შეეძ-
ლიათ, სატიერთო მანქანებით ბეტონის ფილ-
დი მოიტანონ, რომ ტანკები ვერ გაემყოფ-
ნენო, მაგრამ ნახევარ საათში უარყვეს ეს
მოთხოვნა, აქაოდა, ბარიკადების აშენებას შე-

იარაღებულ წინააღმდეგობაში ჩაგვივლიანო. ასე რომ, მე-
ტრინის ფილტვი დატვირთული რამდენიმე მანქანა უკან გა-
ბარუნეს. გამოძლელები ხაზს უსვამდნენ მიტინგის მშვიდ-
ობიან ხასიათს და ხალხს მოუწოდებდნენ, თუ დარბევა და-
იწყებოდა, წინააღმდეგობა არ გაენიჭათ. გამოვიდა ვიღაც ქე-
ნი და ამობრუნა, ცრემლსადენი გაზი თუ იმხარეს, სოდიანი
წყლით გაიბინეთ თვალებიო. დაინყეს ბინტის და სოდიანი
წყლის დარიგება.

ჩვენი სკოლის მასწავლებლები სახალხის წინ ელექტრო-
ნის ბოთთან ვიდეითი. მიზს მიწინავე სამსახურში წავიდა, იქ-
ნეს გაევიყო, რა არის მოხალაღმდელი. გამოცხადდა - მი-
ტინგი სუთ სააააადე წყდებაო. ჩვენი მოსწავლეებიდან არა-
ცო ჩანდა და რეზო(5), პაატა და მე პირაჯობის დასალევადა
გავედი. იქ ყური მოგვკარით წერტის დირექტორის საუბარს:
სამმართველოდან დამირეკეს, 10 საათზე დაეკეტოს. ეს დარ-
ბეგის სიგნალად აღვიქეთ. ორი ღამის უძირვითი ვიყავით
და რადგან თორმეტე საათამდე არაფერი იყო მოსალენი-
ელი, სახლებში წავდით დასასვენებლად. თერმიტზე რეზმი
და პაატამ გამოპირაფეს და რუსთაველზე გავედი. შვიდა-
შიც ვინწილაოდა. ჩვენი სკოლის მასწავლებლები ერთად ვი-
დეითი პირველი სკოლის წინ. მიზამ თქვა, მასარაშვლს(6)
ველაპარაკე, რომელმაც მიიხარა, სროლა არ იქნება, მაგრამ
სხვებში ჩამოყვანილი, რომელიც გადვლილი ბარები იმ-
ოქმელებს (აქ გაუვიც პირველი ამ ბარების არსებობა). კო-
ტე(7) და მე დაიცინა დადუნესე მიშას - კოტე ამბობდა, ვე
რამ მოგაგონებდა, გაღუსილი ბარი ხარს მოკლავ ერთი
დარტყმით, მაგას ისევ სროლა სვობობაო. მიშამაც აღარ და-
იციხა, რაც მიიხარეს, იმას გუბუნებითა, ხაბირუტყმა. ტყუი-
ბოდა, თვითონაც აღარ სჯვოდა მის მიერვე მოტანილი ამ-
ბის, რადგან აშკარა იყო, ბარის ხმარება, სასიკვდილო გა-
მეტების წინაშეა.

წინადა და პაატა ლენინის მოედნისკენ გავედნენ და ამ-
ბავი მოიტანეს, ჯარი შხადეყვანაში და ჯავახტარისამბო-
ტიორები დაქოქებულნი დაგანაწო. მალე მთავრობის სახალხის
ორივე მხარეს ქუჩაზე ჩამოვიდა ჯარი და შენობის გასწ-
ვრივ დადგა. მთავრობის სახალხეს და პირველი სკოლის შო-
რის აფეთქებით იდგა გარდნიარბოდა და ზედ ამ ავტობუსი
იყენენ მომგვარნი. ზოგი წითელ-წითელ ელოდა დარბეგს,
ზოგს კი მიანდა, გვამინებენო, თუმცა, ყველა დაბახული
იყო. ავტობუსის უკან გავედი და იქვე მდგარ კაიხტის
ვეთხე, რას გვიბრუნებ-მეთქი. რასაც ვგებობდნენ, მიპასუ-
ხა და სანამ თვლებში ხარო, მიცილილით აქაურბობსო. ქვა-
ფენილზე სახალხის მხარეს ეყარა არყის სუთი ბოთლი, მარ-
ჯენი ტროტუარზე კიდევ ორი იდგა. ზემოდან, ჯარის გას-
წვრივ მოხუცმა კაცმა ჩამოიარა და არყით სკებთანო, მიიხ-
რა.

ოთხის ოც წუთზე მობრძანდა ილია II. ხალხი დიდი ოჯ-
ახით შეეგება პატრიარქს და მაქსიმალურად შემჭიდრო-
და, რათა მისთვის მოესმინა. რამდენიმე ათასი ვიყავით არ ვი-
ცი, მაგრამ უკედურები შემჭიდროვების ეფა მთავრობის სა-
სახლს წინ ტერიტორია, მატარის სახალამდე და "რუსთა-
ველის" კინოთეატრამდე, სულ გაჭედვლი იყო. ილიამ დალო-
ცა შეკრებილი და თქვა: ჩემთან მოვიდა მთავრობის წარ-
მომადგენელი, რომელმაც გამაფრთხილა, რომ რამდენიმე
წუთში მკაცრი ზომები იქნება მიღებულიო. ასე
დროს მე არ მქონდა უფლება, არ მოეს-
ლოყავი და ეს არ მეთქვამო. ახლა მოგიწო-
დებთ, დაიშობოთ, ეკლესიებს შევადარეთ თა-
ვი და იქ ვილოცოთო. ხალხმა უმცყოფილება
გამიხატა იმით, რომ აქამდე დაწირვები ის-
მენდნენ და ახლა ფესზე წამოდგნენ, თუმცა,
ბევრი, ალბათ, იმიტომ, რომ წინა რიგების წა-
მდგომობის შემდეგ ვერაფერს ხედავდა. მაშინ
პატრიარქმა ბრძანა დუმილი, ვინაიდან, დუ-
მილი მიიღებდა ქეშმარიტბოა. დაახლოებით
სუთი წუთი სახალხის წინ დუმილი სუფვდა.
შემდეგ ისევ არაკლი წერეთელმა აიღო მიკ-
როფონი, მოუწოდა ხალხს არ დაშობილენენ
და ნათიხათა ლოცვა. ამის შემდეგ გას-
მალდა, შენი შვიი წიხა" (ამბობდნენ, ეს-
წინააღმართა ანსამბლი არის მოხულიყო; ყო-

ველ შემთხვევაში, წინა დღეებში იგივე ხალხი მღეროდა. სიმღერის შემდეგ სალა- მურზე საცვეთო დაუკრეს, ხალხმა ეს არ იყო მზარეულების გამოსახვა, ეს იყო ბრძოლის მოლოდინი, უიარაღო ბოლო მტრის ვიწროზე ცვევადა, ფიზიკურ ძალას სულის სიმტკიცეს უპირისპირებდა. იყო ექსტაზიც რასაკვირველია. უცვრად სალაშური გაჩერდა და დაინკო ჩოჩქოლი. გია ლახინშვილი, რეზო, პაატა, ნოდარი და მე ერთად ვიდევით ქაშვილის წინ და ვერ ვხედავდით, რა ხდებოდა ლტინის მოედნის მხარეს, ეგ იყო, გუგუნი ახლებედიბოდა. მიკროფონიდან ხალხს აფრთხილებდნენ, ტროტუარზე ადით, ტანკები გატარებთ და არადგური ესროლით. გამოინდა ოთხი ჯავშანტრანსპორტიორი, რომლებიც გვედარევიყვრდ მდიოდნენ დაახლოებით ნკვმსი სიჩქარით. განაწირები ტროტუარიდან ოცი-ოცდაათი სანტიმეტრით იყვნენ დაშორებული. პირველი სკოლის წინ ორი ფეხული იდგა ქუჩაში, პატრონები არ ჩანდნენ და ხალხმა ძლივ მოასწრო მათი ტროტუარზე ათრევა. ჯავშანტრანსპორტიორები ოცნის თვატებს გასცდნენ, შემობრუნდნენ, ერთ ხაზზე დადგნენ და მათ დარბევაში მონაწილეობა აღარ მიუღიათ, თუცა ძრავები ჩართული ჰქონდათ. მათი ჩაღლის შემდეგ ქუჩა ის- ეგ შეივსო. ატვდა ჩოჩქოლი და გადაძახებდა, ეტყობოდა, რომ ეტყობოდა აწებებოდა ხალხს, რომელიც უკან იხედდა. სადაც ჩვენი ვიდევით, იქიდან კარვად ჩანდა, როგორც შევიკვიდნენ ჯარისკაცები ჩრტაძის და ?(8) ქუჩებშიდ მომომიღელუთა შორის და დაუნწყეს ხელკეტებით ცემა. ამ დროს დავინახე ზვიად გამსახურდია, რომელსაც მუმი იოსებრი ქორთოუკი ეცდა და ცენტრში იდგა, მეჩინი იქვე იდგა კოსტავაც. წყურთული არ დამინახავს. ამ დროს დადგნდა მიკროფონი, თუ ერთდები, ერთ-ერთი ბოლო სიტყვები იყო, ქაღები და ბავშვები შუაში მოაქციეთო. ბრძოლის შუაგული თანდათან გვიახლოვებდოდა, სულ უფრო ხშირად გამოიკავდათ დასისხლანებული ბიჭები, ვცდილობდით ქაღები და ბავშვები გაგვირდებინა მიტყანადრობის ბაღსკენ. უნდა ითყვას ისიც, რომ ძაღვების უმრავლესობა, რომელთაც გასატარებო გუწყებს ქაღები, შეიღები, ქრებო, შეყვარებულნი მსახულას არ აპირებდა და უკან შებრუნებოდა. გამოჩნდნენ ნაცემი გოგონები და ამ დროს ჯარი მთავრობის ხალხის კუთხის განსწორებ ერთ ხაზზე გასწორდა და ისე წამოვიდა. ჯარისკაცები ფარებს იფარებდნენ და ხელკეტებს იქნევდნენ. სამ რიგად მოდიოდნენ, შესამე რიგში ზურგზე ყველას ეკეთა ავტომატები, ისიც კი გავარჩიე, რომ სადღესანტო, უკონდახო ავტომატები იყო. დავიხიბო, ტყუელად ნუ აცემებოთ თავსო, იძახდა ზოგი. ჩვენს მხარეს ზუთმეტრებიდ იტანდნენია განწ- მა ამ დროს, პირველი სკოლის მხარეს, რეგისტრმა ბიჭებმა იქით შეუტყეს ჯარს და ლახის მთავრობის სასახლემდე დაახვიდნენ, ამას საშუალება მისცა ბევრს, რომელიც შუაში იყო მოშვედებული, გამოეხსნა. შემდეგ დავინახე უკან დახვევა - არცთუ ჩქარა. ვისაც ჰქონდა, დროშები ასწია. პანიკა არ იყო, ყველა ერთმანეთს ეშველებოდა, არც კი ნაქვეყლა ვინმე, ყველტავზე დაპარაკიც ზედმეტია. ხალხს შიში არ ეტყობოდა. იხედდნენ იმიტომ, რომ წინააღმდეგობის განევა უაზრობად მიჩნდათ. ეჭვადაც რომ ცოდნებოდა, ჯარისკაცების ზურგსკუან რაც ხდებოდა, განწყობა ისეთი იყო, დაბრუნდებოდნენ და თავს შუაკლავდნენ. ბარების შესახებ არაფერი ვიცოდით, რადგან ჯანლითი საესე ბიჭების წინა- აშმდეგ ჯარი მხოლოდ ხელკეტებს ხმარობდა და საცმოდ დამფრთხალო იყო. რუსთაველის თეატრთან ვიყავით, რომედც პირველად შევინშე, რომ ჯარისკაცები გვეწროდნენ სადღესანტოშიდ მამაღლების მაგვარ რალაცას, რომელიც ხუსტად ენთობოდა, ორივე მხარეს კონსურტი ფორმისა იყო და მერლად ბოლოდა. ბიჭები ფეხს აბიჯებდნენ, მაგრამ არ ქრებოდა. ერთი ბიჭი დარბოდა და გვეფრთხილებდა, ნუ მიკვარებით, სანამელია, ამას აღუღნიეში ეხმარბობითო - შე- მაგდგრობასაც კი ამპობოდა, მაგრამ აღარ მახსოვს. ამას გარდა, ჯარისკაცებს ჰქონდათ პატარა ბალიერი და პირ-

დაპირ სახეში აფრქვედნენ გახს დემონსტრანტებს (კრძოდ, ასეთი გაზი მიაფრქევის ჩვენს მეგობარ ნათო ჯავარიძეს, რომელსაც მთელი სახე დაწითლებული ჰქონდა). დემონსტრანტები იცავდნენ წინაგან, არ ნაიტყვეულა არცერთი გიტრინა. ჯარის სულის თან სდევდა ლანა-ლუნი, ზრიალით მოდიოდნენ შუაში. ტელეგრაფთან ყველა მარცხენა მხარეს გადმოვიდა, რათა პროვოკაციულად შენობის აღების ცდა არ დატრბოლებინათ. შენობაში გადმოვული ჯარი იდგა, ხელკეტებით და ავტომატებით. ტელეგრაფთან ქუჩა ავტობუსებით იყო გადახრილი და პატარა გასახლებლები იყო დატოვებული. ჯარი ავტობუსებს აღარ გატოვებდნია. ეგ იყო სრლად ატეტებს და ავტობუსების გასწვრივ თვირი კვალი დედა. გია ლახინშვილი არეულობა დაწყებისას დეკარავტო. ჭაჭვაკაძის ქუჩასთან შეხვდითი კოტე გაბაშვლს და ერთად მივედით შექელამდე. აქ ვნახეთ ძალით ბიჭი, რომელსაც ნელზე ღრმა წრილობა ჰქონდა. კოტეძი ძალით ჩასვა ვილაცის მანქანაში. დაჭრილი ბარს ამხანგებდა. აქ პირველად შევიტყვეო, რომ გარდესული მარს მიხვდა. ზვიად ლახინშვილი იყო ხალხი გრძობებოდა და სულ უფრო ბევრი ლაპარაკობდა ეალხლ ბარებზე. მსხვერპლის შესახებ ჯერ არ ვიცოდით, ვაღელ ერინას, რომელსაც უმრავლესად მიხვდნით ესროლა მომწამელა გაზის კავსულად და თვალში მოარტყა. ის წამოვიტყნა და სასწრაფოში ჩაანვირეს, ზოგი ამბობდა, ცოცხალი იყოო. რუსთაველის მეტროსთან დავინახე მერაბ კოსტავა, რომელიც ქვემოთ იწვდა და ვილაცები აწერდნენ. მერე ზვით ნაცყანეს, თუცა ლტინის ქუჩაზეც რამდენჯერმე სცადა უკან მობრუნება. ხალხი მშვიდად იყო, ნარბოდგნა არ გვეჩინდა დარბევის მასშტაბებზე. ბევრი იცინოდა. ფლამინოსთან ხალხი მოგროვდა და სახსლდახსელო მიტინგი გაიმართა. კოსტავამ ჯერ იკთხა, ვინ რა იცის მსხვერპლის შესახებ, თუ არისო, არავინ არაფერი იცოდა, გარდა ზვიადისსენები შეხტვევისა. მოვიდა ლაშა თაბუკაშვილი, თუი ჰქონდა შეხვეული. გამოიარა მთავრობის ფარდებიანმა "ვოლგამ". ღრიალით გადავუტა ხალხი, დაუნწყეს გადაბრუნება. კარი გაიღეს და შერათ მუხრან მაქაფარიანი სხვას ნალდად მოკლავდნენ. გოგამ(9) მკითხა, მანქანა ხომ არ გყავს, საავადმყოფოში დავიტორო. მანქანა სახლში მყავდა დასავედნო. ბევრი იყო დაჭრილი, ძირითადად მსაბუქანი, ზემელზე სასწრაფოები იდგნენ და მძიმეები მათ მიჰყავდათ. მოვიდა ირაკლი წერეთელი, შემდეგ ზვიად გამსახურდია. ხალხს მოზონდეს საყოველთაო დავიცივების და ეროვნული დამოწირილელობისკენ. გამოყვეს მანქანები, რომელიც უნდა დაველოთ საავადმყოფოები და გაგებით დაჭრილთა მდგომარობა. კიდევ რალაცას ამბობდნენ, მაგრამ ქუჩის მეორე მხარეს ვიდევით და არ ისმობა. ითქვა, რომ თორმეტ საათზე სიონთან ეკირბებითო. ახლა უნებრი ხატეტთან აპირებდნენ გადმანეტლებას, ჩვენ კოლონას აღარ გეტყობით, რადგან წინო რამიშვილთან გვეულოვებოდნენ ჩვენი სკოლის მასწავლებლები. უკან დახვიდნას დავიფინტებ და არ ვცოვობით, ვის რა ხდება.

11.04.89.

1. პაატა გუგუშიძე
2. ნოდარ გუგუშიძე
3. თამაზ ავალიშვილი
4. მე-1 საშუალო სკოლა (გერმანული)
5. რეზო ბუთხუზი
6. ბეგლარ მახარაშვილი
7. კოტე გაბაშვილი
8. ქუჩა პარლამენტისა და პირველ სკოლას შორის, რომლის სახელზე არც მამონ ვცოვდი და არც ახლა ვიცი, თუქცა, პირველი სკოლა დაკავშირებ და პარლამენტში ემუშავა.
9. გოგა ხანდრავა

სმზარ სმზარი

(გვარტლება დასაწყისი ნინა ნოჭერში)

ბადსახბადები და ექლესია

ეკლესიის ნოჭერა ვრცელდება გვილა ის კანონი, რომელიც მოქმედებს ქვეყანაში. კონკრეტულად პროექტი ეს პრინციპი დარღვეულია. შეთანხმების 37-ე მუხლის თანახმად, "საქართველოს სასატირაო (მასი) შემავალი ეპარქიები, ეპისკოპოსი, სასულიერო სასწავლებლები) და მის მიერ შექმნილი სანაწარმოები გათავისუფლებულია ქონებისა და მიწის გადასახადებისგან".

ქონების გადასახადებისგან ეკლესიის რიტუალური ქონების (ბარძიმ-ფეხში, ჯვარ-ხატები, საეკლესიო შერბა-ნაგებობები და სხვა) და იმ მიწების გათავისუფლება, რაზეც ეკლესია-მონასტრები განათავსებული, ცხადია, გამართლებულია და აუცილებელიც სულ სხვა საკითხის სანაწარმოებისთვის საგადასახადო შეღავათების დანერგება (რასაკვირველია, თუ ეს სანაწარმოები რიტუალურ ნივთებს არ ამარაგებენ). ამით, ჯერ ერთი, ქვეყანაში ირდევია ერთიანი საგადასახადო პოლიტიკა და აუცილებლად ჩნდება კოორდინაციის ხერხი, რომლის ამოქოვლაც, პრაქტიკულად, შეუძლებელი ხდება.

მეორეც, საგადასახადო შეღავათები სასატირაოების ეკლესიის მომუშავე მენარაგებს სხვა მენარაგებთან შედარებით პრივილეგიურულ მდგომარეობაში აყენებს და კონკურენტების დამაგვრებს საშუალებას აძლევს. ამ შემთხვევაში საქმე გვაქვს არა მხოლოდ საბიუჯეტო პრობლემასთან, არამედ კონკურენტული მენარაგის, მისი ოჯახის, ამ სფეროში დასაქმებული იმ ადამიანების ბედ-ოილაობასთან, რომლებსაც არათანაბარი კონკურენტული უმუშევრობით ემუქრება. ეკლესიის სახელის დონის დამაგვრა კი არ შეიძლება თავად ეკლესიისთვის იესო მისახლად.

თანაც, არსებობს გამოცდილება, როცა ეკლესიისთვის მიჩნეულ საგადასახადო შეღავათებს საკმაოდ უარყოფითი ინფორმაციის გავრცელება მოჰყვება ამ შეღავათებმა სასატირაოების შეიძლება მოუტანს კოვცე გარკვეული მატერიალური სიკვდი, იღონდ ეს ეკლესიის ავტორიტეტის შეღავათის ხარჯზე მოხდეს.

არა ნონითა ხოლო...
სახელწიფოს მართვებულობას, საგადასახადო შეღავათებს, სხებურ აღმებრუნულ უფლებებს ეკლესია სცემდათ, განსაკუთრებით კი აგრესიულ სექტებთან დასაბრუნებლად ითხოვს. არგუმენტად მოსახლეობას ეუბნებიან, რომ მართლმადიდებლობის გარდა ყველა სექტა თუ რელიგიური მიმდინარეობა უცხოელიდან ვინაობდება;

რომ მრავალმიადიდებლობა სახელწიფოს დასაბრუნებლად განსაკუთრებული პრივილეგიების გარეშე ვერ დასაბრუნებრდება რელიგიურ ორგანიზაციას, რომლის შტაბ-ბინაც ბრუკლინში მდებარეობს;

რომ ეკლესიის არა აქვს შესაძლებლობა, კონკურენცია გაუწიოს იეპოვას მონაგებს, რომლებიც მოსახლეობას უფასოდ და დაფინებით სთავაზობენ ტონობით ფერად-ფერად წიგნას და ბროშურას;

რომ იეპოვას მონაგებს აქვთ მკაცრად ცენტრალიზებული იერარქიული სტრუქტურა, მათი მისიონერული მოღვაწეობა კარგდება ორგანიზებული, მისიონერობაში გაბარებული ყოველი საათით დათვლილია, დაგეგმილია და ბრუკლინშია გავსახლდელი, ამისთვის კი მისიონერები გარკვეულ ანაზღაურებას იღებენ;

რომ ეკლესიის სახელწიფოს დამსაბრუნებლად გარეშე ვერ დაიმარტუნებს იმ მართლმადიდებლებს, რომლებიც სულელებიც "ხსნის არ-მაში" უფასო სადილებით "მიტაცებს";

რომ მრავალგვარი სექტების არსებობა ქვეყნის ერთიანობასა და სიმტკიცეს დარღვევით ემუქრება...

ამ ჩამონათვლის გარეშელება კოვცე შეიძლება. შედეგად, იქნება შთაბეჭდილება, თითქოს ეკლესიისთვის პრივილეგიების მიწიჭების გარეშე საღიბთ ემუქრება მართლმადიდებლობას, საერთოველის ერთიანობას, ქართველ ერს, ყოველვე ამისგან თავის დაღვა კი სახელწიფოს მტკიცე ხელით უნდა მოხდეს.

"ქრისტიანობა ძალადობით არასოდეს ყოფილა და არც იქნება", წერს ერთი მოძღვარი და იქვე ამბობს, რომ სექტანტიზმთან ბრძოლა სახელწიფოს არააგებურება, თვითონ ამ ამგებობით ემყოფილება განუღდ დგება და ხელებს იბანს სახარების ერთი პერსონაჟის მსგავსად.

საქმე არ არის, რომ ყოველივე ზემოთ თქმულ სიბარტლავა. იეპოვას მონაგებს მართლაც აქვთ ცენტრალური ოფისი, საიდანაც თავიდან საქმიანობას წარმართვენ, კონკ საკაო ფინანსური

მოკვიანებითი ალმსარეაზლოვის საფრთხე

შესაძლებლობები და კარგად ან-ყოფილი საბიზინერო ქსელი. არ შეიძლება მათ ატკურნობას ეკლესიამ დაუპირისპიროს? იქნება შთაბეჭდილება, თითქოს გამოსავალი მათი საქმიანობის შესწავლა და მათზე მჭერი ფულის შოვნა, რათა ეკლესიამაც გამოსცეს უმარგო ფრინველი ბროშურა, დაარჩოს ეს ბროშურები უფასოდ, დაუფლოს მტყდატებებს ყოველი საათი და აუნაზღაუროს განუღდი შრომა.

ჯერ ერთი, საეჭვოა, რომ მართლმადიდებლობა ამგვარ მართობში გაიმარჯვოს, მაგრამ კოვცე რომ მოიგოს, რას შემატებს ეს მართლმადიდებლობას? მე გგონია, რომ თვით ამგვარ შეჯიბრში ჩაზბაძე კი უაღრესად სახიფათო ეკლესიისთვის, რადგან წარმატებული მისიონერობა საბიზინეროდ გავსკურნული ლიტერატურის არც წონაზე დამოკლებული და არც ფრინვა გამაზე მაცხოვარს არ უტყვას, ადამიანები ფერად ნიგებობის ამ საქმელ-სასმულით გადმოიბერიყო, მან საბიზინეროდ გაგზავნილი მონაგებს სხვა დარიგება მისცა: "ნუ წაიღებო ხურც ოქროს, ხურც ვერცხლს, ხურც სიბრუნდს..."

ხურც ფულის გზაში, ხურც რომ საზოგადო, ხურც ფეხ-საცემლს, ხურც ხელფაოსს, ვინაიდან მშრომელი თავისი საზრდოს ღლისა..."

თუ იეპოვას მონაგები ამ რომელიც სხვა რელიგიური მიმდინარეობა სხვანაირად იტყვას, არა მგონია, რომ ეს ეკლესიამ მისაძამ მავალითად უნდა გაიხადოს.

მახელოვანი არც იმას ვგახსენებს, რომ ადმინისტრაციისგან ხელშეწყობა გამოითხოვოთ, კანონისგან კი განსაკუთრებული პრივილეგიები, პირითაც: "ასა, მიგაგაგან თქვენ, როგორც ცხებრებს მგელთა შორის... ყველაგან მომუშაველი იქნებით ჩემი სახელის გამო..."

როცა გვისმინის ბალში ერთ-ერთმა მონაგებთაგანმა ცადა, მახელით დაღვა მასწავლებელი, იესო უთარა: "იქნებ გგონია, არ შემიძღოს შევედგეო მამაგებს, რომ ახლავდ მამ-გვარის ანგლოზობა თორმეტი ლეგიონი და უფრო მტკიცე?" მას ისიც შეეძლო, რომ მოციულებით საქდაგებლად გაეშვა არა როგორც "ცხებრები მგელთა შორის", არამედ როგორც სხებურ აღმებრუნულ ძალის მქონერი, მაგრამ ეს არ გააკეთა. ამტობი, დაწვდა არაფერს შეშმატებს ეკლესიას თავის საქმიანობაში ადმინისტრაციული მხარდაჭერის ძებნა, რადგან ეკლესიის წევრი, მით უფრო, მისიონერი, უნდა იყოს ცხებარი მგელის შორის და არა პირითა...

სწორედ ამიტომ, არც ის მიწიერი ძალაუფლება და პრივილეგიები, რომლის მოპოვებასაც სასატირაოები ცდილობს, არც ის მატერიალური სიღრმეჭერი (მით უმეტეს, სხვათა ეკთილდობის ფონზე), რომლის გამოც ხშირად ჩივის ეკლესია, არ არის არსებითი, რადგან სახარება გვასწავლის: "ნუ ზრუნავთ, რა ეჭამთ? ან: რა ვცხათ? ან: რით შევიმოსო?"

ვინაიდან ყოველვე ამას წარმართის ემებენ; ვინაიდან თქვენმა ზეციერმა მამამ იცის, რომ თქვენ გაჭირდებოთ ყოველივე ეს.

თქვენ კი უწინარესად იყით ღლითის სასუფრეებო და მისი სამართლად, და ეს ყოველივე შეგვმატებოთ."

თუ ვინმესთვის წარმართის უფერი მტყდარება, მართლმადიდებლობა მას არ უნდა მიბაძოს. თუ ეკლესია ამქვეყნიურ სიმედრებას და ძალაუფლებას მოპოვებისთვის დაიწყებს ზრუნვას, მას პოზიციების დათმობა მოუხდება: იგი ვერც სხვანა მჭერი ფერად ბროშურების დაბეჭდვას შეძლებს და ვერც ბრუკლინზე მდებარე შტაბ-ბინაზე უფუფისა ამტყნებს. სასატირაოდ, ამ შეჯიბრში დაკარგება იმას, რაც ეკლესიის ერთადერთი ძალა და სიმედრება - ჯვარს, "რომლითაც ნუთისმოცული ჯვარცმულია ჩემთვის და მე ნუთისმოცულისთვის" (გალ. 6,14).

ნატოსკენ მიმავალ გზაზე

იქის მიუხედავად, რომ საბჭოთა სისტემის საბარათ-ველოში არმია პირდაპირი მენეჯერებით არ დაფუძნებია და საქართველოში მის მშენებლობა საკუთარი შედეგებებით დანერგ, უფრო მეტიც, მშენებლობა დანაყო საბჭოურ ინტერესებთან დაპირისპირების ფონზე, არმია საზოგადოების ერთ-ერთ ყველაზე საბჭოურ ნაწილად ჩამოყალიბდა. ქართულ არმიამ მისი მშენებლობის პირველადი დღეებიდან ხდებოდა საქაბთია არმიის სტრუქტურული და შინაარსობრივი დფორმირება.

არმიის საბჭოურ მოდელს რამდენიმე ძირითადი მახასიათებელი ჰქონდა: საქაბთია არმია იყო დახურული და შეუცვლად სისტემის საზოგადოებისთვის.

საბჭოთა არმია მოიცავდა დიდი რაოდენობის ცოცხალ ძალას, ამ რესურსის არმია დუნაწილად, დაუდევრად იყენებდა. საქაბთია არმია ნიქავდა ბიუჯეტის დიდ ნაწილს, მაგრამ იგი არ იყო ანგარიშვალდებული საზოგადოების წინაშე. ყველა ეს მახასიათებელი არმიას მკვეთრად მიუხედავად საზოგადოებისგან. საქაბთია არმია ფორმალურად ემსახურებოდა საზოგადოების ინტერესებს, მაგრამ არმია არ იყო საზოგადოების ნაწილი ფორმალურად.

საქართველოს არმიას, რომელიც, როგორც აღვნიშნე, საბჭოურ ინტერესებთან დაპირისპირების ფონზე შეიქმნა, ჰქონდა საბჭოთა არმიის ყველა მახასიათებელი.

1. ქართული არმია საზოგადოებისთვის კარნაკეტული სტრუქტურა. არმიის შესახებ საზოგადოებას იწვიოდნა მოლოდინი ზოგადი და ზედაპირული ინფორმაცია, რაც, ძირითადად, ქვეყნის სენსაციური შინაარსის გამო. რელიურად, საზოგადოებამ არ იცის, როგორ ხორციელდება არმიის განვლა, არ იცის, რა ხდება საბჭოურ ნაწილებში, როგორია ფარისკაცების ცხოვრების პირობები (თუ არ ჩაველით იმ ზოგად ინფორმაციას, რომ საბჭოურ ნაწილებში ცუდი სოციალური მდგომარეობა), როგორ ხორციელდება საბჭოურ ნაწილებში მასალო და საბრუნებო პროგრამები, რამდენად არის ინფორმირებული ფარისკაცები თავიანთი უფლებები ზ საზოგადოებამ არ იცის, უფრო მეტიც თუ უარსდება არმიის ბრძოლისუნარიანობა, საზოგადოებამ არ იცის რა სტილად მისგან არმია და არც ის იცის, რას მიიღებს არმიისგან ექსტრემალურ სიტუაციებში.

2. საქართველოს არმია უფროდაც ეცხრება ცოცხალ ძალას. მკაცრ საბჭოურ ნეტებ, რაც არმიას ბრძოლასუნარიანობის ახალღებისთვის არის გაბარებული, ფაქტობრივად, გამოიყენება იმისთვის, რომ ფარისკაცები იძულებით მიამბარონ საბჭოურ ნაწილებს მძიმე პირობებში. საზოგადოება არ არის დარწმუნებული, რომ მისი არმია, საბრძოლბის მომჭიდობის შემთხვევაში, სათანადოდ იქნება აღჭურვილი და მისი სიცოცხლე მასობალურად იქნება დაცული.

3. საზოგადოებამ არ იცის, რა თანა ხმარდება არმიის შესახებ ფაქტობრივად, გასააღმულებულია არმიის ფინანსური წყაროები და მათი ხარვეზები ნაწილი, გასააღმულებულია არმიის დამხმარე საბურენო საქმიანობა.

თუმცა, არმიისთვის საქართველოს და საქაბთია არმიების განმსახეველები მახასიათებლებიც უპირველესად, საქართველოს არმიას საქაბთია არმიისგან ცალკადაც განასხვავებს ის, რომ მისგან იარუსის საბჭოურ არმიისგან განსხვავდება, საქართველოს არმიის ქართული ფარისკაცებით მჭირი, მოშელო და რაც მთავარია, საქართველოს არმია არ არის ნაწილთან დაპირისპირებულ ნაწილში. ნაბიბობის გადაწყვეტის შემდეგ, საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს ერთ-ერთი თანამშრომელი, რომელიც დიდ ახლად დეითი თეგზაძეს რუსეთის თავდაცვის მინისტრთან პირველ შეხვედრაზე, აღფრთოვანებული იყო იმით, რომ დეითი თეგზაძეს რუს გენერლებს ნაბიბობის შესახებ ქვეშეყენობით არ ელაპარაკებოდა.

ქართველი სამხედროები საქაბთია არმიის ნაწილს სწორედ შენტალურად წარმოადგენდნენ, უფრო მეტიც, ერთ-ერთი უფლებილობის ყოფილი თავდაცვის მინისტრის კი არ იყვნენ თავისი საქაბთია არმიის კომპლექსიდან. მათ იცის ქართული არმია შეიღება ანტირუსული იყო, მაგრამ მენტალურად □ საბჭოური.

გადის დრო და რუსეთის ნაწილსთან სასტიკი რეაქციის ფონზე ქართული იცეული კოსიოვიში მიმჭეხარება. საქართველოს მონაწილეობა ნაწილს საქმეობიდან ოპორტიანი შენაღდება, ერთი მხრივ, დეარმია რუსეთის ვაკცასიორი პოლიტიკის მიმართულებდ მაგრამ მეორე მხრივ, ეს საქართველოს პოლიტიკური კურსის დფიციენტება, რაც საქართველოს არმიის დასაღმურ მოდელზეც ორიენტირებას გულისხმობს. თუმცა, მღვ გაირკვა, რომ კოსიოვიში გაგზავნილი

ერთადერთი იცეულიც, რომელიც საბჭოური მშენებლობის დასაღმურ მოდელთან ასოცირდებოდა, ქართული არმიის ერთ-ერთი ჩვეულებრივი ნაწილი იყო, რომელიც პირველად შესაღმებლობისათხავე წარმოიქმნა უსაბორო საბჭოური მზადყოფნა. კოჯრის სახეეებულმა იცეულმა გამოვილია, რომ არმია არ გრძობს პასუხისმეებლობას საზოგადოების წინაშე, საზოგადოება კი, თავის მხრივ, განსაკუთრებული რეაქციის გარეშე ხდებდა თავისი არმიის დასაღმურ სამხედრო მაცეველებლის გამოღმინებას და, აქედან გამომდინარე, არმიის პრობლემებს. არმიისგანი ჩამოყალიბებული საზოგადოებრივი ინდფორმაციის მაცეველების ფსევტები კი ისევე საბჭოური აზროვნებაში ჩაღმული, რომლის მიხედვითაც, არმიის მშენებლობა საზოგადოებისგან დამოუკიდებლად მიმდინარეობს.

არმიის საზოგადოებისგან იზოლაცია კარგი პირობა შექმნა არმიის შიგნით თავსამოფარებელი ფინანსური საქმიანობისთვის. ის თანხა, რომელიც არმია იღებს ბიუჯეტიდან, თავდაცვის სამინისტროს დფინანსების ერთადერთი წყარო არ არის. არმია იღებს დახმარებას უცხო ქვეყნებიდან, რაც ძირითადად აფორმირებულია, მაგრამ არმია ფლობს გარკვეული ფინანსური რესურსებს თავდაცვის სამინისტროს მაცეველებლის მიერ შეიქმნილიდან მიღებული შემოსავლების სახით. ამ მერქმეობებიდან შემოსული თანხები ასაღმადეაელი კი სრულად უსაღმად, მარლამეტის თავდაცვის კომიტეტის თავმჯდომარე აცხადებს, რომ ამ შემოსავლების შესახებ ინფორმაცია თავდაცვის მინისტრებს კი არა აქვს.

ამ ფონზე ძელია იმის თქმა, თუ როგორ აფინანსდება სახელმწიფო არმიას - საქარისად თუ არასაქარისად. ძელია იმის თქმაც, საერთოდ, რა საბჭოური პროექტების დფინანსება შესაღმებელი და უფრო მეტიც, არმია კარგავს ამ ფაქტების "შემთხვევარ" საზოგადოების თანდაცობას და მხარვეზობას.

1998 წელს საქართველოში დაფუძნდა უსაბრუნებობის მრეწველთა საერთაშორისო საბჭო (ISAB). იგი არის დამოუკიდებელი ორგანიზაცია, რომელიც მუშაობს უშუალოდ საქართველოს მთავრობისათხავე. საბჭოს წევრები არიან დიდი ბრტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გავრთიანებული საბჭოების, ამერიკის შერითებული მტახტების და გერმანიის საბჭოური პირები. მათ 1999 წელს სტატუსი მიიღეს თავის მოამხმარებ ფართო რეკომენდაციით, რომლებმაც მოიცვეა საქართველოს თავდაცვის და უსაბრუნებობის ყველა სფერო. რეკომენდაციების მიხედვით, კარგად ჩანს, რომ საქართველოს თავდაცვის სისტემას სტირდება სრული რეფორმა. რეკომენდაციის ერთ-ერთი სფერო გულისხმობს თავდაცვის სისტემის დფორმირების გაღმელებას.

"შეარჩაველები ძალები იმ საზოგადოების შექმნილები არიან, რომელთაც ისინი იცავენ. ისინი წარმოიქმნიან ხალხისგან, ფინანსებიდან ხალხის მიერ და მისაღმდე უნდა იყვნენ ხალხისთვის. ამის გარეშე ისინი არიან განსაკუთრებული, ერთ-ერთი რესურსების განყოფილებები, შიდა და რეგიონული უსაბრუნებობისათვის პოტიციური საჭროების შემჭეხებელი," წერია რეკომენდაციის ერთ-ერთი უნდა ნაწილში. იმავე რეკომენდაციებით, დფორმირების გაღმელები უნდა მოხდეს საბჭოურების სამოქალაქო კონტროლი, რაც, ძირითადად, უნდა გამოიწვევდეს კანონშემოჭედებით და რესურსების განთავსების სფეროში სასარღმელო საქმიანობით.

დღესათვის სამოქალაქო კონტროლის გამასპორცილებლად არასრულიყოფილა საკანონმდებლო ბაზაც. საქართველოს კანონი "საღმელო საიდუმლოების შესახებ" ბერი პრეტქტი უწინააღმდეგება ადმინისტრაციული კოდექსი. კანონის მიხედვით, სახელმწიფო საიდუმლოება თავდაცვის სფეროში მიწვეული შეიღება იცის საკითხები სასამოლო ფართო სფეროში, ინფორმაციის გასააღმულებლობის უფლება კი მიმჭეხელი აქვს თავდაცვის სამინისტროს მასუხისმგებელი პირების ფართო წერს, რაც ასევე ამჭრეტებს უშირეობის სისტემას საზოგადოებრივი კონტროლის განმორცილებლას.

ISAB-ის რეკომენდაციების მიხედვით, საქართველოს თავდაცვის სისტემის რეფორმა 2004 წლისთვის უნდა დათმობილდ, მაგრამ ეს არ მიხედა, რომ 2004 წლამდე უნდა გაიწილოს საზოგადოებრივი როლის დამკვედრება თავდაცვის სისტემის შექმნილობაში. მით უმეტეს, რომ საკითხი არ ექნება არმია, როგორც მოლოდინ სტრუქტურულ დანაყოფს, კონცეფციას ამ შეარჩალებას საკითხი დასაღმურ შეიღებული ათასობით კონკრეტული ადამიანის ბედთან, ჯანმრთელობასთან და სიცოცხლესთან.

პრილი

ლიტერატურულ-საზოგადოებრივი ასოციაცია "არილი" წარმოადგენს არაკომერციულ, არასახელმწიფო, არაპოლიტიკურ გაერთიანებას, რომელიც თავის საქმიანობას წარმართავს საქართველოს კონსტიტუციის, სამოქალაქო კოდექსის, საერთაშორისო ნორმებისა და საკუთარი წესდების შესაბამისად. ასოციაციას აქვს იურიდიული პირის სტატუსი, ბეჭედი და ანგარიში ბანკში.

ასოციაცია "არილი" დაფუძნდა 1994 წელს, ხოლო რეგისტრაციაში გატარდა მთავანიშნის სახაზართლოს მიერ 1999 წლის 11 ოქტომბერს.

ასოციაციის წევრი შეიძლება გახდეს საქართველოსა და სხვა ქვეყნის ნებისმიერი მოქალაქე, რომელიც ეწევა ლიტერატურულ, ან მასთან დაკავშირებულ მოღვაწეობას და მონაწილეობას მიიღებს ორგანიზაციის მუშაობაში. ასოციაციის წევრად მიღებისა და წევრობიდან გარიცხვის საკითხს წყვეტს ორგანიზაციის გამგეობა ხმათა უმრავლესობით.

ასოციაციის მართვის უმაღლესი ორგანოა საერთო კრება, რომელიც იმართება წელიწადში ერთხელ, აპრილის თვეში. 2000 წელს ასოციაციის კრება დაგეგმილია უახლოეს მომავალში.

ასოციაციის შემოსავლის წყაროებია საქართველოს და საზღვარგარეთის იურიდიული და ფიზიკური პირების ნებაყოფლობითი შემოსწორებები და ჟურნალ "არილის" გაყიდვიდან მიღებული შემოსავალი.

გაერთიანება "არილი" არ არის ერთი, კონცეპტუალურად ჩამოყალიბებული აზრის ირგვლივ თავმოყრილი ჯგუფი. აქ არიან სხვადასხვა გემოვნებისა და მსოფლმხედველობის მქონე ლიტერატორები - პოეტები, პროზაიკოსები, კრიტიკოსები, დრამატურგები, მთარგმნელები, პუბლიცისტები, ჟურნალისტები.

"არილის" მიზანია არა ტრადიციების სფეროში ბრუნვა, არამედ მისი გაგრძელება. ჩვენთვის მიუღებელია ტენდენცია, რომელიც შემოქმედს იდეოლოგიის ან პროპაგანდისტის როლს აკისრებს. დღეს მწერალს შეუძლია იყოს თავისუფალი, რაც უფრო მძიმე ამოცანას უსახავს მას პროფესიული თვალსაზრისით.

ერთი სიტყვით, პრაქტიკულ მიზნებთან ერთად, ასოციაცია "არილი" მალაშხატერულობისთვის ზრუნვის გზაზე, თანამედროვე და, საერთოდ, მსოფლიო ლიტერატურული გამოქვეყნების ყველაზე უფრო სერიოზული (როგორც ეთიკური, ისე ესთეტიკური თვალსაზრისით) მიღწევების ათვისებას გულისხმობს. ოღონდ ეს ათვისება უნდა იყოს შემოქმედებითი, თავისუფალი და ქართული სულისკვეთებით ნიშნდებული.

ასოციაციას აქვს საკუთარი პერიოდული გამოცემა "არილი", რომელიც 1993 წლიდან 1999 წლის ბოლომდე გაზეთის სახით გამოდიოდა და წელს ჟურნალად გარდაიქმნა.

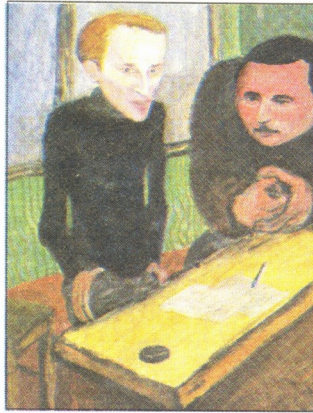
ბევრ, დღეს უკვე აღიარებულ ახალგაზრდა შემოქმედს, სწორედ "არილმა" გაუხსნა გზა მკითხველისკენ. ქართული სიტყვის აღიარებული ოსტატების პუბლიკაციებთან ერთად, ჩვენი ჟურნალის ერთ-ერთ ძირითად მიმართულებად ამჟამადაც რჩება ახალგაზრდა ავტორთა წარმოჩენა და პოპულარიზაცია.

გარდა ამისა, "არილი" შემოგთავაზებთ პუბლიცისტურ წერილებს საზოგადოებრივ და რელიგიურ პრობლემებზე, პოლიტიკურ ანალიზს და ჟურნალისტურ გამოძიებებს...

იხ ანთაძე, მიხეილ ანთაძე, ლევან აბაშიძე, თამარ აბრამიშვილი, ირაბა არაუაშვილი, შალვა ბაპუაშაძე, ანდრო ბარნაველი, თინათ ბაძიშვილი, თამარ ბოჟურაძე, ანდრო ბაუჩიძე, ნინო ღარბაიძე, მამუკა დოლიძე, თამაზ ეპიმიშვილი, თამაზ მასაძე, ნუშაზარ ზახანაშვილი, ნინო ზურაბიშვილი, ზაზა თვაჩაძე, მიერ თვაჩაძე, მაია თოღაძე, ომარ თურაბანაშვილი, შოთა იათაშვილი, დარეჯან კახანაძე, ზურაბ კიხნაძე, ვახტანგ კომახიძე, გიორგი ლომახიძე, ვასილ მაღალაშვილი, მაია მირიანაშვილი, მანა მჩაღლაძე, გიგა მურდულია, ლილი მჭედლიშვილი, ზონიად რატიანი, ზურაბ რთველიაშვილი, ლელა საგნიაშვილი, ირაკლი სამცონაძე, მაია სარიშვილი, მაქო სიმეგრიაკოპე, ბასო სოლომანაშვილი, ირაკლი სოლომანაშვილი, სოზარ სუბაღიანი, ნინო ფიცხალაძე, ალექსანდრო ძირაშვილი, შალივაზ შაგანაძე, დათო ზიმოვლიშვილი, მიხეილ ჩიხაძე, დათო ჩიხლაძე, თამარ ჩხაბიანი, კობა ცხახაია, ალექსი ციციტოშვილი, ზაზა ჭილაძე, მაღალაზ ხარაგიანი, ბასო ზვადლიძე, პასა ჯანიაშვილი, გიგა ჯავახიძე

არილი

წააბ HERE

